

EDEBİ METİNLER YOLUYLA YABANCI DİL OLARAK

ALMANCA ÖĞRETİMİ

Fehime Şeyma TAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı

Doç. Dr. Melik BÜLBÜL

2013

(Her hakkı saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
ALMAN DİLİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

EDEBİ METİNLER YOLUYLA YABANCI DİL OLARAK
ALMANCA ÖĞRETİMİ

(German teaching as a foreign language through literary texts)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fehime Şeyma TAŞ

Danışman: Doç. Dr. Melik BÜLBÜL

ERZURUM
HAZİRAN, 2013

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Melik BÜLBÜL danışmanlığında, **Fehime Şeyma TAŞ** tarafından hazırlanan “**Edebi Metinler Yoluyla Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi**” başlıklı çalışma **26 /06 / 2013** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından. Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Melik BÜLBÜL

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ahmet SARI

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Sadık TÜRKOĞLU

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.. / .. / ..

26 -06- 2013

Prof. Dr. H.Ahmet KIRKKILIÇ

Enstitü Müdürü

gds.

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Edebi Metinler Yoluyla Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

26/06/2013

Fehime Şeyma TAŞ

ÖZET

YÜKSEKLİSANS TEZİ

EDEBİ METİNLER YOLUYLA YABANCI DİL OLARAK ALMANCA ÖĞRETİMİ

Fehime Şeyma TAŞ

2013, 104

Edebi metinler yoluyla yabancı dil olarak Almanca öğretimi adlı çalışmamızın amacı, edebi metinlerle dil öğretiminin hedef dili öğrenen açısından sağladığı faydalarını ve bu yöntemle kazandırılacak beceri, kültür bilgisi ve dil bilgisinin hangi oranda öğrenciye aktarılabilirliğini irdelemektir.

Çalışmamızın evrenini Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği 1. sınıfa devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemimiz ise 1. sınıfa devam eden öğrenciler arasından rasgele seçilen 23 öğrencidir. Oluşturulan örneklem grubumuzla işlediğimiz dersler ise çalışmamızın temelini oluşturmaktadır. Edebi metinler kullanılarak işlenin dil derslerinde öğrencilerin derse karşı olumlu veya olumsuz tavırları, 4 temel beceri olan konuşma, dinleme, okuma ve yazma becerilerini ne oranda kullandıkları ve hedef dilin kültürü ile dilbilgisinin edebi metinler yardımıyla ne ölçüde kavrayabildikleri gözlem yoluyla analiz edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmalarımız ve gözlemlerimiz sonucunda, edebi metinler yoluyla yabancı dil öğretiminde öğrencilerin temel becerilerinin, hedef dilin dilbilgisinin ve kültür bilgisinin büyük oranda öğretilerilebileceği ve/veya geliştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: 4 temel beceri, Edebi metinlerle dil öğretimi, kültür, dilbilgisi

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

GERMAN TEACHING AS A FOREIGN LANGUAGE THROUGH LITERARY TEXTS

Fehime Şeyma TAŞ

2013, 104 pages

The aim of our study, titled German teaching as a foreign language through literary texts, is to explicate the benefits of foreign language teaching with the literary texts in terms of the target language learner and to explain the skills, cultural knowledge and language skills to what extent can be transferred to the student via this method.

The population of this study consists of the students in first degree in Atatürk University in Kazım Karabekir Faculty of Education. Our sample is 23 of the students attending in first degree who were selected randomly. Our sample and the courses given to this sample group are the basis of this study. We tried to analysis by observation the students’ positive and negative attitudes towards to the course given with the help of literary texts, to what extent they use the four basic skills which are speaking, listening, reading and writing and to what extent they apprehend the culture and the grammar of target language through literary texts.

As a result of our researches and observations, the students’ basic skills, the grammar and the culture of the target language can be taught or developed largely through literary texts.

Key words: four basic skills, language teaching through literary texts, culture, grammar

ÖN SÖZ

Çalışmalarım sırasında benden desteğini, bilgisini, tecrübelerini ve tavsiyelerini esirgemeyen, bana her durumda ve her koşulda yardımcı olan, beni sabırla ve içtenlikle dinleyen, takip eden saygıdeğer danışmanım, hocam Doç. Dr. Melik BÜLBÜL’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamım boyunca beni her anlamda destekleyen ve yanımda olan aileme, bana gösterdikleri anlayış ve hassasiyetlerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitim hayatım boyunca tecrübelerini ve bilgilerini benimle paylaşan ve hala paylaşmaya devam eden bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma sürecinde bana yardımcı olan, bilgi ve desteklerini benden esirgemeyen arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Erzurum-2013

Fehime Şeyma TAŞ

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL ve ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
GİRİŞ.....	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. METİN TÜRLERİ.....	1
1.1. DÜZYAZI.....	2
1.1.1. ÖĞRETİCİ YAZILAR.....	2
1.1.2. GERÇEK YAŞAMDAN KAYNAKLARAN YAZILAR.....	4
1.1.3. EDEBİ YAZILAR.....	6
1.2. ŞİİR.....	10

İKİNCİ BÖLÜM

2. EDEBİ METİNLER.....	12
2.1. EDEBİ METİNLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	12
2.2. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE EDEBİ METİNLERİN YERİ ve DİL ÖĞRETİMİNE KATKILARI	21
2.2.1. EDEBİ METİNLER YOLUYLA KÜLTÜR AKTARIMI.....	34
2.2.2. EDEBİ METİNLER YOLUYLA DİLBİLGİSİ ÖĞRETİMİ.....	37
2.2.3. EDEBİ METİNLER YOLUYLA 4 TEMEL BECERİNİN GELİŞTİRİLMESİ.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HERMANN HESSE.....	48
3.1. HAYATI ve ESERLERİ.....	48
3.2. WEIHNACHT (NOEL) ADLI ESERİN ALMANCA DİL DERSİNDE KULLANILMASI ÖRNEĞİ.....	54
3.2.1. ESERİN KÜLTÜR AKTARIMI BOYUTU.....	61
3.2.2. ESERİN DİLBİLGİSİ ÖĞRETİMİ BOYUTU.....	62
3.2.3. ESER YOLUYLA 4 TEMEL BECERİNİN GELİŞTİRİLMESİ.....	64

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	68
KAYNAKÇA.....	70

EKLER.....	75
EK.1.....	75
EK.2.....	78
EK.3.....	81
EK.4.....	85
EK.5.....	87
EK.6.....	88
EK.7.....	89
EK.8.....	90
EK.9.....	91
EK.10.....	92
 ÖZGEÇMİŞ.....	 93

GİRİŞ

Yabancı dil eğitimi ve öğretimi konusu, farklı kültürlerde yaşayan insanların birbiri ile öyle veya böyle iletişime girme zorunluluklarından/ isteklerinden beri dil bilimcilerin, yabancı bir dilin öğrenimi ve öğretimi ile ilgilenenlerin ilgi alanına girmiştir. Farklı kültürlerde, farklı zaman dilimlerinde şartlara ve insanların ilgi ve ihtiyaçlarına göre değiştirilen ve geliştirilen bu öğrenim ve öğretim metodları, günümüze kadar dil öğrenim ve öğretiminde farklı alanlarda farklı amaçlar dahilinde kullanılmıştır ve halen kullanılmaktadır.

Dil öğretiminde ve öğreniminde kullanılan en etkili ve en kapsamlı metodlardan biri ise şüphesiz edebi metinlerin dil derslerinde kullanılmasıdır. Edebi metinlerin bu konudaki etkinliği, diğer metinlere nazaran, içinde, yazıldığı kültürün özelliklerini ve kültür öğelerini yansıtmaması ve hem temel becerilerin hem de hedef dilin dilbilgisini öğretme açısından dili öğretene ve öğrenene sağladığı kolaylıklar ve kattığı faydalardan gelmektedir.

Çalışmamızın çıkış noktasını oluşturan edebi metinlerin dil dersine sağladığı bu faydalar, edebi metinlerin dil dersine nasıl uyarlanabileceği, edebi metinlerin öğrenciye sağladığı diğer faydaların neler olduğu, öğrenciye hedef kültürün ve dilbilgisinin nasıl öğretilabileceği, öğrencinin temel becerileri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin nasıl ve ne oranda geliştirilebileceği ise çalışmamızın cevaplandırmaya çalıştığı diğer sorulardır.

Bu soruların cevabını aradığımız çalışmamızın asıl amacı ise, yabancı dil olarak Almanca öğrenenlerin edebi metinlerden etkili bir şekilde faydalanmaları durumunda, kendilerine bu yöntemin ne gibi faydalar sağlayabileceğini sunmaktır.

Etkili ve hızlı yabancı dil öğreniminin günümüzdeki önemine ve yerine baktığımızda, edebi metinler yoluyla dil öğretiminin ne denli önem taşıdığını görmekteyiz. Atalarımızın da “Bir dil bir insan” sözünden yola çıkarak ve Almanca’nın İngilizceden sonra gelen ikinci yabancı dil olduğunu da göz önünde bulundurarak hazırladığımız çalışmamızın bu dili edebi metinler yardımıyla öğrenenler açısından faydalı olacağını umuyoruz.

Çalışmamızın sınırlılığı, ele aldığımız yazarın ve metnin tek olmasından ve çalışma grubumuzun belli sınırlar dâhilinde (çalışma grubumuz Atatürk Üniversitesi

Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümü 1. sınıf öğrencilerinden rastgele seçilen 23 öğrenciden oluşmaktadır) oluşturulmasından kaynaklanmıştır. Bu sınırlılığı bertaraf edebilmek için, metnimizi ve yazarımızın (hayatı ve eserleri) bütün yönleriyle (dilbilgisi öğretimi açısından, öğrencilerde dört temel becerinin geliştirilmesi açısından, metnin kültür aktarımı açısından) ele almaya ve çalışma grubumuzla etkin ve etkili bir ders planı ile çalışma yapmaya gayret gösterdik.

Edebi metinlerin yabancı dil öğretiminde kullanılması konusunda birçok dilbilimci, eğitimci, yazın bilimci ve araştırmacı kendi fikirlerini öne sürmüş, bu metinlerin dil dersinde nasıl ve hangi oranda kullanılabileceği hakkında çalışmalar yapmıştır. Fakat pek çoğu, öğrencilere kazandırılacak becerilerin bu metinler yardımıyla nasıl kazandırılacağı, dil bilgisi kurallarının metnin içindeki cümlelerle nasıl öğretilbileceği konusuna çok değinmemişlerdir. Ayrıca, edebi metinlerin kültür aktarımı konusundaki etkinliğe çokça değinen araştırmacı, eğitimci ve yazın bilimciler, belli bir metin örneğinden yola çıkarak bütün bu maddelerin öğrencilerde nasıl uygulanabileceğine çok fazla değinmemişlerdir.

Biz bu çalışmamızda, edebi metinlerin belli bir amaç doğrultusunda öğrencilerin dört temel becerisinin nasıl geliştirilebileceğini, metnimizin yazıldığı dönem özelliklerinin, metnimizin yazarının ve metnimizin özelliklerinin öğrencilere nasıl yansıtılabileceğini ve metnimiz yardımıyla öğrenciye metinde bulunan dilbilgisi kurallarının nasıl öğretilbileceği konusunu ele alarak özgün bir çalışma ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamız esnasında öğrencilerin metin ile ilgili düşüncelerinden, onların ders işlenişi hakkında yaptıkları yorumlardan ve eleştirilerden faydalanarak öğrencileri dersin merkezine koymaya çalıştık.

Yaptığımız bu çalışmanın konu ile ilgilenenler açısından yararlı olacağını umuyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. METİN TÜRLERİ

Tarih boyunca insanların farklı ihtiyaçları onları başkalarını anlama ve başkalarının yaşayış şekillerini öğrenmeye yönlendirmiştir. Bu ihtiyaç da ötekinin dilini öğrenme gereksinimini doğurmuştur. Gelişen ve değişen istekler, ihtiyaçlar ve meraklar sayesinde dil öğrenmede ve öğretmedeki metotlar değişmeye başlamıştır.

Dönemin ihtiyaçlarına göre dil öğrenme metotları farklılık göstermiştir. Önceleri sadece yazılanları anlamak ve onları anadile çevirmek önemliyken (Dilbilgisi- Çeviri Yöntemi), zamanla konuşma ve görsellik (Görsel-İşitsel Yöntem), otantik ve günlük hayatta kullanılan konuşma dilinin öğretimi (İletişimsel Yöntem) ve hatta hedef dilin kültürünü de (Kültürlerarası Bildirişim Yöntemi) öğrenciye öğretmek iletişim ihtiyaçlarının arasına girmiştir.

Bütün bu dil öğretim yöntemlerine baktığımızda, aslında yazının bulunmasıyla birlikte başlayan bir dil öğretim metodunun varlığından bahsetmemiz mümkündür. Zira yazılan her metin uygun bir şekilde dil dersine uygulanırsa, öğrencinin bu metinlerden faydalanması ve hedef dili bu metinler yardımıyla öğrenme yetisi had safhada olacaktır. Fakat 1970’li yıllarda “Paradigma Değişimi” (Sayın, 1989) gerçekleşmiş ve bu bağlamda yabancı dil olarak Almanca öğretiminde yazın eğitiminin önemi artmıştır.

En son geliştirilen dil öğretme-öğrenme metotlarından biri olan “hedef dilin kültürünü” de öğrenciye öğretme çabası ise en verimli şekliyle edebi metinlerle öğretilir kanısındayım. Nitekim Polat’ın (1993) da söylediği gibi, çok kültürlülüğe ulaşmayı öngören bu yaklaşım, (yabancı dili hedef dilin kültürüyle birlikte öğretmeyi öngören yaklaşım) yabancı dil olarak Almanca öğretimi kapsamında yabancı kültürü yansıtan ürünler olarak yazınsal metinlerin de işlenmesi gerektiği yolundaki görüşlere, daha sağlam bir işlerlik ve geçerlilik kazandırmıştır. (s.181)

“Yazının değişik türlerinin derslerde işlenmesinin, öğrencinin hem dilsel hem de bilimsel gelişimi açısından yararlı olduğu, ayrıca öğrencilerin sosyal gelişimlerine ve kimlik oluşumlarına olumlu katkılar sağladığı görülmüştür.” (Öztürk, Kuru Atadere: 2007, s.120) Bundan dolayı metinlerle dil öğretimine geçmeden önce metin türlerine

değirmek çalışmamızın daha kolay anlaşılmasına sebep olacağından kısaca metin türlerini ele almak istiyorum:

1.1. Düzyazı

“Düzyazı, duygu ve düşüncelerin bir mantık düzeni içinde gündelik konuşma dilinin kalıplarıyla açıklandığı ya da aktarıldığı bir yoldur.” (Özdemir, 2007, s.114). Bu cümlede ifade edildiği üzere, düzyazı daha çok düşüncelerin ele alınmasıyla oluşan yazım türüdür. Bu yönüyle daha çok duygu ve hayallerin okura aktarılmasını sağlayan şiirden ayrılmaktadır.

Daha önce şiirin insanların duygu ve düşüncelerini aktarmalarında çokça kullanıldığına değinmiştik fakat her şeyde olduğu gibi, gün geçtikçe insanların ilgi ve ihtiyaçları değişmekte ve insanoğlu hep farklı iletişim biçimleri aramaktadır. Böylece konuşma diline daha yakın olduğu düşünülen düzyazı dönemi başlamış ve gün geçtikçe şiirin önüne geçmiştir. Basım evlerinin çoğalması ve böylece insanların bilgiye eskisine nazaran daha kolay ulaşabilmeleri düzyazı alanında da ilerleme kaydetmeye etki etmiştir.

Düzyazı türlerini 3’e ayırabiliriz:

1.1.1.Öğretici Yazılar:

Öğretici yazıların dili yalın ve anlaşılırdır. Böylece okur, yazılanları kolayca anlayabilir ve yazı üzerine yorum yapabilir, tartışabilir yani öğrenilenleri gerçek yaşamla özdeşleştirmemiz ve hayata uyarlamamız bir anlamda kolaylaşmış olur. Bu metinler sayesinde hayatımızı kolaylaştırabileceğimiz ve onları günlük yaşamımızda rahatlıkla kullanabileceğimizden dolayı öğretici metinlere “Kullanmalık Metinler” de diyebiliriz. Bu metinlerin temel özelliği insanlara bir şeyler öğretmek ve insanlığa faydalı olmaktır. Bu yazılar 5’e ayrılır:

a.) *Köşe yazısı (Fıkra)*: Gazete ve dergilerin belli bir sütununda yayımlanan ve güncel, siyasi veya toplumsal konuları ele alan bir yazı türüdür. Bu yazılar güncel olduğu için her an konusu değişebilir ve ömrü bir gündür. Köşe yazıları günü birlik yazıldığı ve mümkün olduğunca fazla kişiye hitap etmeyi amaçladığından dolayı yalın bir dile sahiptir. Yazarın dili yalın olduğu kadar duygu yüklü de olmalıdır. Böylece bu

yazı türünde kanıtlanma zorunluluğu yoktur, önemli olan kanıt değil, sıkılmadan okunabilecek bir yazı meydana getirmektir.

b.) Makale: Makale de köşe yazısı gibi dergi ve gazetelerde yayımlanan bir yazı türüdür. Yine köşe yazısı gibi insanları bilgilendirmek temel amaçtır. Fakat makaleyi köşe yazısından ayıran yüzü, makalenin kanıtlanabilir savlar ortaya koymasındır. Makalenin bir başka özelliği ise, günü gününe yazılma ve güncel konuları ele alma zorunluluğunun olmamasıdır. Yine köşe yazısında olduğu gibi, makalede de okurun seviyesine inme ve mümkün olduğunca çok kişiye ulaşma esastır. Bundan dolayı yazar, kelimelerini ustalıkla seçmeli ve yazılarını zor olmakla beraber mümkün olduğunca ustaca ele almalıdır. Tabii bunları yaparken de öne sürülen savı geçerli kılmak ve okuru savın gerekliliğine inandırmak için bilimden yardım almak gerekmektedir. Her iki türde de dikkat edilmesi gereken bölüm, giriş bölümüdür. Nitekim eğer okur giriş kısmında yazılanları anlar ve yazılanlar ilgisini çekerse o zaman yazının devamını okumak ister. Bundan dolayı giriş bölümünün sade ve anlaşılır bir biçimde ele alınmış olması gerekir. Makale, ele alınan konunun uzmanları tarafından yazıldığı için daha nesnel ve konuya özgün terimlerin kullanımı doğaldır. Köşe yazısında ise böyle bir şey söz konusu değildir. Yani köşe yazısı yazmak için ele alınan konuda uzmanlaşmış olmak yerine, belli bir bilgi ve kültür birikimine sahip olmak makale yazarına nazaran yeterlidir. Makale yazarının ise yukarıda da değinildiği üzere bilgi ve kültür düzeyinden başka alan bilgisine hatta alan uzmanlığına da ihtiyacı vardır.

c.) Röportaj: Röportaj bir gerçeği, araştırma-inceleme- soruşturma ve bizzat gidip görme yöntemiyle oluşturulan bir yazı türüdür. Bu yazı türünde genellikle fotoğraflara da başvurulur. Böylece okur yazının içine çekilmiş ve yazı günlük yaşamla ilişkilendirilmiş olunur. “Röportaj bilgiyi, haberi, gerçeği açık, yalın, çarpıcı bir dille okura ileten bir yazı türüdür.” (Özdemir, 2007. s. 151) Röportaj güncel yazı biçimi sayesinde okuyucuyu sıkamaz ve gücünü kanıtlanabilir belge ve bilgilerden alır. Bundan dolayıdır ki yaşamın gerçek yüzünü tüm açıklığıyla ele alır ve sadece olayın oluşumuyla değil, onun insanlar ve toplum üzerinde bıraktığı etkiyle de ilgilenir. Röportajda düş gücüne ve çarpıtmalara yer yoktur. Röportajın temel amacı sadece gerçekleri okurla buluşturmadır. Önceleri eğlenmek ve eğlendirmek için yazılan röportajlar sonraları gerçeği, insanların ve toplumun sorunlarını ele alan bir yazı türü olmaya başladı. Bir başka deyişle, günümüzde artık sorunları yansıtmaya ve toplumun gerçeklerine ayna tutma

röportajın temel alanı olarak belirlenmiş oldu. Konusu ve yazım türünden kaynaklanan değişiklikler nedeniyle röportaj da yazım türlerinin hepsinden bir parça bulmak mümkündür. Bu yönüyle röportaj aslında karma bir yazım türüne sahiptir. Fakat her şeyden önce röportaj denilince akla doğal, yalın ve içten bir anlatım gelmelidir.

d.) Eleştiri: Eleştiri herhangi bir olaya/kişiye/kitaba/dergiye vs. karşı yapılan bir değerlendirme yazısıdır. Hepimiz bir olay veya olgu hakkında görüşlerimizi bildirir, yorumlar yaparız. Fakat böylece bizim eleştirmen olduğumuz söylenemez. Bir insanın eleştirmen olması için bu işi devamlı yapması gerekmektedir. Yani bunu iş edinmelidir. Eleştiriyi 4 bölüme ayırmamız mümkündür:

1.) Okura dönük eleştiri: Bu eleştiri türünde eleştirmen kendini okur ile özdeşleştirir. Tek ölçütü yazarın ele aldığı yapıtı beğenip beğenmemesidir.

2.) Topluma dönük eleştiri: Bu eleştiri türünde ise eleştirmen ele aldığı yapıtı tarihsel ve toplumsal yönüyle inceler ve onu oluşum sürecinde etkilendiği durumlar açısından değerlendirmeye çalışır.

3.) Sanatçıya dönük eleştiri: Burada ise eleştirmen, yapıtı daha iyi anlamak için yazarın yaşamını, onun bakış açısını ve yaşam tarzını inceleyerek yapıtı değerlendirir. Nitekim her eser yazarından izler taşımakta, bir nevi yazarının kişisel özelliklerini okura yansıtmaktadır.

4.) Yapıta dönük eleştiri: Bu türde eleştirmen, yazarın yapıtını oluştururken hangi yolları izlediğini bulmaya ve yorumlamaya çalışır. Burada önemli olan yapıyı oluşturan öğeleri bulmak ve metnin yapısını incelemektir. Eleştirmen yapıtı bir bütün olarak ele alır.

e.) Deneme: “Özgürce seçilen bir konuda gelişen, düşünsel boyutlar içeren, bir konuşma havası içinde biçimlenen, genellikle orta uzunlukta bir düzyazı biçimidir.” (Özdemir, 2007, s. 178). Denemenin tanımından da anlaşılacağı gibi, deneme herhangi bir konuda okuru düşünmeye sevk edecek bir biçimde yazılmış bir yazım türüdür. Okul ilgisini çeken konuyu hem sıkılmadan okuyabilmekte hem de okurken bir şeyler öğrenebilmektedir. Deneme yazarı yazdıklarını içtenlikle ele alır. Onun ele aldığı konuları ispatlama gibi bir derdi yoktur. Denemenin okur tarafından sevilerek okunmasının sebebi onun kanıtlanabilirliği değil, anlatımın sevecenliği ve içtenliğidir.

1.1.2.Gerçek Yaşamdan Kaynaklanan Yazılar:

Bu yazım türleri de öğretici yazılar gibi hem düşünsel hem de sorunsal konulara yönelmektedir. Fakat gerçek yaşam kaynaklı yazıların bir artı özelliği, yazarın yaşamından kesitler sunmasıdır. Bu temel fark öğretici ve yaşam kaynaklı yazıları birbirinden ayırmaktadır. 5'e ayrılır:

a.) *Günlük*: Bir kimsenin duygu, düşünce ve yaptıklarını günü gününe not almasına günlük yazma veya günlük tutma denir. Bu yazılara başlamadan önce yazar, kâğıdının üzerine, anılarını kale aldığı tarihi not eder. Günlük yazarı, yoğun duygu ve düşüncelerini, özellikle kimseyle paylaşmak istemediği düşünce ve hislerini günlüğüne yazar. Nitekim duygu ve düşüncelerini aktardığı bu kâğıtları başkalarının okumayacağına inanır ve kalbini tamamen açar. Günlükleri anılardan ayıran en büyük özellik, anıların geçmiş hatıraları, günlüklerin ise yaşanmakta olan olayları, duygu ve düşünceleri içermesidir.

b.) *Anı*: Bu yazı türü de kişinin yaşamını etkileyen olaylar çerçevesinde gelişir. Anı, bir nevi insanoğlunun kendini başkalarına tanıtmayı, başkalarına kendi duygu ve düşüncelerini aktarmasıdır. Yazar, bildiklerini, gördüklerini, yaşadıklarını tüm gerçekliğiyle okura yansıtmaya çalışır. Anılarda da yazılanı ispatlama gibi bir durum söz konusu değildir.

c.) *Mektup*: Yazın türlerinin en eskilerindendir mektup. Duygu ve düşünceleri yansıtmayla yanı sıra bir haberleşme aracı olarak kullanılır. Mektubun dili, türüne göre değişmektedir. Akrabaların, dostların, arkadaşların vs. birbirine yazdıkları mektuplar daha yalın, doğal ve içtendir. Fakat padişahların, devlet adamlarının, kralların, diplomatların vs. yazdığı bilgilendirme veya ferman-kanun hükmündeki mektupların dili daha ağır ve anlaşılması güç sözcüklerden oluşur. Bunun yanı sıra, mektup herhangi bir konuda bilgilendirmek için de yazılmış olabilir. Yani mektupta konu sınırlaması yoktur.

d.) *Yaşam öyküsü (Biyografi)*: Yaşam tarzıyla, fikir ve düşünceleriyle, başarılarıyla başka insanların ilgisini çeken veya çekebilecek olan insanların diğer yazım türleri yardımıyla (günlük, anı, mektup gibi) hayatı ele alınmak istenen bu insanlar hakkında bilgi toplanarak yazılan bir yazım türüdür. Yaşam öyküsü yazacak olanların dikkat etmesi gereken en önemli şey, yazdıklarının gerçeğe uygun olması ve tarafsız olmasıdır. Bir başka önemli nokta ise kişinin hayatını tüm boyutlarıyla ele

almaya çalışmasıdır. Bu yüzden, hayatı ve yaptıkları ele alınacak olan kişi mümkün olduğunca çok yönlü olarak tanıtılmalıdır. Ayrıca, kişi ile ilgili gerçek olaylar objektif bir şekilde olduğu gibi anlatılmalıdır.

Öz yaşam öyküsü (Otobiyografi) ise kişinin kendi hayatını tüm yönleriyle objektif bir biçimde anlatmasıdır.

e.) *Gezi yazıları*: Gezi yazıları yazarının amacı, gezip gördüğü yerlerdeki kayda değer olan şeyleri okura aktarmasıdır. Yazar, gezdiği yerlerin görünüşünün dışında, o yerlerin gelenek göreneklerini, adetlerini de okurla paylaşır. Gezi yazısı kaleme almak isteyen birinin, kelimelerini özenle seçmesi ve okuru monoton bir anlatımın dışına çıkarması, onu eğlendirmesi önemlidir. Bunu başarabilen yazar okurun ilgisini çekmeyi başarmıştır denilebilir.

1.1.3.Edebi Yazılar:

Diğer yazı türlerine göre edebi yazılar daha düşsel ve kurgusal yazılardır. Bu yazılarda olayları kanıtlamak veya doğruluğunu saptamak mümkün değildir. Edebi yazılar çoğu zaman düş ürünüdür. Belli bir dönemin dilini incelemek için önemli olan kaynakların arasında o toplumun kültürel birikimini ve o kültürde yaşayanların yazılı yapıtlarıdır. Bundan dolayı masal, destan, öykü, roman gibi yazınsal metinler de o dönemin en önemli verileri arasında sayılabilir.

Bu yazım türü 4'e ayrılır:

a.)*Öykü/Hikâye*: Olmuş veya olması muhtemel olan olayları kısa bir şekilde ele alan yazı türüdür. Her öyküde bir olay örüntüsü bulunmaktadır. Yani her öykü bir olayı okurla buluşturur. Önemli olan konuyu yine okurun ilgisini çekecek biçimde ele almaktır. Böylece okuru öykünün başından sonuna kadar olaya dâhil etmek mümkün olabilmektedir. Öyküdeki karakterler (kahramanlar) romanda olduğu gibi bütün yönleriyle ele alınmazlar. Öykülerde genellikle kahramanların tek bir yönü anlatılmaya çalışılır. Bu da öyküyü uzatmaz, aslına uygun olarak kısa ve öz tutar.

Her öyküde açık veya kapalı bir ileti gizlidir. Yani yazar, ele aldığı öykü yoluyla okuruna bir şeyler anlatmak ister. Yazar anlatmak istediğini (okura vermek istediği mesajı) farklı anlatım yollarıyla evirip çevirir. Bazen konuyu olabildiğince karmaşık bir hale sokar bazen de bütün olay ip söküğü gibi okurun önünde uzar gider. Bu durum şüphesiz öyküyü daha heyecanlı ve okunulması kılar.

Öykü, konusunu insan duygularından, onların düşüncelerinden, hayallerinden, yaşadıklarından ve hayat içinde karşılaştığı olaylara karşı edindiği duygu ve onlara karşı oluşturduğu tepkilerinden alır. Yani kısacası Çetişli'nin (2009) de belirttiği gibi; “İnsanı merkez alan veya onu şu veya bu şekilde ilgilendiren her konu, edebi eserin (aynı zamanda öykünün de) malzemesidir.” (s. 20). Öykü yazarı bütün bu konuları insanları ve onların hayatlarını inceleyerek, onları tüm yönleriyle olamasa da olabildiğince çok yönlerini ele alarak, onların duygu ve düşüncelerini de göz önünde bulundurarak okura iletmeye çalışır. Bundan dolayı aslında insanın kendisini ve diğer insanları daha iyi anlamamız konusunda bize yardımcı olur.

“Hikâye yazarı sadece diğer insanların duygu ve düşüncelerini, yaşamışlıklarını değil, kendi duygu, düşünce ve yaşamışlıklarını da eserine yansıtır. Böylece kendi kişiliğini de işin içine katar ve sanat zevkini, sanat anlayışını, dünya görüşünü yansıtan bir eser meydana getirmiş olur.” (Çetişli, 2009, s. 20).

Bütün bunların yanı sıra, öykü yazarlarının işlerinin gittikçe zorlaştığı da bir gerçektir. Zira her ne kadar konu ve tarz bakımından geçmişte olduğundan daha özgür olsalar da artık daha karmaşık bir hal alan insan ilişkilerini ve onların daha çok dile getirebildiği duygu ve düşüncelerini incelemek ve onları yorumlayarak konu edinmek çok daha fazla zorlaşmıştır.

b.) Roman: Roman, genelde gerçek veya uydurma bir konudan esinlenilerek ele alınan, öyküye göre daha uzun ve daha kapsamlı bir yazım türüdür. Roman, şimdi ne olacak, bundan sonra ne gelecek vs. gibi sorularla okuru düşünmeye ve romanın devamıyla ilgili hayal kurmaya sevk ederek kendi içine alır ve öykü içinde okuru sürükler. Bu sayede yazar hem okurun düş dünyasını harekeye geçirir ve zenginleştirir hem de insanları merakta bırakarak devam okumalarını sağlar. Yine romandaki kahramanlarla kendisini özleştirerek empati kurmaya çalışır okur. Bu da okura başkalarını anlama kapısını açar, dünyaya farklı bakış açılarıyla bakmasını sağlar. Romanlarda, öykülerde olduğu gibi kişilerin tek bir özellikleri okura yansıtmamaktadır. Kahramanların özellikleri genelde uzun uzun anlatılmakta ve kahramanın birçok yönüne değinilmektedir. Bu durum da kuşkusuz okura empati kurmasında yardımcı olmaktadır.

Her romanda bir kişi ile özdeşleştiririz kendimizi ister istemez. Ya bir karakterin düşünceleridir bizi kendine yakın hissettiren, ya duyguları ya da zekâsı. Fakat illa ki vardır bir benzerlik. Bunun nedeni ise yazarın okura yönelik eserini ele alması ve onu

etkileyebilecek bir biçimde karakterleri canlandırmasıdır. Okur, kendi yaşamından benzer birkaç kesitle karşılaştığında okuduğu romanın daha çok etkisi altında kalır. Yazarın asıl amacı da okuru yapıtla özdeşleştirmek, onu etkilemektir şüphesiz.

“Romanların, özellikle çocuk ve gençlik döneminde öğrencinin/okurun hayal gücünü, olaylar arasında bağlantılar kurabilme yetisini ve kendi sorunlarını karşıdan izleyebilme, kavrayabilmek anlayışını geliştirdiği bilinmektedir.” (Öztürk, Kuru Atadere, 2007, s.120). Bu özelliği ile de romanlar edebi metin türünün en çok sevilen ve okunan türü arasında anılmaktadır.

Roman, 9 türden oluşmaktadır. Bu türleri kısaca ele almaya çalışalım:

1.) *Serüven romanı*: Genelde olağanüstü olayların anlatılıp, okurun heyecanını kaybetmeden gerilim içinde okuyabileceği bir roman türüdür.

2.) *Polis ve casusluk romanı*: Bu romanların konusu polis ile suçlu arasında geçen kovalamacalardır.

3.) *Yığın romanı*: Genellikle aşk romanı, çizgi roman gibi eserler bu yazım türüne girer. Amaç, okuru gerçek hayatın sıkıntılarından, zorluklarından ve tekdüzeliğinden kurtarmak ve duygu dünyasını beslemektir.

4.) *Tarihsel roman*: Konusunu geçmişteki olay ve kişilerden alan roman türüdür. Burada önemli olan geçmişi bu günün şartları altında ele almak değil, konunun geçtiği zamanın şartlarına göre kaleme almaktır. Böylece okura geçmişle bugün arasında bir merdiven kurulabilir.

5.) *Yaşamöyküsel roman*: Bu roman türünün amacı, gerçek verilere, belge ve dokümanlara dayanarak bir insanı diğer insanlara anlatmaktır.

6.) *Politik roman*: Bu eserlerde politik meseleler ele alınmaya çalışılır. İnsanlardan çok onların görüşleri önem kazanır.

7.) *Coşumcu roman*: Değişen ve gelişen dünya düzeninde ortaya çıkan olumsuzlukları, tedirginlikleri ve toplumsal yaşamdan kaynaklanan sıkıntıları insanlar açısından değerlendirmeye almadan, sadece insanın tek taraflı duygu ve düşüncelerini ele alan bir roman türüdür. Yazar, toplumsal sorunları algılar fakat insanları bu sorunlardan uzak yaşıyorlarmış gibi okura yansıtmaya çalışır. Bu romanın kahramanları genellikle hayattan kopuk yaşayan melankolik insanlardır.

8.) *Gerçekçi roman*: Gerçekçi roman adından da anlaşılacağı gibi insanoğlunun iç ve dış dünyasını sadece gerçeklere dayanarak anlatmayı amaçlar. Bu romanlar kişiler

arası ve kişilerin toplum ve doğayla olan her türlü ilişkilerini konu edinebilirler. Bu roman türünde bütün anlatılanlar gerçeğe ve gerçek yaşama uygundur.

9.) *Postmodern roman*: Bu roman türünde yazar dış dünyayı ve onun gerçeklerini yansıtmaktan özellikle kaçınır. Romanı, okurunda katıldığı bir oyun gibi düzenler. Yapıtında boşluklar bırakarak okurdan onları doldurmasını, bir bilmece çözer gibi olayları değerlendirmesini, üzerinde kafa yormasını sağlar.

c.) *Masal*: İnsanoğlu masal yoluyla düşlerini, özlemlerini ve kendisini yansıtmaya çalışır. Bu yazım türünün gerçekle hiçbir alakası bulunmayıp, tamamen düş ürünüdür. İnandırıcılık ögesinin masalda yeri yoktur. Yazar düş gücünü olabildiğince açar ve onun sınırlarını zorlayabilir. Masallarda zaman çok hızlı bir şekilde akar. Öyle ki; örneğin bir prenses doğar ve hemen 18 yaşına girer. Masalların bir başka özelliği ise diğer yazım türlerinden farklı olarak anlatıma zenginlik katan birkaç öğeden oluşmasıdır. Bu öğeleri şöyle sıralayabiliriz:

1.) *Tekerleme*: “Tekerlemeler masalların anlatım sürecinin uygun yerlerinde bulunurlar ve genellikle mantık dışı, yadırganabilir, zaman zaman güldürücü bir yanı bulunmaktadır.”(Özdemir, 2007, s.324).

2.) *İnsan ve Varlıklar*: Masallarda anlatılan olaylar kadar bu olayların kahramanları da çok çeşitlilik gösterir. Masallarda genellikle insan kahramanların yanında insanüstü varlıklara da sıkça rastlanır. Bu kahramanlar genellikle insanları karşılaştıkları güçlüklerden kurtarır, onlara yardım ederler.

3.) *Yer ve Zaman*: Masalda anlatılan yer gerçekle örtüşmemektedir. Masallarda anlatılan olaylar genellikle masallar diyarında, masallar ülkesinde geçer. Zaman ögesi de “evvel zaman içinde” ögesiyle anlatılır ve genelde –miş’li geçmiş zaman eki kullanılır.

Masalları üç kategoriye ayırabiliriz. Bu kategoriler kısaca hayvan masalları (kahramanları hayvanlardır), gerçekçi masallar (genellikle gerçek hayattan esinlenerek masala özgü öğeler ışığında oluşturulan masallardır) ve olağanüstü öğelerle kurulu masallardır (bu masallarda kahramanlar genelde cin, peri, ejderha gibi doğaüstü varlıklardır.)

Yukarda değindiğimiz bütün yazım türleri varlıklarını ancak insanların gereksinim, arzu ve istekleri oranında koruyabilir. Bir yazı artık okurun ilgisini çekmiyorsa, okunmuyorsa onun yerine farklı yazılar ve yazım türleri almaya başlar.

İnsanlar ve dünya değıştikçe eserlerde onların istek ve gereksinimlerine göre değışir, gelişir veya yok olur.

1.2. Şiir

Şiir en eski yazım türüdür hatta yazının icadıyla birlikte yazımına başlandığı söylenebilir. Bundan dolayı yazım türlerinde ayrı bir yeri vardır. Günümüze kadar birçok evreden geçen şiir, birçok amaca ve konuya uyarlanmış ve günümüzde hala önemini kaybetmemiştir.

Şiiri düz yazıdan ayıran en büyük özelliği onun gizemli ve büyülü biçimidir. Şiirin kısa fakat öz biçimi onu bir dil sanatı haline getirmiştir ve bu özelliği sayesinde insanlar yüzyıllardır duygu ve düşüncelerini yoğun bir şekilde aktarabilmişlerdir. Yıllarca kelimelerle oynanarak şiire farklı bir büyü ve anlam kazandırılmıştır. Bunun yanı sıra şair ve okur arasında bir empati gücü geliştirilmiştir. Okur, şiir sayesinde olaylara farklı açılardan bakmayı ve olayları derinlemesine düşünmeyi öğrenmiştir.

Şiirde 3 temel unsur olan içerik, yapı ve dil olmadığı zaman şiirin varlığından bahsedilemez. Her yazar bu 3 unsuru kendine göre yorumlar ve böylece kendi tarzlarını ortaya koyabilecekleri ve kendi mühürlerini vurabilecekleri eserler ortaya koyarlar. Yani şiir, dil, içerik ve yapı unsurlarından değil, bu unsurların ferdi ve orijinal bir şekilde sentezinden ortaya çıkar. Böylece şair, bütün kelimeleri tek tek seçmeli, onları uygun bir şekilde sentezlemeli ve orijinal bir şekilde ortaya koymalıdır denilebilir. (Çetişli: 2006)

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi şiirde farklı konular ele alınmıştır. Bu da şiirde farklı kategori oluşumunu desteklemiştir. Şiiri 5 ana kategoride ele almak mümkündür. Bunlar:

- 1.) *Epik Şiir*: Epik şiirin konusu genellikle olağanüstü durumlar ile tarihte ve günümüzde insan yaşamını derinden etkileyen olaylardır. Bu şiirler yaşanmış olaylar kadar söylentileri ve varsayımları da konu edinebilir. Asıl özelliği ise gelenek ve göreneklerin okura aktarılmasıdır.
- 2.) *Lirik Şiir*: Bu şiir türünde akla değil duygulara hitap eden durumlar konu edilmiştir. Yani bu şiir türü bir nevi duyguların dile yansımalarıdır. Epik şiir gibi toplum ön planda değildir. Daha çok bir kişiyi ve onun duygularını ele alır. Bu

şiiirinin konusu ölüm, aşk, doğa, sonsuzluk vb. gibi duyguların ağır bastığı konular olabilir.

- 3.) *Dramatik Şiir*: Dramatik şiir hareketlerin taklidinden yola çıkarak oluşturulur. Genellikle acıklı konuları ele alır ve okuru ağlatır. Kısa heceli ve uzun sözcüklerden oluşur ve kafiye uymak gibi bir zorunluluğu yoktur.
- 4.) *Didaktik Şiir*: Lirik şiirin aksine duyguları değil düşünceleri ele alan didaktik şiir insanlara bir şeyleri öğretmeyi amaçlar. Genellikle öğütlerden oluşur.
- 5.) *Pastoral Şiir*: Bu şiir türü çobanların hayatını, aşklarını, acılarını ve maceralarını ele alan yazı türüdür. Genelde kır hayatının güzelliklerinden bahseder, okura doğa sevgisini aşılar.

Dilimize Arapça'dan geçen ve Türkçeleştirilen “Şiir” kelimesi çoğu zaman edebiyatla özdeşleştirilmiş, edebiyat denilince akla şiir gelmiştir. Şiiri edebiyat dünyasında vazgeçilmez kılan unsurlardan biri şüphesiz onun az kelimeyle çok şeyi ifade edebilmesi özelliğidir. Bunun yanı sıra şiir dilinin, kaleme alındığı tabii dilin dilbilgisi yapısından farklı olması, şair tarafından kelimelerin istenildiği şekilde evrilip çevrilebilmesi, onu edebiyatın vazgeçilmez bir ögesi olarak çıkarmıştır karşımıza. Bundan dolayı şairin estetik endişelerini gidermek için başvurduğu bilinçli tercihlerden biri olan dil içinde bir “üst dil” dir (Çetişli, 2006, s.25) şiir. Burada kastedilen üst dil, şiirin her şeyi açık açık söylememesi, konusunu ispat veya izah etmek zorunda olmaması, anlatmak istediklerini kısa ve öz olarak okura sadece sezdirmesi, hissettirmesi anlamını taşımaktadır. Böylece okur şiiri tam manasıyla anlamakta zorluk çeker. Bu özelliğinden dolayı şiir çok anlamlıdır. Yani herkes okuduğu şiirden farklı şeyler anlayıp kendi bilgi ve birikimine, kendi yaşına ve deneyimlerine göre yorumlar yapar.

İKİNCİ BÖLÜM

2. Edebi Metinler

Bütün metin türlerini kısaca ele aldıktan sonra, şimdi çalışmamızın temelini oluşturan edebi metinlere, onların genel özelliklerine, edebi metin türlerine ve özelliklerine, yabancı dil öğretiminde edebi metinlerin yeri ve dil öğretimine olan katkılarına bakalım:

2.1. Edebi Metinlerin Genel Özellikleri

Edebi metinlerin genel özelliklerini Bülbul (2008) şöyle sıralamaktadır:

- **Edebi metinler çok yönlü yazılardır:** Yazarın anlatmak istediğini her okur kendi deneyimleri doğrultusunda farklı algılar ve metni kendine göre yorumlar. Yani okur, yazarın oluşturduğu ipuçlarından yola çıkarak kendi duygu, düşünce ve deneyimleriyle metni yorumlamaya çalışır. Her okurun farklı bilgi birikimi ve metne yönelmedeki amacı farklı olduğundan dolayı, bu metinler farklı okurlar tarafından çok farklı anlaşılabilir. Bu farklı yorumlamalardan dolayı da metin çok yönlü bir boyut kazanır. Zaten önemli olan da yazarın ne dediğinden çok, okurun ne anladığıdır.

“Zaman, kültür, yaş ve sınıf farklılıkları yazınsal bir yapıya yepyeni boyutlar kazandırabileceği gibi, anlama engelleri de yarayabilirler. Başka bir deyişle okuyucu yazarın düşündüğünün tersi bir sonuca ulaşabilir. Burada ölçüt tane metnin kendisidir. Çünkü okuyucu kendi birikiminden yola çıkarak metindeki boş alanları doldurmaya çalışırken, metni anlamına ters düşmemeye, başka deyişle metni zorlamamaya özen göstermelidir.” (İpşiroğlu, 1993, s.136)

- **Edebi metinlerin anlamı kapalıdır:** “Örtük anlamlı yazınsal bir metin, okuyucudan okuyucuya, kültürden kültüre, çağdan çağa farklılıklar gösteren bir anlamlar yükü içermektedir.” (İpşiroğlu, 1993, s.137) Bu yüzden de her okur sadece, yukarda da değindiğimiz üzere, kendi bilgi birikimi çerçevesinden metni

yorumlamaya çalışır. Eğer okur, yazar ile aynı veya benzer bilgi birikimine/bilgi yönüne sahip değilse anlatılmak istenilen asıl şeyi anlamayabilir ve hedeflenen bilgi düzeyine ulaşamayabilir. Bundan dolayıdır ki bazı edebi metinler hak ettikleri ilgiyi görememekte ve okur tarafından amacına uygun olarak anlaşılamamaktadır.

Edebi metinlerin anlamının kapalı olması ona çok anlamlı bir özellik kazandırır ve böylece okuru düşünmeye ve metni irdelemeye sevk eder. Bu süreç ise belli bir bilgi birikimi ve zaman gerektirir.

- **Aynı metin her okurda farklı duygular oluşturmaktadır:** Her okurun özellikleri aynı olmadığından dolayı, edebi metni okurken de yorumlarken de okurların farklı bakış açıları ve duygu-düşünceleri gün yüzüne çıkar. Böylece her okurun okuma sürecinden alınan haz ile edindiği bilgi aynı düzeyde olmaz.

“Her okur metni kendi kişisel özelliğine, becerisine, okumadaki yetkinliği ve olgunluğuna göre metni yorumlar. Bu yorumlama sürecinde kişinin yaşadığı çevre, eğitim öğretim düzeyi, dil bilgisi ve kelime bilgisi, yaşı, cinsiyeti ve ilgi alanları etkili olur. Her okuma eyleminde ise bu üretime dönük yeniden yapılanma devingen olarak sürekliliğini korur.” (Bülbül, 2007, s.98)

- **Edebi metin okuru anlama ve yorumlama evrelerinde başıboş bırakmaz, onu amacı dâhilinde yönlendirir:** Her ne kadar okurun kendi kişisel özellikleri doğrultusunda metni anlamlandırma sürecine girdiğini-gireceğini söylesek de, okur bir edebi metinden yalnızca yazarın onu yönlendirdiği ve kendisine izin verdiği kadarıyla yorumlarda ve değerlendirmelerde bulunabilecektir. Nitekim yazar, kitap ve konu okuru bu konuda yönlendirecektir. Kısacası, okuma sürecinde her ne kadar okur kendi bilgi birikiminden, kendi duygu ve düşüncelerinden yola çıksa da, yazar onu metniyle bir çerçeve içine alır ve bu anlam çerçevesinin dışına çıkmasına izin vermez. Okur sadece bu çerçeve içinde yorumlamalarda, değerlendirmelerde bulunabilir.
- **Edebi metin her okunuşunda farklı anlamlar içerebilir:** İnsanların duyguları, düşünceleri, bilgi birikimleri, hayat şartları, kafa yapıları, amaçları vs. değiştiğinde edebi metinlerin de her okunuşta okura iletildiği mesajlar farklılık gösterecektir. Farklı kişilerin aynı metni farklı algılayabildiklerini belirtmiştik, burada söylemek istediğimiz, aynı kişinin farklı amaçla, başka zaman

dilimlerinde ve farklı bilgi birikimiyle aynı metni okuduklarında farklı çıkarımlarda bulunabilecekleridir.

- **Okuma sürecinde okur kendini geliştirme, bilgi ve deneyimlerini artırma fırsatı bulur:** Okur, yaşamının her evresinde deneyimlerini, sınır ve özgüvenini geliştirmeye çalışır. Edebi metinler içerdikleri yoğun anlatım şekilleriyle, dilbilgisi kurallarının etkin ve çokça kullanımıyla, kelime bilgisindeki zenginlikleriyle, içerdiği kültür birikimiyle ve daha birçok özelliğiyle okurun düşünce ve düş dünyasını etkinleştirecek ve okurun kendini, bilgi ve deneyimlerini geliştirme fırsatı verecektir. Metin ise bu süreçte okurla birlikte gelişecek, edebiyat dünyasındaki değerini artıracaktır. Böylece okurun olduğu kadar, okurdan edindiği geri dönütler sayesinde yazarın da iç dünyasını zenginleştirecektir. Ayrıca; okur, okuduğu metinden kendi yaşamı içinden bazı ipuçlarını yakalama fırsatı bulur ve kendini daha sağlıklı bir şekilde sınama ve gerçekleştirme imkânı yakalar. Sosyal sorumluluk duygusunun ve farkındalık becerisinin de bu yolla elde edilebileceğinin unutulmaması gerekir
- **Metin, metin dışı belirleyicilerden etkilenir:** Burada metin dışı belirleyicilerden kasıt, metnin yazıldığı dönem özellikleri, yazarın bilgi birikimi ve deneyimleri, okurun metni hangi şartlar altında, hangi amaçla okuduğu, metnin türünün ne olduğu, metni okuyan kişinin cinsiyeti, yaşı ve yaşadığı kültürün aynı zamanda dönemin özellikleri vs. dir. Bu anlam oluşturuca bileşenler, çağın algılama biçimlerinden büyük ölçüde etkilenirler. Metni okuyan kişinin özellikleri de bu bileşenlerle birleşince, direkt olarak okuma sürecini etkileyecektir. Yani kısacası, yazar yazma sürecinde içerisinde bulunduğu kültürün özellikleri, yazarın bilgi düzeyi ve deneyimleri, metni yazdığı dönemin özellikleri ve yazarın etkilendiği sanatçılar, akımlar vs. etkiler. Bu etkileşimler metin yoluyla okura yansır. Okur ise bu bilgiler ışığında metni daha etkin bir şekilde okur ve anlamlandırır. Bundan dolayı hiçbir metnin aslında tek başına anlamlı olmadığı söylenebilir.
- **Okur, okuma sürecinde metin ile ilgili beklentiye girer:** “Okuma sürecinde okur belli beklenti ve varsayımlarla metne sorular yöneltir. Metinle kurduğu iletişimde sorularına yanıt arar.” (Polat, 2006, s.20) Okuma sürecinde okurun bu beklentileri ve cevap aradığı sorular değişebilir. Fakat etkin bir okumada bu gizil

iletişim hiçbir zaman bitmemelidir. Hatta metni okuyup bitirdikten sonra bile bu iletişim devam etmelidir.

Metin dışı belirleyicilerden biri de metinlerin yazıldığı kültürden, millettten veya yazarın yaşadığı, doğduğu, kültürünü aldığı milletlerden etkilenmiş olmasıdır. etişli (2006) edebi metinlerin bu özelliğini şu cümleyle açıklamıştır: “Diğer sanat dallarının malzemeleri beynelmilel olduğu halde edebiyatın malzemesi bütünüyle millidir.” (s.15) Bunun yanı sıra, etişli; (2006) edebi metinlerin “**güzel**” olmaları gerektiğini; güzel olmayan, okunduğunda haz vermeyen metinlerin edebi olarak nitelendirilmemesi gerektiğini eserinde sıkça vurgulamaktadır.

“Yazınsal yapıt ile okuyucu ilişkisinde zaman, kültür, yaş ve sınıf ayrılıkları önemli etkenlere oluştururlar. Sözgelimi yazıldığı dönemde açık ve yalın bir anlatımla gerçeği dolaysız bir açıdan yansıtan bir metin, bugünün okuyucusunun gözünde yabancılaştıran ya da örtük anlamlı bir metne dönüşebilir.” (İpşiroğlu, 1993, s.134)

“Edebi metinlerin bir diğer önemli özelliği ise, sosyal iletişim işlevi ile diğer metinlerde bulunmayan hayat, insan ve evre olgularını btnleştirmesidir.” (Bülbül,2013)

Bu zellikler edebi metinlerin genel özellikleri idi. Peki, bir metnin edebi olması için hangi şartları sağlaması gerekir? Bu sorunun cevabını Bülbül (2008, s.136) şu noktalarla açıklamıştır:

Bir metnin **edebi değerinin olması** için taşıması gereken özellikler şunlardır:

- **İmge:** “Edebi metinlerde imge, söylemiyle görünür nesnenin arkasında uzamsal bir kara deliktir.” (Bülbül, 2005, s.1) Yani imge, bir edebi metinde görünenin dışında insan zihninde farklı düşüncelerin oluşabileceği ve üzerine çok şeyin tartışılabileceği bir ummandır.

“Edebi metinler kendi ilerinde oluşturdukları zgr bağıntılar ile okurun imgeleminde yoğun bir çağrışımsal etki alanı yaratırlar.” (Bülbül, 2005, s.2) Okura az sözle çok şey anlatabilme özelliğini ilerinde barındırmış olurlar. Edebi metinlerin az kelimeyle çok şey anlatma gücü, yani iletisi sayesinde yarattığı imge gücü okura, sorgulayan, eleştiren, üreten bir kimlik kazanacaktır.

- **Güzel duyum (estetik haz):** Okur metni okuduğunda ondan zevk almalı. Nitekim edebi eserlerin en önemli özelliklerinden biri de “güzel” olmaları ve okura haz vermeleridir.

- **Biçem:** Metin türlerinin, bunların içinde edebi metinlerin de, özelliklerini 1. Bölümde belirtmiştik. Edebi metinlerin bu biçem özelliklerine uygun bir şekilde yazılması önemlidir. Nitekim bu sayede metin türleri oluşmakta ve okur kendini okuyacağı metnin biçem özelliklerine hazırlayarak okuma sürecine başlayacaktır.
- **Yaratısal (yazınsal) dil/çağırışım ağı:** Edebi metinlerin kendilerine has, özel bir dili olmalıdır. Bu dil edebi sanatlardan yararlanarak oluşturulmalı ve kapalı anlam içermelidir. Yazar söylemek istediği her şeyi açık açık söylemek yerine okura aktarmak istediklerini ima yoluyla aktarmalı ve okuru düşünmeye sevk etmelidir. Bunu yaparken de metnin içinde okura ipuçları vererek onu metnin içinde yönlendirmelidir.
- **Sanatsal kurgu:** Metinlerin bir kurgusu olmalıdır. Bu kurgu ise sanata ve güzelliğe uygun olmalıdır. Kurgusuz ve birbiriyle bağlantısı olmayan konuları içeren metinler okurun kafasını karıştıracak gibi onu eseri okumaktan soğutacaktır, okuma isteğini azaltacaktır. Bundan dolayı metin kurgusu edebi bir metinde çok önemlidir.
- **Özgöndergesellik:** Metnin kendine has bir iletisi olmalıdır. Hem çağın hem kültürün hem de yazarının özelliklerini okura yansıtmaları gerekmektedir. Böylece hem özelliklerinden biri olan kültür aktarımını sağlamış olacak hem de iletmek istediği bilgileri ve güzellik duygusunu okura yansıtmış olacaktır.
- **Çok anlamlılık:** “Kurmaca ve örtüşük anlamlarla örülü yazınsal metinlerde tek bir çakılı anlamdan değil, anlam bileşenlerinden, çok anlamlılıktan söz edilir.” (Bülbül, 2007, s.97). Yani, edebi metnin çok anlamlı olması; herkes tarafından farklı algılanabilir, aynı kişi tarafından belli bir zaman aralığında okunduğunda da farklı anlamlar çıkarılması, farklı kişiler, farklı kültürler, farklı yaşayışlar tarafından da farklı algılanabilir olması demektir. Yani, yazarından kopan yazın metni okuruyla buluştuğu zaman anlam bulacak, ancak bu anlam tek bir anlam olmayacaktır. Aksine o metin, okur sayısı kadar anlam içerecektir. Bu anlamda yazın metinleri yukarıda da belirtildiği üzere, çok anlamlı olacaktır. Kısacası, Ögeyik’in (2008) de vurguladığı gibi; “Her okur kendi koşullarına göre metni anlamlandırdığı için metin de tek anlamlı olmaktan çıkacak ve çoksesli bir konuma gelecektir.” (s.136) Fakat bu farklılık sadece farklı insanların aynı metni farklı

algılaması anlamına gelmemektedir. Aksine, okuma eylemi aynı okur tarafından aynı metnin farklı açılardan görülebildiği, yani farklı okunabildiği, yeniden üretebildiği ilerlemeci bir eylemdir. (Bülbül, 2013)

- **Anlamın üretime açık olması:** Polat, (2006) edebi metinlerin bu özelliğini “Bir yazın metninin ne kadar çok okuru varsa, o kadar çok da yazarı vardır.” (s.20) Şeklinde çok güzel özetlemiştir. Bu cümleden, metindeki anlamdan her okurun kendine göre, kendi özelliklerine ve bilgi birikimine göre farklı şeyler çıkarabileceği, herkesin metinden ihtiyacı olanı alabileceğini ve kendi düşünceleri dâhilinde okuduğunu yorumlayabileceği çıkarılabilir.

“Edebi metinlerin edebi olabilmeleri için içermeleri gereken bir unsur da metinde boşlukları barındırması gerektiğidir. Boşluklar, metinde söylenmeyen, ancak okurun okuma eylemi sonucunda metinden çıkardıklarıdır. Yazar, metin ve metnin yazıldığı dönem üçlemesine bir bütün olarak hâkim olduğunda merindeki boşluklara dair doğru yorumlar yapabilmek daha mümkün olacaktır.” (Türkyılmaz, Can, Karadeniz, 2010, s.160)

- **Süreklilik:** Metin tüm zamanlara hitap edebilmeli, zaman üstü olmalıdır. Edebi metinler konularını insandan ve insan yaşantısından aldığı için her dönem okunabilirliklerini sürdürüyorlar. Fakat yine de yazarın tüm insanlığı ilgilendirebilecek konuları kaleme alması, onu daha büyük kitleler tarafından okunur ve yorumlanır hale getirecektir.
- **Kurmaca olması:** “Yazın metninin temel özelliği, gerçekle örtüşmek, diğer bir anlatımla gerçekle doğrulanmak gibi yükümlülüğü olmamasında yatar. İster yaşamı açıklamak, ister yaşamı değiştirmek amacıyla yazılsın, yazın metninin dünyası kurmaca bir dünyadır. Yazın metnini bilimsel ve düşünsel yönelimli, yani bilgi ileten diğer metin türlerinden ayıran niteliği de öncelikle budur.” (Polat, 2006, s.19)

Edebi bir metnin genel özelliklerini ve edebi olabilmesi için gerekli nitelikleri açıkladıktan sonra, bu metinlerin farklılıklarından doğan **okuma ve anlamlandırma çeşitliliklerine** bir göz atalım:

Bütün metin türlerinde olduğu gibi, edebi metinlerde olan farklılıklar da yazarın amacına ve okura aktarmak istediği bilgiye göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların neler olduğunu, metin yapısının ve nasıl oluşturulduğunun, metnin hangi amaçları içerdiğinin bilinmesi okura metni okuma ve onu anlama sürecinde büyük

oranda yardımcı olacaktır. Yazım amacının dışında, okurun okuma ve alımlamaya yönelik amaçları da yine okuma sürecini ve metnin okunma tarzını etkileyecektir. Nitekim Ögeyik'in (2008) de vurguladığı gibi; "Her metin, okurun okuma sürecinde yeniden yeniden üretilecektir." (s.4)

Bu konunun daha kolay anlaşılabilmesi için yazan/yazar ve okuyan/okur açısından bir metnin oluşturulma ve okunma farkı şu şekilde açıklanabilir:

Yazan açısından: "Sitem" konusunu ele alan iki farklı yazar, amaçlarına göre metinlerini şu şekilde oluşturmuşlardır:

İsim (Farsça): Bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık vb. duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme
"Millî Mücadele'nin başından o güne kadar Atatürk'ün en hafif bir sitemine uğramamıştım." - **Y. K. Karaosmanoğlu**

BEKLENEN
 (Necip Fazıl KISAKÜREK)

Ne hasta bekler sabahı,
 Ne taze ölüyü mezar.
 Ne de şeytan, bir günahı,
 Seni beklediğim kadar.

Atasözü, deyim ve birleşik fiiller:

Sitem etmek, sitemde bulunmak

Geçti istemem gelmeni,
 Yokluğunda buldum seni;
 Bırak vehmimde gölgeni,
 Gelme, artık neye yarar?

Sitem etmek: Bir kimseye üzüldüğünü, kırıldığını öfkelenmeden belirtmek

"Ancak müsaade ederseniz size başka bir cihetten sitem edeceğim." - **R. N. Güntekin**
 (Türk Dil Kurumu)

(Kısakürek, 2011, s.198)

Yukarda verilen iki örnekte de görüldüğü üzere, iki metnin konusu da "sitem" dir. Fakat soldaki metin açıklayıcı, bilgi verici bir özellik taşır. Bu metinde yazar önce "sitem" kelimesinin kökenini ve anlamını açıklamıştır. Daha sonra bu kelimeyi bir örnekle açıklamıştır. En sonunda ise sitem kelimesiyle ilgili atasözü, deyim ve birleşik fiillere yer vererek dilimizde kullanılan kalıpları örneklerle açıklamıştır.

Sağdaki metnin konusu da sitemdir. Fakat bu metinde yazar sitemini direkt olarak dile getirmemiş, seçtiği kelimelerden okurun bunu bulmasını ve kendi bilgi birikimi, duygu ve düşünceleri doğrultusunda metni anlamlandırmasını ve metin hakkında düşünmesini sağlamıştır. Böylece aynı konuda fakat farklı türlerde yazılmış metinler ortaya çıkmıştır. Bu konuda Ögeyik'in (2008) "Her yazarın metni üretirken bir amacı vardır. Bu amaç doğrultusunda metin türleri ortaya çıkar." (s.11) sözü de bizim bu savımızı desteklemektedir.

Okur açısından: Yukarda yazar açısından amaç farklılıklarından doğan değişikliklere değinmiştik. Şimdi bu farklılıkları bir de okur açısından irdeleyelim:

Daha önce X romanını okuyan bir kişi kitaptaki başkahramanın adını unuttur ve ona bakmak için romanın sayfalarını rasgele açar, kahramanın ismini bulmaya çalışır. Bu durumda okurun amacı sadece belli bir bilgiyi elde etmektir. Bundan dolayı romanın amacı dışında olan kısımları okuru ilgilendirmemektedir.

Başka bir kişi de yine aynı romanı arkadaşı tavsiye ettiği için okur ve sadece okuma eylemiyle sınırlı kalır. Onun için hem karakterler hem de olay örgüsü önemlidir. Fakat bu okur da sadece amacı dâhilinde olan ve onu ilgilendiren boyutuyla metne yaklaşır.

Üçüncü bir kişi ise yine X romanını okur fakat onu daha detaylı bir biçimde yani onu tahlil etmek, metnin yazarının düşüncelerini, karakterlerin özelliklerini, romanın yazıldığı dönem şartlarını vs. incelemek amacıyla okur.

Bu üç kişinin de aynı romanı aynı amaçla ve aynı dikkatle okuduğu söylenemez. Yani, yukarda da açıklamaya çalıştığımız üzere, her metin okur tarafından farklı amaçlarla okunur ve yine farklı amaçlar doğrultusunda alımlanır, anlaşılır.

Okuma sürecinde okur, amaçlarının dışında bir de metin türleri hakkındaki bilgisi dâhilinde okuma etkinliğini sürdürür. Yani; okur, metin türlerini, onların nasıl oluşturulduğunu, hangi edebi sanatların hangilerinde kullanıldığını, hangilerinde ne oranda kullanıldığını, okuyacağı metnin öğretici metin mi açıklayıcı metin mi yoksa edebi bir metin mi olduğunu, vs. bildiği oranda okuma eyleminde başarılı olacaktır. Böylece metni daha kolay anlayacak ve onunla daha kolay çalışabilir duruma gelecektir.

Her okurun aynı metni farklı algılaması ve onu farklı yorumlaması biraz da okurun okuma sürecinde ve sonrasında yazarla neredeyse hiç iletişim haline gelememesinden, dolayısıyla kafasında oluşan soruları yine kendi kendine çözmeye

çalışmasından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden okuma süreci, konuşmadan farklı olarak sadece okur ekseninde dönüymüş gibi gözükür.

Yine de, her ne kadar bir metin okunduğu zaman anlamlandırma ve yorumlama sırasında farklılık gösterse de, aslında onu yönlendiren yine metnin ve yazarın kendisidir. Nitekim metin okura farklı içerikler sunarak ona yeni yönler, yeni üretim olanakları sunar. Böylece okurun bilgisi, birikimi, düşünceleri, bakış açısı vs. nasıl olursa olsun, yine de metnin yönlendirmesine uymak durumunda kalacaktır. Yani kısaca Ögeyik'in (2008) de eserinde belirttiği gibi; "Okuma süreci, okuruna bir özgünlük sunsa da sınırlılığı da beraberinde getirecektir." (s.4)

"Yazar, okura metnini sunduğu andan itibaren artık her şey okurun elindedir. Okur, kendi kişisel özellikleri, becerileri, okumadaki yetkinliği ve olgunluğuyla metni anlamaya ve anlamlandırmaya başlayacaktır. Bu anlamlandırma sürecinde okur ile yazarın duygu ve düşünceleri ne kadar benzeşirse, okuma ve anlamlandırma süreci o kadar etkili olacak ve hedefine ulaşacaktır." (Bülbül, 2008, s.85)

Edebi metinleri dil dersine uygulamadan önce, dikkat edilmesi gereken bazı detaylar vardır. Bu detaylara ne kadar çok önem verilirse, dil dersi de o kadar verimli olacaktır.

Şimdi **öğretmenler tarafından dikkat** edilmesi gereken noktalara değinelim:

- Edebi metinleri dil dersinde kullanmadan önce, öğrenciye metinler ve dil sevdirmeli, onlara edebi metinler yoluyla dil öğrenmenin ne kadar zevkli ve faydalı olabileceği üzerine konuşulmalıdır. Öğrencilerden bu metinlerle nasıl ders işlenebileceği hakkında yorum ve fikir almak öğretmenin işini kolaylaştıracaktır.
- Derste kullanılacak olan edebi metinler, öğrencilerin görüşleri alınarak belirlenmelidir. Böylelikle hedefe ulaşmak daha kolay olacaktır. Öğrenciler ne kadar çok istekli olurlarsa o kadar çok şey öğreneceklerdir.
- Edebi metinlerin asıl amacı öğrenciye tecrübe kazandırmak ve onlara dil ve yaşam deneyimi edindirmek olmalıdır. Salt bilgi öğrencileri ve okuru sıkacaktır.
- Edebi metinler yoluyla dil öğretiminin asıl olan öğrenciye metinde ne yazdığını, hangi dil bilgisi kuralının kullanıldığını vs. öğretmek olmamalıdır. Zaten önemli olan yazarın ne söylemek istediğini tamamen öğrenciye dikte etmek de değildir. Amaç, öğrencinin kendi bakış açısını geliştirmesinde ona yardımcı olmak ve onu özgür kılmaktır. Öğrenci tamamen değil, gerekli oldukça, yani kısmen yönlendirilmelidir.

- Öğrencinin, okuduğu metinlerden zevk alması sağlanırsa, sürekli dil bilgisi ve kelime bilgisi ile öğrenci sıkılmazsa, öğrenci daha verimli olacak ve yaratıcılığını ön plana çıkarmak suretiyle farklı fikirler üretebilecektir.
- Edebi metinlerin dil dersine uygulanmadan önce dikkat edilmesi en önemli konulardan biri de hedef kitlenin bilgi ve becerilerine, dil seviyelerine, kültürüne, yaşına ve fikirlerine uygun metinlerin uygulanmasıdır.
- Öğretmenlerin, ders sürecinde öğrenciyi/okuru merkeze almaları önemlidir. “Okurun/öğrencinin merkeze alınması demek, doğal olarak onun düşüncelerinin, yaşam deneyimlerinin, düş gücünün, yaratıcılığının, duygularının ve davranışlarının ders içi kolektif ve bireysel çalışma biçimleriyle birlikte öğrencinin/okurun odağa yerleşmesi demektir.” (Ünal,2005, s.211) Böylece öğrenci/okur kendini ispat etme şansını yakalayabilecektir.
- “Yabancı dil öğretiminde işlenecek olan metinlerin belirlenmesinde, metinlerin ne ölçüde bir ön bilgiyi gerektirdiği de değerlendirilmelidir.” (Polat, 1993, s.187) Böylece öğrenciye kaldıramayacağı bir yük yüklenmemiş olacaktır.

2.2. Yabancı Dil Öğretiminde Edebi Metinlerin Yeri ve Dil Öğretimine Katkıları

Yabancı dil dersinde neden edebi metinlerin kullanılması gerektiğini Bülbül şu sözleriyle açıklamaktadır:

“Dil öğretiminde soyut dünyanın sıradan bağdaştırmalarının yanında, derinlikli olarak yapılandırılmış bir sanatlı bağdaştırmalardan söz edilebileceği tek ortam, yazınsal metinlerin imgelerle örülü ortamıdır. Yazınsal ürünler dış dünyayı ve bu dünyada yer alan gerçeği okurun değişik zaman ve ortam koşullarında değişebilen bir iç gerçek olarak alımlamasına olanak veren yoğun bir doku içerirler.” (Bülbül, 2013, s. 7)

Edebiyat, konusunu toplumdan ve toplumun birbiri ile olan ilişkilerinden almaktadır ve bu ilişkileri okura yansıtmakla görevlidir. Bu yansımanın en iyi şekilde yapılması için ise edebiyat ürünlerinden yani edebi metinlerden faydalanmak gerekmektedir. Bundan dolayı edebi metinlerin dil eğitime katkısı büyüktür. Önemli olan dili öğretecek ve öğrenecek kişinin edebi metinleri hangi çerçevede kullanması gerektiğini ve bu metinlerle neler yapabileceğini, neler yaptırabileceğini bilmesidir.

Ögeyik, edebi metinlerin dil dersinde kullanımını şöyle açıklamaktadır:

“Metin seçiminde evrensel konulara ağırlık veren ancak bu bağlamda öğrenciye yeni şeyler öğrenmesini de sağlayacak, metinler arası ilişkileri içinde barındıran, öğrencinin dilsel düzeyinde uygun, öğrencinin ilgisini çekecek metinlerin seçilmesi gibi etmenlerinin yazın eğitiminde önem taşıdığı söylenebilir. Böyle bir eğitim sürecinde, metindeki dünya, okurun kendi dünyasına ve kendi deneyimlerine bağlantılar kurmasına olanak vermelidir; bu durumda okur yorumlama sürecinde, kendi önbilgilerini kullanarak metni yorumlama yoluna gidilebilir.” (Ögeyik, 2008, s.109)

Burada unutulmaması gereken, okurun yorumlama ve çözümlemem süreçlerinde sınırsız bir yorum özgürlüğüne gelişigüzel sahip olamayacağıdır. Çünkü okur, yorumlama süreçlerinde metinsel iletişime girerken kendi ön deneyimlerinden yararlanma yoluna elbette gidecektir. Bu değerlendirmelerin metnin asıl anlam kuşağından sapmaması için, yeniden oluşturulacak yorumların bu çizgiselliği bozmadan devam etmesi esas olmalıdır. Ögeyik devamla şunları ekler:

“Bunlara ek olarak, metnin konusu, öğrenci-okura öteki dünyayı, kendine yabancı olanı sunarak kendi dünyasını sorgulamaya, karşılaştırma yaparak değerlendirmeye götürebilir ve yaşam bilgisine yeni bir şeyler katmasına olanak verir; seçilmiş olan metnin okunup, anlaşılmasını sağlayacak uygun eğitsel etkinlikler de, yazın eğitiminden beklenen olumlu sonuçları doğurabilecektir.” (Ögeyik,2008, s.110)

“Öğrencilerin edebi metinler yardımıyla yabancı dili öğrenmelerinde onlara yardımcı olmak için dil derslerinde öğretmenlerin kim, kime, neyi sorularını cevaplama ile sınırlı kalmamalı, nasıl ve niçin sorularıyla kişisel becerileri de göz önünde bulundurarak ders yalınlıktan ve sıkıcılıktan kurtarılabilir.” (Bülbül, 2013)

“Yazınsal metinlerin kullanımında önemli olan okuyucu ile metin arasında daha ilk anda dolaysız iletişimin kurulmasıdır. Okuyucu yanılma, ters bir şey söyleme korkusundan arınmış olarak, kendini bütünüyle bağımsız ve özgür duymalıdır. Metnin onda ilk uyandırdığı duyguları, çağrışımları kendisini kısıtlamadan yaşayabilmelidir. İlk izlenim her zaman öznedir. Bu nedenle okuyucudan okuyucuya göre büyük değişiklikler göstermesi de doğaldır. (İpşiroğlu, 1993, s. 136)

İster ana dilde isterse yabancı dilde yazılmış olsun, herhangi bir metni anlamak ve onu tüm yönleriyle ele almak için **okurun belli başlı konularda bilgi birikimine** sahip olması önemlidir. Bülbül (2008, s.88), bu özellikleri şöyle sıralamaktadır:

- **Metin dili:** Bazı edebi metinlerin dili (örneğin şiir) bilindiği üzere ağırdır ve birçok edebi sanatı içinde barındırmaktadır. Bundan dolayı, öğrenci/okur edebi bir metnin diline ne kadar hakimse, metni o kadar iyi anlayacak ve anlatılmak istenileni o kadar iyi kavrayacaktır. “Zaten ideal bir okurdan beklenen de metnin içinde yer alan şifreleri çözümlemesi ve yazarın metnin içine dokuduğu mesajı algılayabilmesi, onu bulup, ortaya çıkarıp, yorumlayabilmesidir.” (Ünal, 2005, s.205)
- **Metnin yazıldığı dönem:** Metinlerin hangi dönemde yazıldığı, bu dönemin hayat şartlarının bilinmesi, okura metni okurken büyük kolaylık sağlayacaktır. Nitekim her yazar metninde dönemin değer yargılarını ve dönem özelliklerini az veya çok barındırır. Okur bu metinleri kendi dönemini temel alarak okuduğunda, ya ondan bir şey anlamaz veya anlatılmak istenileni yanlış veya eksik anlar. Bu bakımdan metnin yazıldığı dönem özelliklerini bilmek, okurun okuma ve anlamlandırma sürecinde daha az hata yapmasına, hatta anlatılmak istenileni tam ve doğru olarak anlamasına veya doğruya yakın anlamasına yol açar.
- **Metin bilgisi, metin türü:** Yukarda, metin türlerini açıklarken birçok metin türüne ve onların özelliklerine değinmiştik. Okurun, okuduğu metin türünü ve onun özelliklerini bilmesi, ona daha kolay bir alımlama süreci sağlayacaktır.
- **Kişisel donanımlar:** Okurun bilgi birikimi, deneyimleri ve olaylara bakış açısı ona edebi metinleri okumada etki edecektir. Edebi metinleri okuma, inceleme ve yorumlamada ne kadar donanımlı olunursa o kadar etkin bir okuma gerçekleşecektir. Aynı zamanda okurun ilgi ve alakasını çeken, onun yaşadığı ve bildiği konuları ele alan eserler, okurun onları daha iyi anlamasına, onları daha çok sevmesine ve hatta metinde yer alan figürlerle kendini karşılaştırmasına, onlarla empati kurmasına yol açar.
- **Metin yazarının ruh biyografisi:** Yazarın ruh biyografisini bilmek demek, onun metni hangi psikolojik şartlar altında yazdığını, yazarken hayatının hangi kesitinden etkilendiğini ve onu yazmaya neyin ittiğini bilmektir. Okur metnin yazarı ve onun hayatı, hayata bakış açısı vs. ile ilgili ne kadar çok şey bilirse, metni o kadar iyi tahlil edebilecektir.
- **Metin içi çoklu-örtüşük olaylar örüsünü görmek:** Edebi metinler anlatılmak istenileni açık açık okura yansıtmazlar. Anlatılmak istenilenler genelde edebi

sanatlar yardımıyla metin içinde gizlenir ve metin içinde örtük bir yapı oluşturur. Okurun yapması gereken şey, gizli kalmış bu bilgileri metnin içinden ayıklamak ve onu yorumlayarak gün yüzüne çıkarmaktır. Bu da ancak edebi metinlerle ve onların yazım şartları, yazım şekilleri ve yazım amaçlarını yeterince bilmekle olasıdır.

- **Dönemsel algılama biçimi/ Çağın düşünce yapısı:** Önceden de ifade edildiği gibi, edebi metinlerin yazarları, yaşadıkları dönemden ve dönemin yapısından etkilenmektedir. Okur metnin yazıldığı dönemi ve özelliklerini bildiği ölçüde etkin okuma becerisi kazanmış olur ve metni doğru bir biçimde yorumlayabilir. Nitekim edebi metinleri, o metnin arka planı ile ilgili bilgi sahibi olmadan okumak okurun yanlış yorumlarda bulunmasına, hatta metni anlamamasına yol açabilir. Bu yüzden metni ele alınmadan önce konusu ve dönem özellikleri, yazarı ile ilgili bilgi edinmekte fayda vardır.
- **Çok açılı bakabilme becerisi:** Dar görüşlü, olaylara sadece kendi açısından bakabilen ve empati yeteneği çok gelişmemiş olan bir okur edebi metinlerin anlam yoğunluğunu olması gerektiği kadar yoğun hissedemeyecek ve metinde anlatılmak istenileni tam olarak anlayamayacaktır. Bu yüzden edebi metinlerle içli dışlı olacak olan okurun olaylara farklı açılardan bakabilen, kendini karşısındakinin yerine koyup onun hislerine ortak olabilen, farklı olaylara farklı yorumlar yapabilen özellikte kişiler olması gerekmektedir. Böylece edebi metinleri okuma ve anlamlandırma süreci sağlıklı bir şekilde ilerleyebilir.
- **Eğilimler-alışkanlıklar:** Okurun alışkanlıkları ve eğilimleri edebi metinleri okurken onu yönlendirecektir. Zira eğer bir okurun kitap okuma alışkanlığı var ise ve okuduklarını anlamak, yorumlamak ve içselleştirmek amacıyla okuyorsa, o okur okuma sürecinde okuma alışkanlığı olmayan, metni amaçsız bir şekilde sadece okumak için okuyan birinden daha etkili bir şekilde okuma sürecini devam ettirecektir. Veya edebi metinleri okuma ve onları yorumlama, çözümleme gibi amaçları ve eğilimleri olan okurun okuma süreci olmayana oranla daha verimli bir halde devam edecektir.
- **Kültürel çevre:** İnsan sosyal bir varlıktır ve çevresinden etkilenir. Bu sadece okuma sürecinde değil, insan yaşamının her döneminde böyledir. Tabii okuma süreci de bu durumdan nasibini almıştır. İnsanın hayatını sürdürdüğü sosyal ve

kültürel çevrede okuma alışkanlıkları, olaylara bakış açısı, olayları yorumlama süreci vs. bireyin okuma ve metni yorumlama yönünü etkileyecektir. Bu bağlamda, insanın sosyal ve kültürel çevresi onun okuma sürecinde etkilidir denilebilir. Örnek vermek gerekirse: savaş karşıtı bir toplumda yaşayan bir insanın, savaş yanlısı bir yazı/edebi bir metin okuduğunda verdiği tepki ve okuduğu metni yorumlama biçimi çevresinde ona etki eden ve düşünce yapısını etkileyen insanlarla benzeşecektir. Belki okur da böylece bu metni yazan kişiye –çevresindeki insanlar gibi- öfke besleyecektir. Yani kısacası, öğrencilerin/okurun bir metni algılama biçimlerinin onların ekonomik seviyelerinin farklılıklarından, çevre ve eğitim düzeyleri gibi belirleyici öğelerin farklılıklarından vs. kaynaklandığı söylenebilir.

- **Değer yargıları:** Sadece okuma sürecinde değil, bir insanın düşünce yapısında da değer yargılar büyük önem taşımaktadır. İnsan çevresinden ve ailesinden edindiği değer yargılardan yola çıkarak bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini geliştirir. Aynı değer yargılarıyla da bir metni okumaya başlar. Metin insanın değer yargılarına ters düşmediği oranda okurun beğenisini kazanır ve okunmaya devam eder. Yani sadece yorumlanma evresinde değil, okunma sürecinde dahi değer yargıların yeri büyüktür.
- **Psikolojik durumlar:** Okurun edebi metni okurken hissettikleri, metnin yazarına veya metnin konusuna karşı olan duyarlılığı ve düşünceleri okurun metni anlamlandırmasında ve onu yorumlamasında etkili olacaktır. Nitekim her okur kendi duygu ve düşüncelerini de okuma sürecinde etkin kullanır ve bildiklerinden yola çıkarak metni anlamaya çalışır.
- **İnançlar:** Okurun inançları, gelenek ve görenekleri edebi metinleri okurken kendini gösterecektir. Örneğin; inançları konusunda çok da hassas olmayan bir Hint okur, Müslüman bir yazarın kurban bayramı hakkında yazdığı bir metni okurken, onların dininde kutsal sayılan hayvanların kesildiğini okuduğunda yazara karşı bir öfke duyabilir ve bu öfke onun Müslümanlara karşı olan bakış açısını bile değiştirebilir. Bundan dolayı, edebi metinlerin dil dersinde dikkatli bir şekilde seçilmesi ve onları okutulacak hedef kitleye, onların inançları, gelenek ve görenekleri göz önünde bulundurularak belirlenmesi büyük önem taşır.

- **Deneyimler:** Aynı okur aynı metni birkaç sene sonra okuduğunda, önceki okuyuşundan çok farklı çıkarımlarda bulunabilir, aynı metni çok değişik şekillerde yorumlayabilir. Bunun en önemli sebebi, insanların zamanla deneyimlerinin artması ve olaylara artık çok farklı yönlerden bakabilmeleridir. İnsanın deneyimleri arttıkça, bilgi birikimleri çoğaldıkça, olayları daha farklı yönlerden görmeye başlarlar. Belki daha önce keşfedemedikleri ayrıntıları keşfedebilir ve bu ayrıntılar onların hayatlarında büyük roller oynayabilir. Bundan dolayı deneyimlerin okur açısından bir metni okumada, onu yorumlamada, içselleştirmede ve anlamada büyük önemi vardır.
- **Eleştirel bakış açısı:** Okur, okuma eylemi sırasında okuduklarını olduğu gibi kabullenmemeli, okuduklarına eleştirel bir şekilde bakmalıdır. Metin hakkında kendi kendine bile olsa yorumlar yapmalı ve yazıyı olumlu veya olumsuz eleştirmelidir. Bu sayede sorgulayan ve nitelikli okurlar yetişmiş olacaktır.

“Ayrıca özgün ve yabancı dilde yazılmış metinler yaşamın kodlarını farklı kültür ortamlarında şifrelediklerinden bunların açılımları da sıra dışı becerileri gerektirecektir. Okurun nitelikli yanı da, bu noktada belirginleşecektir.” (Bülbül, 2013) Kuruyazıcı; (2007) Türkiye’deki öğrencilere bu özelliklerin dışında bir de edebi metinlere olan ilgi ve alakalarının geliştirilmesi, ezbere dayalı ders işleme ve öğrenme yöntemine olan yatkınlığın azaltılması hatta bu eğilimin giderilmesi ve öğrencileri uzun edebi metinlerle çalışmaya alıştırılması noktasında da geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. (s.17)

Öğrenci/Okur bu özellikleri taşıdığı oranda edebi metinlerden ve onların eğitici-öğretici yönlerinden faydalanacaktır. Fakat sadece okurun belli başlı özelliklere sahip olması dil dersinin başarılı bir şekilde sürdürüleceği anlamına gelmemektedir. Bunun yanında **derse konu edilecek edebi metinlerin de bazı özellikleri** taşıması gerekmektedir. Öztürk ve Çınar (2007, s.1) bu özellikleri şöyle sıralamaktadırlar:

- Seçilen metin öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına, yaşına, dil seviyesine uygun ve pratik bir şekilde kendi yaşamıyla ilgilendirebileceği bir metin olmalıdır.
- Kolay metinlerle başlamak, öğrenciyi derse hazırlayacak, onu motive edecek, dil düzeyini geliştirecek, onu çok ağır bilgilerle sıkmayacak ve okurun/öğrencinin okuma alışkanlığı kazanmasında ona yardımcı olacaktır.
- Öğrenci kısa ve kolay metinlerle çalıştıktan ve edebi metinlerle çalışmaktan zevk almaya başladıktan sonra, daha zor ve karmaşık metinlerle çalışmak

isteyecektir. Öğretmenin sürekli öğrencinin dil seviyesinin altındaki metinleri kullanmamaları, onların dil düzeylerini geliştirmelerini sağlayacak metinleri de ele almaları gerekmektedir. Böylece öğretmen öğrencileri hem dili öğrenmeye hem de daha çok metin yorumlama isteğine sevk edecektir. Bu ise hedef dili öğrenmek/öğretmek açısından çok önemlidir.

- Öğretmen öğrenciye sadece hedef dilde yazılmış olan edebi metinleri vermemelidir. Ana dildeki metinleri de yabancı dilde yazılmış metinlere paralel olarak kullanmak öğrenciye ikisi arasında karşılaştırma yapmaya yönlendirecek ve böylece onu özgür ve bağımsız düşünmeye yönlendirecektir.
- Öğrencilere sürekli metin ile ilgili yönlendirme yapılmamalı, öğrenci fikirlerini söylemede serbest bırakılmalıdır. Böylece öğrenciye serbest bir şekilde düşüncelerini ifade etme fırsatı tanınmış olup, öğrenci derse aktif bir şekilde katılmış olunur.

Bu özellikler derste kullanılacak olan edebi metinlerin kendilerinde bulundurmaları gereken özellikleriydi. Metinle çalışacak olan okurun özelliklerine değindik, kullanılmak istenilen metinlerin özelliklerine de değindik. Peki, ama bu edebi metinlerin okura/öğrenciye ne gibi **faydaları** vardır? Bu sorunun cevabına da şimdi maddeler halinde değinelim:

- Yabancı dil eğitiminde uygulanan edebi metinler yardımıyla;
 - a.) Öğrencilerin hedef dili öğrenme düzeyleri artırılabilir
 - b.) Öğrencilerin kelime dağarcığı genişletilebilir,
 - c.) Hedef dilin yapısı çözümlenebilir,
 - d.) Bilinmeyen sözcükler metnin bağlamından çıkarılabilir,
 - e.) Farklı türdeki edebi metinleri okuma yetisi kazandırılabilir,
 - f.) Yazma becerisi geliştirilebilir,
 - g.) Konuşma becerisi geliştirilebilir,
 - h.) Okuma becerisi geliştirilebilir
 - i.) Dinleme becerisi geliştirilebilir
 - j.) Öğrenci kitap okumaya güdülenebilir,
 - k.) Öğrencide farklı dillerde kitap okuma isteği uyandırılabilir,
 - l.) Öğrencinin dış dünyaya bakış açısı geliştirilebilir,
 - m.) Öğrenciye eleştirel bakış açısı edindirilebilir,

n.) Öğrencinin hızlı okuma becerisi geliştirilebilir,

o.) Öğrenciye hedef dilin kültürü hakkında bilgi verilebilir.

Edebi metinlerin okura/öğrenciye sağladığı faydalar sadece bunlar değildir. Bunların yanı sıra edebi özellik taşıyan metinlerin dil derslerine uygulandığında şu faydaları sağladığını da görebiliriz:

- Metinlerin çok anlamlı olmasına karşın, yabancı dilde yazılan metinler farklı eğitim ve kültür seviyesine sahip okurlar tarafından ele alındığında ortaya çok daha farklı sonuçlar çıkacaktır. Nitekim her okur kendi bilgi-deneyim ve tecrübelerinden faydalanarak metinleri yorumlayacak, metnin anlamını zenginleştirecektir. Metinlerden çıkarılan anlamlar zenginleştikçe farklı bakış açıları ortaya çıkacak ve okura farklı dünyaların kapılarını açarak, onun düş dünyasını ve düşünce evrenini zenginleştirecektir.

- “Okur, metinle girdiği içsel söyleşide, o ana değin belki de hiç bilmediği bireysel yönlerinin farkına varırken, kendisi için yeni olan davranış biçimleriyle de karşılaşacaktır.” (Polat, 1993, s.186)

- Yabancı dil dersinde edebi metinlerin kullanımı öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandıracaktır. Okur belli bir zaman edebi metinlerle içli dışlı olduktan sonra eline aldığı her metni daha eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirecek ve daha dikkatli bir şekilde düşünerek ve sorgulayarak metnin anlam çerçevesine sızmaya çalışacaktır.

- “Edebi metinler, suni nitelikli ders kitaplarında bulunan metinlerden daha fazla duygu birliği içine girebilir ve bu metinler sayesinde öğrenci derse daha iyi motive edilebilir.

Bunun yanı sıra, öğrencinin derse olan ilgisinin artacağı gibi, derste gerçekçi bir iletişim ortamının oluşturulmasına da zemin hazırlanabilir.” (Ünal, 2005, s.205)

- “Yazınsal ürünler, bilgi aktarmalarının, estetik duygular uyandırma ve eğlendirmenin de dışında, düşündürme, merak duygusu uyandırma, analitik bakabilme, sorgulama gibi işlevsel becerileri de edindirirler.” (Bülbül, 2007, s.95)

- Öğrenciler eserin yazarını biraz olsun tanıdıkları zaman, onun kişiliğiyle ilgili olarak metni yorumlamaya çalışacaktır. Nitekim her okur, yazarın metninde kendini yansıttığını bilmektedir. Böylece okurun ötekini anlaması kolaylaşacak ve hedef dilin kültürü ve eserin yazarı ile ilgili bilgi birikimi artacaktır. Okurun empati yeteneği gelişecek, başkalarına karşı (varsa) önyargısı kırılacaktır.

- “Yabancı dilde yazılmış yazınsal bir metin üç ayrı boyutu bir arada bulundurur: dil boyutu, anlam boyutu ve kültürel farklılık boyutu.” (Kudat, 1994, s.60) Öğrencinin edebi metinlerle dil öğrenmesini sağlamakla metnin bu üç boyutunu da öğrenciye sunmak mümkündür. Öğrenci böylece hedef dilin hem dilini hem dilin anlamını hem de kültürünü kavramış olacaktır.

- “Karşılaştırmalı çalışmalara elverişli yazınsal metinler, öğrenenin kültür karşılaştırmaları yapmasına olanak sağlamak suretiyle kendisine, yabancı dil bilgi ve becerisini geliştirme, çoklu bakma, okuma ve yorumlama yeteneği edindirme, özgün deneyimlerini sınama ortamı yakalama ve bunları denetleme gibi özellikler kazandıracaktır.” (Bülbül, 2008, s.135)

- Her okurun okuduğu metinden bir beklentisi vardır. Ve her okur bir amaç dahilinde bir metni ele alır. Bazıları sadece bilgilenmek için bir metni okuyabilir başkaları ise okumaktan zevk aldığı için o metni okumak ister. Bu farklı amaçlar okuru metinlerden bir şeyler öğrenmeye, okuduğundan haz almaya, düş gücünü geliştirmeye, muhasebe yapma yeteneğini geliştirmeye vs. yönlendirir. Bu okuma süreci ise okurun okuma alışkanlığı kazanmasına neden olacaktır.

- “Edebi metinler okurun düş ve düşünce dünyasını geliştirerek, okura evreni ve insanları daha geniş bir açıdan kavrama olanağı sağlar. Okur, yazın metnine kendi alımlama koşulları, kendi alımlama gücü ve sınırları içinde yaklaşır, ne var ki tükettiği her metin ile de yeni deneyimler ve yaşantılar kazanır. İşte, yazının insanın gelişimine katkısı da burada yatar. Yazın eğitiminin de önemi buradan kaynaklanır.” (Polat, 1993, s.186)

- “Okur, kendi zihinsel tasarımlarla, ön bilgi, deneyim ve birikimiyle, ayrıca içinde bulunduğu ortam koşullarıyla bir alımlama süreci başlatır. Okurun bu yazınsal metinlerle sürdürdüğü diyalog sayesinde dış dünyanın farklı oluşturucularını tanımasının yanında, yeni çağrışımsal etkilerle kendi imgeleminde değişik yansımaların belirmesine de tanık olur.” (Bülbül, 2007, s.96)

- Okur, bir metni okurken önceki deneyimlerine ve bilgilerine başvurarak metni anlamlandırmaya çalışır. Böylece okur zihnini açar, uzun belleğini devreye sokar, düşünme yeteneğini aktif hale getirir. Bu sayede bilgi birikimi ve deneyimleri her zaman aktif bir şekilde okuma sürecinde okura yoldaşlık eder.

- “Okuma sürecinde okurun sosyo- kültürel donanımı, yaşı, dünya bilgisi, eğitim düzeyi, amacı, cinsiyeti kadar okuru yönlendiren diğer metinlere ait bilgisi de çok önem

taşımaktadır.” (Ögeyik, 2008, s.98) “Yani, okuma edimi baştan sona, önümüzdeki metni okuma yaşantımızın geçmişi, şimdisi, geleceği arasında bir etkileşim olarak karşımıza çıkmaktadır.” (Ögeyik, 2008, s.103) Bu sayede okur eski ile yeni arasında yani önceki ve şimdiki/sonraki yaşantısı, bakış açısı, duygu ve düşünceleri arasında sentez ve değerlendirme yapabilir, onları karşılaştırabilir ve kendisi için en önemli düşüncüyü benimseyerek ona göre okuma sürecini ve hayatını devam ettirebilir. Yani kısacası; okur, okuma süreci sonunda okuduklarından elde ettiği bilgi sayesinde yeni deneyimler kazanır ve bunları yaşantısında kullanabilir.

- “Öğrenciler için dil derslerinde seçilen metinler eğitimin amacına, öğrencilerin dilsel düzeylerine ve öğrencilerin gereksinimlerine göre seçilirse, öğrenci daha verimli olacaktır.” (Ögeyik, 2008, s.108) Ayrıca öğrencinin ilgisini çekecek metinler derste verimliliği de artıracaktır. Bunun sonucunda öğrenci, beklenildiği üzere, derse aktif bir şekilde katılacak ve hedef dili öğrenmede istekli olacaktır.

- “Edebi metinlerin açık anlamlar taşıması öğrencilerin kendi deneyimlerini ve düşüncelerini metne uyarlamasına ve metinle bağdaştırmasına vesile olacaktır. Böylece öğrenci metnin yazıldığı dönem özelliklerine tamamen bağımlı olmayacak, diğer insanlarda olduğu gibi, metnin yazarı ile de farklı düşüncelere sahip olabileceğini göstermiş olacaktır.” (Kuruyazıcı, 2007, s.19)

Ucu açık olan edebi metinlerde son sözü okur söyler. Fakat okurun söyleyeceği son söz kendi başına söylenmiş olmayacaktır. Yazar okuru metnin süresi boyunca etkileyecek ve okurun son sözünde çok etkili bir rol oynayacaktır. Yani yazar, kontrolü elden bırakmadan okura son sözü söyletecektir.

- Okur, okuduğu metni ve arka planını ne kadar çok anlar ve yorumlamaya çalışırsa, okuduğundan o kadar çok zevk alır. Haz duygusu edebi metinlerin gizli bir amacı olduğundan dolayı, yazar da okuruna tattırdığı bu duygudan dolayı hedefine ulaşmış olacaktır.

Metnin arka planını ve yazılış amacını okurun bulabileceği gibi, yazarlar da okuruna bu konuda yardımcı olabilmektedir. Örneğin, Atilla İlhan kitaplarının sonuna (şiir kitapları dâhil) o kitabın yazılış amacını, yazıldığı dönem özelliklerini, yazma esnasında ne hissettiğini, ne düşündüğünü vs. ele alır ve bunu okuruyla “meraklısına” başlığı altında paylaşmaya çalışır. Mesela “Elde Var Hüzün” kitabının “Meraklısına” bölümünde bir gazeteci ile yaptığı röportajı okuruyla paylaşmış ve böylece kendisi ve şiirleri ile ilgili bilgileri okuruna sunmayı ihmal etmemiştir. Bu şekilde “meraklı” okur

da bu bilgiler ışığında okuduğu metni arka planıyla birlikte alımlar, okuduğundan zevk alır.

- “Dil eğitimi, yazınsal metinler üzerinden gerçekleşirse, yazınsal değerler hem okurun dil eğitimine olumlu katkılar sağlayarak zenginlik sağlar ve hem de onun soyut dünyasını erkin kılarak yeni düşünce üretimlerine olumlu ortamlar oluşturur.” (Bülbül, 2011, s.63) Yani okur, yazınsal yaratılar sayesinde zengin bir düşünce birikimi kazanma şansı yakalar.

- Edebi bir metni derse uyarlamadaki ilk amaç öğrencinin dersten ve metinden zevk almasını sağlamaktır. Onu ayrıntılarıyla anlaması ve yorumlaması ikinci planda ele alınmalıdır. Böylece öğrenci dersin başından itibaren derse motive olacak ve öğretilmek istenileni almaya çalışacaktır. Aksi takdirde zoraki bir ders işlenmiş olunabilir.

- “Okur, iyi bir yönlendirmeye elindeki metnin olanaklarından faydalanacaktır. Kendi ön bilgisini, çağrışımlarını, sezgilerini, tepkilerini kullanarak ve kendi beklenti ufkundan hareketle metni somutlamaya çalışacaktır. Böylece hedeflendiği gibi; öğrencinin yapısına, yaşantısına, duygu ve düşüncelerine, ön bilgisine, gelecek beklentisine hitap eden, onu konunun içine çeken etkin bir ders ortamına zemin hazırlanmış olunacaktır.” (Kudat, 2007, s.60-61)

- Okur, edebi bir metni okurken serbest bir şekilde düşünmeye sevk ediliyor. Bu sayede herkes metinden istediğini alabiliyor, istediği sonuca ulaşmaya çalışıyor. Bu da edebi metni okumadaki ve anlamlandırmadaki çeşitliliği artırıyor. Bu anlam çeşitliliği sadece yabancı bir dilde okunan edebi metinlerde ortaya çıkmıyor. Aynı dili konuşan fakat farklı kültürlerle sahip okurlarda da farklı yorumlar ortaya çıkabiliyor.

- “Özellikle öğrencilerin birbirlerine kitap tavsiye etmeleri, öğretmenin tavsiye etmesinden çok daha etkili olduğu ve arkadaş çevresinin okumayı özendirecek çevresel faktör olduğu saptanmıştır.” (Köksal, 2008, s.60)

- Edebi metinler sayesinde bir ülke ile ilgili kalıplaşmış düşünceler, o ülke insanı tarafından yazılmış edebi bir metin aracılığıyla değiştirmek ve esnetmek mümkün olabiliyor.

- Edebi metinlerin bir başka özelliği ise, okuru metnin içine çekmesi ve ona metindeki olayları bizzat yaşıyormuş hissi vermesidir. Yukarda da değindiğimiz üzere, her okurun metni farklı algılaması ve metinle ilgili farklı hisler taşıması metinden çıkarılan anlamın çeşitliliğini artıracaktır. Buna bir örnek vermek gerekirse: Okur, okuduğu bir romanın filmini izler ve filminden kitaptan aldığı hazzı almaz. Bunun nedeni

okurun romandaki kahramanları filmin senaristi gibi algılamamış olması, romandaki bazı olaylardan senaristten daha çok etkilenmesi, romanın farklı kısımlarına daha çok ilgi göstermesinden vs. olabilir. Burada haklı olan ne senaristtir ne de okur. Aslında ikisi de haksız da sayılmaz. Nitekim ikisinin de aynı romandan, aynı yazılardan anladıkları ve hissettikleri farklıdır.

- Her okur yukarda bahsedilen metin türlerinin hepsini okumaktan zevk almayabilir. İnsan, kendi duygu ve düşüncelerine, kendi fikir yapısına, kendi yaşam tarzına ve dünyaya bakış açısına uygun olan metinleri ve yine kendine uygun olan metinleri yazan yazarları okumayı sever ve okuma hayatında genelde onlara yer verir. Böylece yazar ile okur arasında gizli bir arkadaşlık başlar. Okur için yazar zamanla aileden biri olur. Böylece okurun yaşamına ve hayallerine yön vermesinde ona yarenlik eder.

- “Okur, edebi metinler sayesinde okumasını, düşünmesini, denetlemesini ve değerlendirmesini bilen bir konuma yükselir. Yani okur, yazınsal bir metinde dile getirilen anlamlar kümesini ezberleyip taşımak yerine, edindiklerini, bilgi ve yaşantılarını kendi denetiminden geçirip yeni bir alımlama, yeni bir model yaratma eylemine aktif olarak katılmış olur.” (Bülbül, 2011, s.29)

- “Almanca yazın kitapları öğrencilerin okuma- anlama edimlerini, dil düzeylerini, kültürel donanımlarını, okur kimliklerini, farklı metin türlerine yaklaşımlarını olumlu yönde etkiler.” (Köksal, 2008, s.59)

- “Karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları sayesinde kendi edebiyatımıza başka bir gözle bakabiliriz. Başka edebiyatları daha iyi tanıyıp, onlardan kendi kültürümüze katkı sağlamanın, çeşitliliğinin yollarını bulabiliriz.” (Bülbül, 2004, s.66)

Tepebaşı (2007) ise edebi metinlerin öğrenciye, okura katkılarını şu şekilde özetlemektedir:

Öğrenci edebi metinler sayesinde,

- a.) Önemliyi önemsizden ayırma yeteneğini geliştirebilir,
- b.) Bilinmeyen kelimeleri metnin içeriğinden yola çıkarak tahmin edebilir, ayrıca söylenenlerden söylen(e)meyenleri keşfeder,
- c.) Metne sorular sorup okuma süreci içinde cevaplar alabilir,
- d.) Anlamları kavrama ve oluşturma yeteneğini geliştirebilir,
- e.) Kelimeler arasında anlam kurama yeteneğini geliştirebilir,

f.) Cümle düzeyini aşan okuma yeteneğini geliştirebilir (metni cümle cümle değil, bir bütün olarak okur ve alımlar),

g.) Anlatım yapısına ilişkin bilgilerini düzeltebilir (farklı edebi türler sayesinde farklı anlatım tarzlarıyla karşılaşabilir ve bu konudaki bilgisini geliştirir),

h.) Metinleri özetleme yeteneğini geliştirebilir,

i.) Kelimelerin yan anlamlarını ve üsluba ilişkin algı uygulamalarının yapılmasını ve alımlama gücünün artırılmasını sağlayabilir. (s.94)

Erten ve Razi'ya (2007) göre ise edebi metinlerin dil dersinde kullanımının faydaları şunlardır:

- a.) Edebiyat motive edicidir,
- b.) Edebiyat özgün materyallerin kullanımını gerektirir,
- c.) Edebiyatın eğitsel değeri vardır,
- d.) Öğrencilerin başka kültürleri anlamasına yardımcı olur,
- e.) Dil edinimi için ortam sağlar,
- f.) Öğrencilerin yorum yeteneklerini geliştirir,
- g.) Öğrencilerin dil farkındalıklarını yükseltir,
- h.) Öğrencileri okudukları hakkında konuşmaya teşvik eder. (s.162)

Yine Bischof, Kessling ve Krechel'e göre (2007) **edebi metinlerin derse uygulanmasındaki faydalar** şunlardır:

- a.) Edebi metinler okura sadece zihinsel/düşünsel imkân sağlamıyor, onların duygularına da hitap ediyor.
- b.) Edebi metinler tek anlamlı olmadığından dolayı okuru sıkımsıyor, herkese farklı çıkarımlarda bulunma fırsatı veriyor.
- c.) Edebi metinler okurun metni okurken kafasında sorular oluşmasına sebep oluyor ve okuru o soruların cevabını aramak için motive ediyor.
- d.) Çok iyi bildiğimiz, emin olduğumuz düşünce ve bilgilerimizi yıkabiliyor, okuru şüphe içinde bırakabiliyor, tamamen karşı olunan durumlara karşı sempati geliştirebiliyor. Böylece okuru araştırmaya ve önyargılarını yıkarak objektif tutum oluşturmaya yardımcı oluyor.
- e.) Okura az veya çok yazıldığı dilin kültürünü yansıtıyor, okura ötekini tanıtıyor. Böylece "kendini" daha iyi tanımaya fırsat veriyor, kendini başkalarıyla karşılaştırma imkânı sunuyor.

f.) Derste amacına uygun ve bir plan dahilinde uygulandığında dilbilgisi, kelime bilgisi ve 4 temel becerinin gelişmesine yardımcı olabiliyor. (s.21)

Dil eğitiminde **edebi metin kullanımının** Temizkan’a (2012) göre **amaçları** ise şöyledir:

a.) Çeşitli konu ve düzeylerde yazılmış yazıları hızlı okuyup doğru ve eksiksiz bir şekilde anlayabilmek,

b.) Yabancı dilde kullanılan sözcükleri çeşitli anlamlarıyla öğrenerek geniş bir sözcük dağarcığı edinmek,

c.) Doğru anlamaya temel olması amacıyla yabancı dilin dil bilgisi kurallarını öğrenmek,

d.) Okurun/ Öğrencinin okuma alışkanlığı, ilgi ve merakını arttırmak,

e.) Yapıtlar yoluyla ulusal ve evrensel ahlak ölçülerini tanımak. (s.134)

Bischof, Kessling ve Krechel’e göre (2007) edebi metinleri yabancı dil dersinde kullanmanın iki **amacı** vardır:

a.)Yabancı bir dünyayı tanımak ve tanıtmak

b.)Başkalarıyla farklı kültürleri tartışmak ve kendini daha iyi tanımak. (s.16)

Kudat’a (2007) göre ise;

“Metin ister eski yüz yılların ürünü olsun, ister içinde yaşadığımız çağın ürünü olsun, amaç okurun kendini yabancı bir ortamla özdeşleştirmesi değildir. Amaç, okurun yapıtla bir diyalog kurması ve kurulan bu diyalog sonucu yapıtı kendi ufkuna yaklaştırarak anlamsal iletiyi yeniden sağlamasıdır. Böylece söylenmemiş, dile getirilmemiş şeyler, boş alanlar okurun düş dünyasını kamçılacak, onu üreticiliğe yönlendirecektir.” (s.57)

Bu maddeler okurun edebi metinlerden elde ettiği genel faydalardır. Şimdi ise Temizkan’ın (2012) da belirttiği gibi; “Yabancı dil eğitiminin okuma, yazma, konuşma, dinleme, dil bilgisi (ve kültür) etkinliklerinden oluşan bir bütün şeklinde yürütülmesi gerektiğini, bu etkinliklerin amaçlarına ulaşabilmesi için edebi metinlerden yararlanmanın gerekli olduğunu” (s.135) göz önünde bulundurarak bu alanları detaylı bir şekilde inceleyelim. Daha sonra ise edebi metinlerin bu beceriler ve bilgiler dâhilinde okura sunduğu yararları bir göz atalım:

2.2.1. Edebi Metinler Yoluyla Kültür Aktarımı

“Ülke bilgisi ve kültür denilince akla, bir ülkede yaşayanların yaşam tarzları, onların davranışları, değer yargıları, hayata bakış açıları gelmektedir.” (Bischof, Kessling, Krechel, 2007, s.5) Bütün bu özellikleri başkalarına yansıtmamanın en doğal ve en etkili yolu ise o ülkenin dili ile yapılan tanıtımlardır. “Nitekim dil, içinde yoğrulduğu kültürün taşıyıcılığı da yapar.” (Polat, 2006, s.19) Bundan dolayı, bir ülkenin dilini öğrenmek için o ülkede yaşayan insanların sunduğu olanaklardan yararlanmayı iyi bilmek gerekir. Bu ise etkili bir dil eğitim ve öğretimiyle mümkündür. “Yani dil eğitimi, o dilin kültürünü de öğrenme, tanıma ve özümseme sürecidir denilebilir.” (Polat, 2006, s.19)

“Dil öğretimi aynı zamanda bir kültür öğretimidir. Kültür ise bir toplumun ruhudur.” (Özbay, 2011, s.5) Toplumun ruhunu en iyi yansıtan eserlerden biri de hiç şüphesiz edebi metinlerdir. Zira edebi metinler yazıldığı dönemin özelliklerini, değer yargılarını, gereksinimlerini, o toplumun ilgi ve ihtiyaçlarını, sorunlarını, kaygılarını vs. konu edinir. Edebi metin yazarları bulundukları toplumdan etkilenir ve eserlerinde o toplumun ihtiyaçlarını, sancılarını, sevinçlerini vs. dile getirir. Bunun yanı sıra toplumun kurallarını da hiçe sayamaz ve onlara uygun bir şekilde eserini şekillendirmeye çalışır. Bu yüzden bir metni anlamak için onun yazıldığı dönem özelliklerini, sosyal ve kültürel yapısının, yazarın hayat tarzının bilinmesi okur açısından çok önemlidir. Zira edebi metinler yazıldığı dönem özelliklerini bazen açık açık okura yansıtmazlar. Türlü edebi sanatlar ve kelime oyunları kullanarak hem okuru düşünmeye sevk ederler hem de okurun dikkatini ve ilgisini canlı tutarlar.

Okur, okuduğu metinden elde ettiği bilgilerle kendi bilgilerini birleştirerek etkin bir okuma süreci başlatmış olur. Bu da onu kaliteli bir okur haline getirir. Ayrıca okur, okuduğu metinlerden derin bir bakış açısı kazanır ve böylece kültürel bir birikime sahip olur. Bunun yanı sıra yaratıcılığa yönlendirilmiş olunur, okuduğunu başkalarıyla veya kendi içinde tartışma, eleştirme olanağı bularak sorgulayan okur unvanı kazanır.

“Yabancı kültürle yoğun bir hesaplaşma, yabancı dil öğrenen kişiyi kendi kültürü üzerine de bilinçle eğilmeye götürecektir.” (Polat, 1990, s.186) Nitekim okur metin sayesinde öğrendikleri ile kendi bilgisini birleştirme yoluna giderek kendi kültürü hakkında bilgi eksikliklerini görecektir ve kendini ister istemez araştırma yapmaya

zorlayacaktır. Bu sayede kendi kültürünü, kendi gelenek göreneklerini ve örf adetlerini öğrenmek isteyecektir. Bu ise gittikçe kaybolan kültürel değerlerin edebi metinler yardımıyla öğrenciye yeniden kazandırma yolunu açacaktır.

“Edebi eserler, sadece oluşturulduğu ülke hakkında okuruna bilgi vermiyor. Bu bilgilerin yanı sıra okurun amacını ve edebi metinler hakkındaki tutumunu, “ülke bilgisi” ile birleştiriyor. Yani ülke bilgisini, yabancı dil bilgisi ve toplum bilgisi ile bütünleştiriyor.” (Kast, 1992, s.34)

“Yazın eğitimi, kişinin yaratıcı, araştırmacı, sorgulayıcı kimlik geliştirmesinin yanı sıra kültürel açıdan donanımlı bir yapıya bürünmesini ve dünya bilgisini geliştirmesini de sağlar.

Böyle bir eğitim, öğrencilere birey olma bilincinin yanı sıra evrensel değerlerle donanmış birey olma özelliği de kazandırarak kendi dışında kalan kültürleri tanınmasına da olanak sağlar.” (Ögeyik, 2008, s.100)

Böylece diğer metinlere nazaran daha derin bir bakış açısıyla okuduklarını irdeleyen okur aynı zamanda yoğun bir kültürel birikim de elde etmiş olur.

Okurun özellikle yabancı bir metni okuması, onun kendi kültürünün dışında başka bir kültürü de öğrendiği veya öğreneceği anlamına gelir. Kültür öğretiminin dışında yabancı dil öğretiminde de zengin dil içeriğine sahip edebi metinlerin rolü büyüktür. Edebi metinler ile ilgilenen okur bu bakımdan bir taşla iki kuş vurmuş olur. Yani hem hedef dilin inceliklerini içeren metinle içli dışlı olma, onun kelime dağarcığından yararlanma şansını elde etmiş hem de o dilin kültürünü ve kültür yapısını belli ölçüde öğrenmiş olur.

Edebi metinlerle ders işlenirken o metnin içindeki yaşam da bir manada sınıf ortamına aktarılmış olunuyor. Edebi metinlerin etkili sunumuyla öğrenci tam manasıyla metinden doyum elde eder ve artık kendisi edebi metinlere yönelir. Bu sayede öğrendiği dilin kültürünü, gelenek ve göreneklerini de amacı dâhilinde olmasa da gizliden gizliye öğrenmiş olur.

Farklı okurların aynı metni veya aynı olayı farklı yorumlamaları sadece onların farklı düşüncelere sahip olmalarından değil, farklı kültürlerle de ait olmalarından kaynaklanmaktadır. Nitekim yazar kadar okur da kendi kültüründen etkilenmekte ve kendi kültürünün öngördüğü gibi okuduğu metni yorumlamaktadır.

Bir dönemin özelliklerini sadece tarih kitaplarından öğrenmek de gerekmez. O dönemde yazılan eserlerin genel konularına ve yazım tarzına bakıldığında da dönem

özellikleri hakkında bilgi edinilebilir. Öyle ki, savaş zamanında eğlenceden, sevgiden, güzel şeylerden bahseden eser sayısı çok olmasa gerek. Yani kısacası, bir dönemin popüler konuları, o dönemin yazınında sıklıkla görülebilir ve farklı yazarlar tarafından sıklıkla ele alınabilir.

Hedef dilin ülke bilgisini ve kültürünü sadece edebi metinlerden elde etmek tabii ki mümkün değildir. Ele alınan metnin arka planını ve konunun daha iyi anlaşılabilmesi için dönem özelliklerinin okura önceden, yani metni sunmadan önce verilmesi, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Bir toplumun kültüründe ne varsa diline de o yansımıştır denilebilir. Hatta, bir toplumda aile kavramı büyük önem taşıyorsa, bu başlık altında toplanan kelime sayısı da daha az önem veren bir topluma göre fazla olacaktır. Kendi anadilimiz olan Türkçe ve hedef dilimiz olan Almanca için örnek vermek gerekirse: Türklerde aile kavramı çok önemli olduğu için bu başlık altında toplanabilecek birçok sıfat bulmak mümkündür: teyze, hala, amca, dayı, enişte, kayınbirader, anane, babaanne, vs. Almanlarda ise aile kavramı Türklerdeki kadar önemli değildir. Buna paralel olarak da bizim amca, dayı, enişte olarak üç gruba ayırdığımız kelimeleri onlar sadece “Onkel” kelimesiyle anlatmakta; bizdeki hala, teyze ve yenge kelimelerinin yerine ise sadece “Tante” kelimesini kullanmaktalar.

2.2.2. Edebi Metinler Yoluyla Dilbilgisi Öğretimi

Edebi metinler yazıldığı dilin bütün gizil gücünü ve kelimelerinin büyüsunü kullanırlar. Bunu yaparken de dilbilgisi kurallarından ve dilin büyülu sanatlarından yararlanırlar. Bu sanatlar da dilbilgisi kurallarının içinde yerini almaktadır. Öyleyse, öğrencilere edebi metinler yoluyla yabancı bir dili öğretirken aslında onun dilbilgisini de öğretmiş oluruz. Yani Sağır’ın (2002) da dediği gibi; “Öğrencilere gizliden gizliye o dilin dilbilgisini, kelimelerin ve dilin olanaklarını, sınırlarını, dilin saklı anlamlarını ve gizil gücünü ortaya çıkarmış oluruz, öğrencilere bunu metin yoluyla öğretmiş oluruz.” (s.6)

Dilbilgisini edebi metinlerle öğretmenin mümkün olduğu kadar, bir metin de ancak yazıldığı dilin dilbilgisi kuralları bilindiği oranda gerektiği gibi anlaşılabilir. Bu durum özellikle edebi metinler için geçerli sayılmaktadır. Zira edebi metinler yazıldığı dilin bütün olanaklarından en çok yararlanan metin türlerindendir. Bir okur dil

bilgisine ne kadar hâkimse, o metni o kadar çekinmeden, korkmadan ve güven içinde okuyacak, ondan zevk alacaktır. “Nitekim edebi metinlerde çokça kullanılan sözcüklerin temel, yan, terim ve mecaz anlamlarını bilmek; deyimleri, özsözleri, atasözleri gerektiğinde yerinde kullanmak da yine dil bilgisel kültür ile doğrudan ilişkili konulardır. Bu konuları iyi bilmek de metni iyi anlamak demektir.” (Sağır, 2002, s.7) “Sözcükler, deyimler ve özel dil kullanımlarını ise anlamlı yapılara oturtarak verimli ve kalıcı bir biçimde uygun metinler seçmek suretiyle öğretmek mümkündür.” (Bülbül, 2013)

“Dil bilgisi dersinin amacı öğrencilere sadece bilgi vermek değil, daha çok da onlara bu bilgileri kullanabilme alışkanlığı ve davranışı kazandırmaktır.” (Sağır, 2002, s.80) Bunun en kolay yollarından biri de öğrenciyi sıkıcı dil bilgisi kurallarıyla ve onları ezberlemeyle uğraştırmadan metnin içinde gizlice bu kuralları öğretmektir. Bu yöntemin öğrencilere bulmaca çözüyor hissi vermesi de onları motive edecek ve onlara eğlenceli bir şekilde dil bilgisi kurallarını öğretecektir. Nitekim sadece dil bilgisi kuralı öğretmek amacıyla veya herhangi bir dil yapısı öğretmek amacıyla yazılmış metinler zamanla okura gülünç, sıkıcı ve çocuksu gelecektir. Budan dolaydır ki, hedef dili ve kültürü en iyi yansıtan edebi metinler dil derslerine konu edilmeye başlanmıştır. Bu, dil öğretimi açısından önemli ve yerinde bir adımdır. Zaten öğrenci edebi metinlerle veya hedef dilde yazılmış diğer metinlerle içli dışlı olduğunda ister istemez dilin yapısını, cümle yapısını, kelimelerin sıralanışını vs. öğrenecektir. Diğer metin türlerindense, edebi metinlerde dil bilgisi kuralları veya söz sanatları vs. daha fazla kullanıldığından, bu metinler öğrencinin dili tüm yönleriyle öğrenmelerinde ona katkı sağlayacak, yardımcı olacaktır.

Öğrenci, kendi anadilini nasıl okuyarak, dinleyerek, konuşarak ve yazarak öğrendiyse, yabancı bir dili de aynı becerileri koordine bir şekilde kullanarak öğrenmeye çalışmalıdır. Yine aynı şekilde, anadilimizdeki dilbilgisi kurallarını da belli bir eğitim almadan, daha yaşamımızın ilk yıllarında öğrenmeye başladık. Yabancı dil öğretiminde bu durum baz alınarak öğretim metotları geliştirildiğinde, dilbilgisi yapılarının da gizli bir şekilde okuyarak, konuşarak, yazarak veya dinleyerek öğretilmesi sağlanabilir. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse: Yabancı dili Almanca olan iki kişiyi ele alalım. Bu iki kişiden biri Almancayı anadili Almanca olmayan bir yerde, örneğin Çin’de öğrenmiş olsun. Diğeri de ana dili Almanca olan bir yerde,

örneğin Avusturya’da öğrenmiş olsun. Çin’de Almanca öğrenmiş bir kişi dilbilgisi kurallarını büyük ölçüde dilbilgisi derslerinde, yani sadece okulda, yabancı dil dersinde, kurslarda vs. bir amaç doğrultusunda öğrenmiş olacaktır. Bu da onu kurallara bağlı bir şekilde konuşma ve yazma zorunluluğu hissine yönlendirecektir. Almancayı Avusturya’da öğrenmiş olan bir kişi ise yolda, sokakta, markette, hastanede, postanede vs. her yerde bu dille içli dışlı olacak ve bu dilin dilbilgisi kurallarını ana dilinde olduğu gibi bir amaç doğrultusunda değil, doğal bir şekilde öğrenecektir. Böylece bu dili konuşurken kendini daha rahat hissedecek ve belli başlı dilbilgisi kurallarına uymak zorunluluğu hissetmeden duygu ve düşüncelerini daha rahat bir şekilde ifade edebilecektir. Yabancı dil dersinde de amaç, öğrencilerin kendilerini hedef dilde rahatlıkla ifade edebilmeleri, duygu ve düşüncelerini ve kendilerini belli başlı kurallara bağımlı olmadan ifade edebilmeleridir. Bundan dolayı dil derslerinde edebi metinlere, onların okunmasına, dinlenmesine, onlar hakkında konuşulmasına ve onlar hakkında bir şeyler yazdırmaya dikkat edilmelidir. Nitekim Temizkan’ın (2012) da belirttiği üzere; “Dilbilgisi diğer öğrenme alanlarını (4 temel beceriyi) etkileyen ve destekleyen, dil bilinci ve sevgisi oluşturmayı amaçlayan etkinlikler bütününden oluşmaktadır. (s.129)

Dil bilgisi kurallarını sadece yazı yazarken değil, o dili konuşurken, o dilde söylenenleri dinlerken ve yazılanları okurken de kullanmak karşımızdaki insanı daha iyi anlamamızı sağlar. Burada Atalay Demirci’nin bir stand up’ında anlattığı bir olaya değinmek yanlış olmaz sanırım: Mardin’de yaşayan bir gelin ile kayınvalide konuşur: Kayınvalide: Kızım, evimizin duvarına sürekli çöp döküyorlar senin okuman yazman var şuraya bir şeyler yaz da artık buraya çöp dökmesinler. Gelin duvara bir şeyler yazar ve geri döner. Ertesi gün duvarın dibinde daha çok çöp vardır.

Kayınvalide: Kızım, sen buraya ne yazdın? Bak daha fazla çöp var bugün.

Gelin: Yazdım anne!

Kayınvalide: Ne yazdın?

Gelin: Buraya çöp dökülür...

(Atalay Demirci’nin Yetenek Sizsiniz Yarı Final Performansı: 2013)

Görüldüğü üzere, dilin kurallarına uygun olarak kodlanmayan mesajların alıcı tarafından doğru bir şekilde algılanarak yorumlanması ve bu mesajlara geri bildirim verilmesi kolay değildir.

Dilbilgisi dersleri ülkemizde genelde diğer derslerden ayrı ve bağımsız bir ders olarak ele alınmaktadır. Oysaki bu ders diğer beceriler ile birlikte öğretilse, dilbilgisi kuralları ezber yoluyla değil, sezme ve kuralları keşfetme yöntemiyle öğrenilecek ve öğrenilen bu dil bilgisi daha kalıcı olacaktır.

Temizkan (2012)'a göre dilbilgisi kurallarının diğer becerilerle iç içe bir şekilde öğretilbileceği bir ders şu şekilde yürütülmelidir:

- Metni önce öğretmen okur, öğrenciler dinler. (Daha sonra metnin daha iyi anlaşılabilmesi ve içselleştirmesi için öğrenci metni kendi okur). Anlatımla ilgili güçlükler açıklanır, yazının ana fikri buldurulur.
- Dil bilgisi öğretimini en iyi örnekleyen cümle bulunur, tahtaya yazılır.
- Tahtaya yazılan cümle (sınıf içinde tartışılarak) irdelenir, cümlede bulunan dil bilgisi kuralı bulunmaya ve bir kural dâhilinde kodlanmaya çalışılır.
- Öğrenciler ellerindeki metinden oluşturulan kurala uygun cümleler bulur. Bulamazsa kendisi üretir. (s.137)

Bu şekilde işlenen bir derste öğrenci düşünmeye sevk edilecek ve dilbilgisi kurallarını kendi kendine bulduğu için aslında kendi kendini ödüllendirmiş olacaktır. Ayrıca dinleme becerisini (öğretmen metni okur, öğrenci dinler), yazma becerisini (kurallara uygun cümleler yazma), konuşma becerisini (cümle sınıf içinde tartışılarak irdelenir) ve okuma becerisini (öğrenci metni kendi okur) geliştirebilecek, edebi metindeki (varsa) kültürel yapıları öğretmenle tartışabilecektir.

2.2.3. Edebi Metinler Yoluyla 4 Temel Becerinin Geliştirilmesi

“Beceri, insanın yatkınlık ve öğrenimine bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma maharetidir. Bu maharet her insanda farklı becerilerin farklı şekillerde ön planda olmasına yol açmıştır. Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar da bir bakıma bu beceri farklılığından kaynaklanmaktadır. Yani aslında her öğrenciye dil becerisini kazandırmak mümkündür. Ancak aynı beceri bütün öğrenciler için aynı oranda kazandırılmayacaktır.” (Özbay, 2011, s.19)

Dil derslerindeki asıl amaç öğrenciye mümkün olduğu kadar fazla beceriyi kazandırmak ve onları bu becerileri etkin bir şekilde kullanmaya teşvik etmektir. Nitekim, Polat'ın (1990) da dediği gibi; “Kuşkusuz dile egemen olma, her dört

becerinin de okura kazandırılması ile gerçekleştirilebilecektir.” (s.187) Böylece okur, tüketici konumundan üretici konumuna geçme imkanı da bulmuş olacaktır.

Farklı becerilere sahip olan öğrencilerin farklı bilgi ve dil düzeylerine, farklı ilgi ve ihtiyaçlara, farklı duygu ve düşüncelere sahip olmaları da göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir. Bundan dolayı derste öğrencilerle çalışılması planlanan edebi metinlerin onların bu farklı özelliklerine hitap etmesi önemlidir.

Dört temel beceri olan dinleme, konuşma, yazma ve okuma becerilerini ayrı ayrı ele almamız mümkün değildir. Zira hepsi birbirini etkileyen ve birbirinin gelişimine katkı sağlayan becerilerdir. Bundan dolayı her ne kadar hepsinin dil dersindeki önemini ve öğrenciye sağladığı faydaları ayrı ayrı ele almaya çalışsak da çoğu yerde bütün becerilerin dil dersine sağladığı ortak katkılarını ele almak durumundayız.

Öğrencilerin bu 4 temel becerilerini geliştirmelerinde edebi metinlerin onlara büyük oranda yardımcı olduğu bilinmektedir. Özellikle güncel konuları içeren, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap veren, öğrencilerin metin üzerinde konuşabileceği ve yorumlar yapabilecekleri edebi metinlerle çalışmaları, onların hem konuşma becerilerini geliştirecek, hem duyarak ve okuyarak metinle içli dışlı oldukları için bu becerilerini geliştirmede onlara yardımcı olacak hem de öğrencileri metinlere yönlendirecektir. Bundan dolayı dil dersinde 4 temel becerinin nasıl geliştirilebileceğinin ele alınması, hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından büyük kolaylık sağlayacaktır.

“Yabancı dil, birbirinden kopuk cümlelerin yer aldığı ve yabancı dil yetilerinin birbirinden izole edildiği bir ders ortamında sağlıklı olarak öğrenilmez. Bu nedenle dil öğrenmenin temeli, mümkün olduğunca sözlü ya da yazılı metinlerin odak noktayı oluşturduğu dinleme, konuşma, okuma ve yazma yetilerinin birbirleriyle kombine ve entegre edilmiş bir biçimde yer aldığı doğal bir iletişim zemini üzerine kurulmalarıdır.” (Ünal, 2005, s.204)

a.) Dinleme Becerisi

Özbay (2011); öğrencilere dinleme becerisini kazandırmanın, beraberinde anlama becerisini kazanmayı da getireceğini ve iyi bir dinleme olmadan iyi konuşmaya ve iyi yazmaya da imkân olmadığını vurgulamıştır. (s.6) Buna göre dinleme becerisinin dil dersinde önemli bir yerinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Dinleme becerisi denildiğinde akla bir kişinin konuşurken veya bir şeyler okurken diğer bir kişinin onu dinlemesi gelmektedir. Fakat böyle bir etkinlik öğrencinin dinleme becerisi edinmesine çok da fazla katkı sağlamayacaktır. Öğrenciye iyi bir dinleme eğitimi vermek için önce öğrenciye neyi dinlemesi gerektiği açıklanmalıdır. Ancak bir amaç doğrultusunda yapılan dinleme etkinliği öğrenciye fayda sağlayacaktır. Amacı olmayan öğrenci ne yapacağını bilmez ve verimli bir dinleme etkinliği gerçekleştiremez.

Edebi metinlerin öğretmen veya öğrenciler tarafından sınıfta sesli bir şekilde okunması veya edebi bir metnin kasetçalar vs. ile sınıf ortamında dinletilmesi, öğrencilere hedef dilin telaffuzunu öğretmede ve onu içselleştirmesinde büyük fayda sağlayacaktır. Fakat bu yöntem uygulanırken de yine amacın belirtilmesi ve öğrencinin bir amaç dahilinde dinleme etkinliğini yürütmesi gerekmektedir.

Dinleme etkinliği esnasında öğrencilere dinledikleri metin yazılı bir şekilde verilerek de gerçekleştirilebilir. Fakat önce metin olmadan sonra metin ile birlikte dinleme eylemi daha etkili bir yöntem olacaktır. Zira öğrenci metin olmadan kendini daha çok dinlemeye verecek, metin verildikten sonra ise dinlerken anlayamadıklarını veya yanlış anladıklarını düzeltme imkanı bulacaktır.

Öğrencinin dinleme becerisini geliştirmek ona başkalarına saygı duyma ve sabırla başkalarının söylediklerini dinleme becerileri de kazandıracaktır. Karşıdaki insanın ne söylediğini dinlemeden konuşma becerisi kazanılamayacağı gibi, etkili bir iletişim de kurulamayacaktır.

Öğrenilmek istenilen hedef dilin yapısını ve kelimelerin telaffuzunu da ancak dinleme becerisi yardımıyla öğrenmek mümkündür. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, dinleme becerisi kazanmak bir nevi anlama becerisi kazanmayla eşdeğerdir. Hedef dili konuşan birinin söyledikleri anlaşılmadan, yani söylenenler tam olarak duyulmadan, algılanmadan iletişim gerçekleşemeyecektir.

Sadece yabancı dilde değil, aynı dili konuşan insanların da şive ve ağız farklılıklarından dolayı birbirlerini anlamaları tamamen gerçekleşemez. Böyle durumlarda da bir iletişimden söz etmek zordur. Öyleyse konuşulanları dinlemek ve dinleme becerisini geliştirmek kendi dilimizi iyi bir şekilde öğrenmede olduğu gibi yabancı bir dili öğrenmede de öğrenciye büyük fayda sağlamaktadır denilebilir.

a.) Konuşma Becerisi

Konuşma, bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır. Yabancı dilde konuşma becerisini kazanan birinin ise onunla aynı dili konuşan insanlarla iletişim kurması, kendi bilgi ve birikimlerini onlarla paylaşması daha kolay olacaktır.

Yabancı dil dersinde de öğrencilerin kendi aralarında ve öğretmenleriyle sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri için aynı dili konuşmaları önemlidir. Bundan dolayı dersin merkezine konuşma becerisinin yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunu ise yapmanın en kolay ve en avantajlı yollarından biri, edebi metinler yoluyla konuşma becerisinin geliştirilmesidir.

Edebi metinler yoluyla öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek hem öğrencinin o konu hakkında bilgi ve birikimini başkalarına aktarmasına olanak sağlayacaktır, hem de öğrenciye başkalarının söylediklerini duyarak, dinleyerek kendi bilgisinin üzerine yeni bilgiler koyma imkanı verecek, öğrencinin bilgi düzeyini geliştirecektir. Bu bağlamda konuşma ve dinleme becerilerinin aslında birbirini etkileyen, birlikte anlam kazanan beceriler olduğu söylenebilir.

Öğrenciler karşılıklı konuşmak suretiyle birbirlerinin yanlışlarını düzeltme konusunda kendi aralarında daha az kırıncı olurlar. Nitekim öğretmenin öğrencinin yanlışlarını düzeltmesi, ona doğru olanı söylemesi öğrenciyi kırabilir, onun kendini rencide olmuş gibi hissetmesine sebebiyet verebilir. Arkadaşların birbirlerinin yanlışlarını düzeltmeleri ise hem dilbilgisi anlamında hem de kelime bilgisi anlamında birbirlerini geliştirmelerini sağlayacaktır. Nitekim öğrencilerin kendi aralarında daha rahat konuştukları, kendilerini daha rahat ifade ettikleri açıktır.

Öğrencilere kendilerini rahat bir şekilde ifade etme imkanı sağlandığında, öğrenciler arasında bir konu hakkında bilgi alışverişi yapmak, edebi bir metni birlikte irdeleyerek onu yorumlamak öğrencilere keyif verecektir. Hem böylece birbirlerine saygı duymayı ve ötekine sabırlı olmayı, karşıdakinin fikirlerine saygılı olmayı da öğreneceklerdir. Bu sayede öğrencilerin hem dinleme hem de konuşma becerileri geliştirilebilir.

Kast' a göre ise (1992) konuşma becerisi dil dersinde 2 amaç dahilinde geliştirilmeye çalışılmalıdır. Bunlar:

1. İletişimsel Amaç: Öğrenci/Okur okuduğu metin hakkındaki düşüncelerini diğerleriyle paylaşır, metinde anlaşılmayan yerleri sorar ve onları tartışır, metindeki boş kalan yerleri tamamlamaya çalışır, grup içinde okunan metni diğerlerine sunar vs. Öğrencinin/Okurun bu amacı gerçekleştirebilmesi için onun rahat ve serbest bir ortamda düşüncelerini aktarabilmesine olanak sağlanmalıdır. Öğrenci/okur kendini ne kadar çok rahat hissederse o kadar çok başkalarıyla konuşmak ve düşüncelerini paylaşmak isteyecektir.
2. Öğrenmeye Yönelik Amaç: Bu amaç dahilinde öğrenci/okur edebi bir metni detaylarıyla anlamaya ve onu oluşum sürecinde etkileyen faktörlerle birlikte analiz etmeye çalışır. Öğrenci/okur bir metni ne kadar çok iyi bilirse, oradan öğretilmek/aktarılmak istenileni o kadar iyi anlayacaktır. (s.35)

Edebi metinlerin dil dersine dahil edilmesindeki diğer bir amaç ise; öğrencilerin yeni bilgiler öğrenmek suretiyle edebi metinlerden haz almalarını sağlamak ve onları okudukları hakkında konuşmaya yönlendirmektir.

“Öğrencilerin kendi aralarında iletişim kurabilmeleri ve edebi metinler hakkında konuşabilmeleri onların özelliklerinin karşılıklı olarak benzeşmeleriyle gerçekleşebilir. Bu özellikleri yaş etmeni, ait olunan sınıf, kültürel donanım, ortam koşulları, yaşamsal-güncel edinimler, sezgiler-düşünsel donanım ve eğitim düzeyi olarak sıralamak mümkündür.” (Bülbül, 2007, s.95) Okurların bu özellikleri birbiriyle ne kadar çok benzeşirse, aralarındaki iletişim de o kadar sağlıklı olacaktır.

b.) Yazma Becerisi

İnsanların yeri geldiğinde duygu, düşünce, görüş ve hayallerini sözle ifade etmeleri yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizliği gidermek için insanlar genellikle yazmaya yönelirler. Kendilerini sözel olarak iyi ve etkili ifade edemeyenler, duygu, düşünce ve hayallerini belirli bir zaman ve mekânla sınırlı olmaktan kurtarır ve hayalinde yaşadığı, içinde büyüttüğü bütün duygularını yazı yoluyla karşısındakine aktarmaya çalışır.

Derslerde de kendini sözel olarak rahatça ifade edemeyen öğrenciler yazmaya yönlendirilerek, duygu ve düşüncelerini bu şekilde yansıtmaya yardımcı olunabilir. Çok anlamlı bir yapıya sahip olan ve okurun düş dünyasını harekete geçiren edebi

metinlerin bu özelliklerinden faydalanılarak öğrenciyi yazmaya yönlendirmek de bu bağlamda etkili bir dil öğretim yöntemidir.

Öğrenciyi yazmaya yönlendirmek için edebi metinler yardımıyla dil dersinde yapılabilecekler şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrencilere derste işlenen konular ve ele alınan edebi metinler ile ilgili her dersin sonunda görüşleri yazdırılabilir. Böylece bir “ders günlüğü” oluşturulabilir ve öğrencilerin sözlü olarak ifade edemedikleri veya etmedikleri bu günlükte biriktirilmiş olunur. (Abraham, Kepser, 2009, s. 139)
- Edebi metinlerin hepsini derste öğrenciye birden vermek, öğrenci için şaşıracığı veya merak edeceği bir şey bırakmamak anlamına gelir. Oysa metnin belli bir kısmından sonra öğrenci o metni devam ettirmeye güdülendirilirse, hem metnin devamı daha büyük bir heyecanla okutturulabilir hem de öğrenci kendi eserini ortaya koymuş olur.
- Sadece resimlerden ibaret olan edebi metinler öğrencinin hem ilgisini çekecek hem de onu konuşmaya ve bu konu/resimler hakkında yazmaya yönlendirecektir.
- Gençlere ve öğrencilere yönelik dergilerin ders materyali olarak derste sunulması, hem öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına hitap edecek hem de kendi duygu ve düşüncelerini yazarak veya konuşarak ifade etmeye teşvik edecektir.
- Öğrencilere bütün metin türleri gösterildikten ve özellikleri öğretildikten sonra, onları da yazmaya ve bu tarz eserler ortaya koymaya teşvik edilebilir. Böylece onların yaratıcılıklarını aktif hale getirebilir ve onlara yazma imkânı sunmuş olabiliriz.

Yazma becerisini geliştirmek için ise Kast’a (1992) göre; “Komiklerdeki veya metin ile ilgili oluşturulan resimlerde konuşma baloncukları doldurulabilir, kolay şiirler değiştirilerek tekrar yazılabilir, bir durum ile ilgili tiyatro metni hazırlanabilir, kısa kısa notlardan oluşan durum bir bütün haline getirilerek yazılabilir, bir resim veya fotoğraf hakkındaki düşünceler veya resim/fotoğraftan nelerin anlaşıldığı yazılabilir, açık uçlu bir metnin devamı getirilebilir, öğrenciler arasında veya hedef dilin konuşulduğu ülkelerden bulunan öğrencilerle okunan metin ile ilgili yorumlar mektup, mail vs. yoluyla tartışılabilir. (s. 37)

c.) Okuma Becerisi

Günümüzde bilgi edinmenin çok çeşitli yolları olmakla beraber, en iyi bilgi edinme yolu, çok öncelerden olduğu gibi, bir metni okumaktır. Okuma eylemi ile insanın dünyayı kavrama ve olaylar hakkındaki düşünme, yorum yapma becerileri de geliştirilebilir. Edebi metinlerin her okuma çeşidine (sesli okuma, sessiz okuma, eleştirel okuma, detaylı okuma gibi) uygun olmasından dolayı, dil derslerinde kullanılması tavsiye edilmektedir.

Okuma becerisinin okura kazandırılması, yine okurun veya öğretmenin amacına göre sağlanabilir. Örneğin, amaç sadece bir metni genel anlamda anlamaksa, onun dilbilgisi yapısı veya metnin her detayı incelenmeyebilir. Böylece amaca ulaşılmış, metin sadece ana hatlarıyla anlaşılmış olur. Veya amaç okunan metinden sadece belli bir olayın alınmasını/anlaşılmasını sağlamaksa, yine o amaç dahilinde bir okuma süreci oluşturmak mümkündür.

Okuma eylemi, bilindiği üzere, sesli veya sessiz bir şekilde gerçekleştirilebilir. Sesli okumada öğrenci/okur telaffuzunu iyileştirme ve kontrol edildiğinde hatalarını düzeltme fırsatı bulacaktır. Sesli okumanın mı yoksa sessiz okumanın mı daha iyi olduğunu okur kendi belirleyebilir ve kendini nasıl daha iyi hisseder, nasıl daha etkili bir okuma gerçekleştirirse, o şekilde okumasını devam ettirebilir.

Okuma sürecinin başında okur metnin içeriği ile ilgili bir beklentiye girer. Metni okudukça ondan beklentileri de gelişir, farklılaşır. Metin, okurun beklentilerine cevap verdiği oranda okura haz verecektir. Okurun beklentilerini karşılayamayan metinler ise okura yavan gelecek ve okurun okuma süreci olumsuz etkilenecektir.

Edebi metinlerin bir başka olumlu yanı ise, okurun metindeki bilmediği kelimelere sürekli sözlükten bakmasına gerek kalmaması, bu kelimelerin anlamlarını metnin içeriğinden kolayca çıkarabilmesidir. Böylece öğrenci kelime dağarcığını her yeni metin ile birlikte geliştirme olanağına sahip olabilecektir. Edebi metinler kelime bazında en zengin metin türü olduğundan dolayı okura sunacağı kelime dağarcığı geliştirme seviyesi de ona göre olacaktır. Kast (1992), bu konudaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: “Sürekli sözlükten bakılan kelimelerdense, metnin içeriğinden anlamı çıkarılan sözcükler okurun aklında daha kalıcı bir yer tutar ve böylece onun günlük hayattaki dil kullanım alanına girer.” (s.37)

Edebi metin yazarları metinlerinde olayları her zaman açıkça aktarmamakta, metnin bazı bölümlerinde okurun durumu bildiğini varsayarak anlatmak istediklerini sadece sezdirmektedir. Okur ise okuduklarını önbilgisi yardımıyla çözmeye çalışmaktadır. Okur, yazarın anlattıklarını ne kadar iyi anlar ve yerinde çözümlemeler yaparsa, okuma aktivitesi o kadar başarılı bir şekilde sonuçlanacaktır.

Okurdan metni anlamasını beklemeden önce, okurun okuma sürecine motive edilmesi ve bu sürece kendi bilgi ve deneyimlerini aktararak okuduklarıyla var olan bilgilerini bütünlemesinde ona yardımcı olunması önemlidir. Ancak bu şekilde okuma sürecinde okurdan istenilen başarı sağlanmış olunur. Yani kısacası, öğrencilere doğru, sürekli ve anlayarak okuma becerisi geliştirmelerinde, onların sözcük hazinelerini geliştirmelerinde, doğru ve güzel dille yazılmış metinleri okumak suretiyle anlatım gücünü geliştirmelerinde ve okumadan zevk almalarında yardımcı olmak, öğrenciye hedefe kısa yoldan ulaşmasında yardımcı olmak anlamına gelmektedir.

Bütün bunların sonunda ise, okuma eyleminde her şeyin okurun elinde olduğu söylenebilir. Okur metne ne kadar yaklaşıp, onu tüm yönleriyle ne kadar çok anlamaya çalışırsa, okuma eylemi o denli nitelikli olacaktır. Okur da ne kadar nitelikli olursa, yazarın metinde anlatmak istediklerini o kadar çok anlayabilecek ve aynı ölçüde metni rahatlıkla, olması gerektiği gibi yorumlayabilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Hermann Hesse

3.1. Hayatı ve Eserleri

Hermann Karl Hesse 2 Temmuz 1877 yılında Almanya'nın Württemberg eyaletine bağlı Calw şehrinde doğmuş, 9 Ağustos 1962 yılında İsviçre'nin Montapnola şehrinde vefat etmiştir. Annesi Maria Gundert (1842-1902) Hintli bir bayandı ve Hindistan'daki Basel Misyonu'nda görevliydi. Babası Johannes Hesse (1840-1946) ise Rus olup, Calw şehrindeki "Calw Yayınevi" cemiyetinin bir üyesiydi.

Hermann Hesse'nin yeteneği çok erken yaşlarda fark edilmiştir. Yetenekli olmasının yanı sıra yaratıcı düşünceleri ve güçlü ifade tarzı onu diğer çocuklardan farklı kılıyordu. Şiire olan ilgisinin yanı sıra harika resimler yapardı. Hayatı boyunca hiç durmadan yazdığı ve yayımladığı eserlerinden bazılarını takma adı olan "Emil Sinclair" olarak imzalamıştır. 20. Yüzyılın önemli yazarlarından olan Hesse, birçok edebiyat ödülüne layık görülmüştür. Edebi eserlerinin yanı sıra resimleri de takipçileri tarafından beğenilmiş ve takdir edilmiştir.

İlk şiirini 25 yaşında ele alan yazarın ayrıca birçok romanı, öyküsü, denemesi, şiiri, politik makaleleri ve kültür alanında oluşturduğu eleştirel yazıları bulunmaktadır. Bütün bunların yanı sıra, arkadaşlarıyla çıkardığı dergi ("März" 1907-1912) ve tabii diğer eserleriyle tüm dünyada 100 milyonu aşkın okura ulaşmayı başarmıştır.

Yaşamının ilk yıllarında Almanya'nın güneydoğusunda bulunan Suabiya'daki aşırı dindarlık ruhundan etkilenen Hesse, din hakkında bilgi sahibi olmak için çaba sarf etmiştir. Bu konuda ve başka birçok konuda ona çok yardımcı olan büyükbabası Hermann Gundert Hesse'nin hayatında büyük öneme sahipti. Birçok dile hakim olan dedesinin dünya edebiyatından birçok eserin bulunduğu mükemmel kütüphanesi de Hesse'nin hizmetindeydi.

1881'de Hesse Basel'de keşiş okuluna başladı. Ailenin tekrar Calw'e taşınması üzerine Hesse Calw Latin Okuluna devam etmek zorunda kaldı. Bu okuldan mezun olduktan sonra 1891 de evangelik ve teolojik seminerlerine katılmaya başladı. Bu

dönemlerde ailesiyle sürekli çatışan Hesse intihar etmeyi düşünmüş ve okuldan kaçmıştır. Bu yüzden 1892 yılının Mayıs ayında “Bad Boll” isimli bir enstitüye yerleştirilmiştir. Bu enstitüde Hesse’nın tedavisini üstlenen Lang Hesse’yi etkilemiş ve ruhbilime olan ilgisini körüklemiştir. Böylece Hesse’nın iç dünyası zenginleşmeye başlamıştır. Davranışlarından dolayı anne ve babasının Hesse’yı yolladığı bir sinir hastalıkları enstitüsünde ise Hesse zihinsel engeli olan çocuklarla ilgilenmiş ve onların eğitimleri konusunda enstitüde çalışanlara yardımcı olmuştur.

Ailesinin tutumu ve eğitim sistemindeki kısıtlamaların yanı sıra, misyoner babasının dinsel baskılarından çok rahatsız olan artık kendi ayaklarının üzerinde durabilmek ve kimseye yük olmamak için bir kitapçıda çalışmaya başladı. Bu deneyimden sonra yine Calw şehrinde saat kulesi fabrikasında 14 ay kadar makinist çıraklığı yaptı. Bu işin mekanik yapısından sıkılan Hesse, çıkış noktası olarak edebiyata yönelmeye başlamıştır. Böylece 1895-1899 yılları arasında Tübingen’de yeni bir kitapçıda çalışmaya başladı. Bu kitapçıda filoloji, teoloji ve hukuk üzerine uzmanlaşmaya başlamıştır. Romantik akımından ve romantik akımının yazarlarından etkilenmiştir. Bu yazarların dışında Goethe, Lessing, Schiller gibi yazarlarla özellikle ilgilenmiş ve Yunan mitolojisi üzerine çalışmalar yapmıştır.

Tübingen’deki kitapevinden sonra Basel’de antik kitaplar satan bir kitapevinde çalışmaya başlamıştır. Burada çalıştığı sırada yalnız olan Hesse iyice kendi köşesine çekilmiş ve birçok gezi ve gözlem yapma şansını yakalamıştır. Böylece zihinsel yaşamını yazıya dökme fırsatı elde etmiştir.

1900 yılında Hesse gözlerindeki rahatsızlıktan dolayı askerlik vazifesinden muaf tutulmuştur. Gözlerindeki bu rahatsızlık hayatı boyunca onun yakasını bırakmamış ve yine hayatı boyunca sürecektir olan baş ağrıları da bu dönemde başlamıştır.

1901 yılının son aylarına doğru dergilerde hikayeleri ve küçük edebi metinleri yayımlanan Hesse’yı çok geçmeden yayıncı Samuel Fischer fark etmiştir. 1903 yılında ilk defa yayımlanan “Peter Camenzind” adlı eserin Fischer tarafından okunması üzerine Hesse’nın hayatında bir dönüm noktası oluşturmuştur ve artık sadece kitap yazmaya odaklanabileceği özgür bir hayatın kapıları ardına kadar açılmıştır.

1903 yılında Maria Bernoulli ile yaptığı ilk evlilikten Hesse’nın 3 erkek çocuğu dünyaya gelmiştir. Fakat sonraki yıllarda eşiyle arasında anlaşmazlıklar ve

uyumsuzluklar yaşanmış, en sonunda da eşinin artan şizofren hastalığından dolayı ipler kopmuştur.

1910 yılında yayımlanan Hesse'nın 3. Romanı "Gertrud" beklenen ilgiyi görmemiş ve Hesse'yı bu kitabın bir başarısızlık olarak nitelendirmeye mecbur bırakmıştır. Bu başarısızlıktan sonra yaptığı Hindistan gezisinde yaşadığı deneyimleri ele aldığı "Aus Indien" adlı eserini yayımlamıştır. Bu gezinin sonunda evliliğinin kurtulacağını uman Hesse, sorunlarının çözülmediğini ve hatta arttığını 1914 yılında yazdığı "Rosshalde" romanında da açıkça ifade etmiştir.

1914 yılında Birinci Dünya Savaşı başladığında Hesse savaşmak için Alman Büyükelçiliğine gönüllü olarak başvurmuştur. Fakat sağlık sorunlarından dolayı bu talebi reddedilen Hesse'nın Bern'deki Alman savaş tutsaklarının bakımı için Alman Büyükelçiliğine atanması uygun bulunmuştur. Hesse'nın buradaki görevi tutsaklar için kitap toplamak ve onlara bu kitapları göndermektir. Ayrıca "Alman Enternasyon" gazetesini ile savaş tutsakları için yayımlanan "Sonntagsboten" gazetesinin yayımcısıydı. Bunun yanı sıra yine Alman savaş tutsaklarına hizmet veren kütüphaneden sorumluydu.

1916 yılında babasının ölümü, eşi ve oğlunun rahatsızlığı nedeniyle gönüllü olarak üstlendiği savaş tutsaklarının bakımını bırakmak zorunda kaldı ve bütün bu talihsizliklerden dolayı psikolojisinin bozulmasıyla birlikte psikolojik tedavi görmeye başladı.

1916-1919 yılları arasında Hesse eski arkadaşı Gusto Graser ve onun arkadaşı olan Bayan Elizabeth ile buluştu. Bu iki arkadaş sayesinde Hesse'nın hayatı büyük ölçüde değişti ve bir zamanlar savaşa gitmek için gönüllü olan bir Hesse'dan bu 3 yıl içerisinde koyu bir savaş karşıtı insan ortaya çıktı. Bu değişimini anlattığı "Demian" adlı romanı 1919 yılında takma adı olan Emil Sinclair adıyla yayımlanmaya başladı.

1919 ile 1931 yılları arasında evliliğini daha fazla yürütemeyeceğini anlayan Hesse eşinden boşanarak 3 oğlunu da birer arkadaşının yanına verdi. Yaşadığı bu zor günleri ise "Klein und Wagner" adlı eseriyle okuyucuyla paylaşmak istemiştir.

Yine 1919 yılında Hesse Montagnola'ya taşınmıştır. Burada ailesinden ve çocuklarından uzaktır ve kendini tamamen edebiyata vermiştir. Bu yıllarda Hesse'nın ikamet ettiği yerin değiştiği gibi, edebiyat etkinliği de değişmiştir. Bu değişimi de 1920 yılında ele aldığı "Klingsors letzter Sommer" eserinden kolayca anlaşılmaktadır. Daha sonra 1922 yılında Hesse "Siddharta" adlı Hint romanını piyasaya çıkarmıştır.

Siddhahrta'ya ilham kaynağı olan 2. eşi Ruth Wenger ile 1924-1927 yılları arasında evli kalmıştır. 2. evliliği devam ederken 1925 yılında büyük eserlerinden biri olan “Kurgast” ile 1927 yılında yazdığı “Nürnberg Reise” adlı eserleri otobiyografi niteliğindedir. Daha sonraları ise 1927 yılında ortaya koyduğu “Der Steppenwolf” adlı eseri Hesse'nın en başarılı eseri kabul edilmektedir. Bu başarı romanından kısa bir ara sonra Hesse 3. evliliğini Ninon Dolbin ile yapmıştır.

Hesse 3 eşine de birer “Peri Masalı” yazmıştır. İlk eşi Maria'ya “Iris Masalı”nı (1916), ikinci eşi Ruth'a “Ressam Dönüşümler”ni (1922) ve üçüncü eşine ise son masalı olan “Kuş”u (1933) hediye etmiştir.

1931 yılında Hesse son büyük eseri olan “Das Glasperlenspiel” (Boncuk Oyunu) romanının taslağını hazırlamaya başlamıştır. Hesse'nın bu dönemdeki tutumu medeniyeti ve kültürü eleştirmekten yanaydı. Sanırım Hesse'nın şu sözleri onun medeniyete ve teknolojiye ne kadar karşı olduğunu kanıtı olabilir: “Arkadaşlarım ve düşmanların biliyorlar ve çoktandır paylıyorlar; çoğu şeyden haz almıyorum ve bugün insanlığın gururu olan çoğu şeye inanmıyorum. Tekniğe inanmıyorum, ilerleme fikrine inanmıyorum hatta demokrasiye de... Ne çağımızın görkemine ve baskın çıkmamasına inanıyorum ne de “doğa” diye anılanın önünde sonsuz saygı duyarken yüksek maaşlı herhangi birinin önderliğine inanıyorum...”

Hesse, on yıllardır Alman basınında kitap eleştirileri yayımladı. 60 farklı gazete ve dergi için yazdığı yaklaşık 3000 kitap eleştirisinin varlığı bilinmektedir. Fakat ne var ki otuzlu yılların yarısından itibaren hiçbir Alman gazetesi Hesse'nın makalelerini yayımlamaya cesaret edemedi. Nitekim Hesse'nın yazdığı eleştiriler ağırdı ve herkes tarafından doğru bulunmuyordu. Bu sebepten 1937'den itibaren Hesse'nın kitapları gizli satılmaya başlandı. Birinci ve ikinci dünya savaşları bittikten sonra yeni bir şeyler arayan okurlar –özellikle gençler- Hesse'nın kitaplarıyla ilgilenmeye başladılar. Hesse için yeniden doğuş ise 1945'ten sonra oldu denilebilir. Kimilerine göre Hesse taklitçi ve edebi değeri olmayan edebiyat üreticisi olsa da, ABD'deki gençler arasında başlayan “Hesse Hayranlığı” Almanya ile birlikte tüm dünyayı sardı. Artık herkes Hesse kitaplarını okumaya ve çevirilerini yapmaya başladı. Özellikle “Steppenwolf” (Bozkır kurdu) adlı eseri Hesse'nın en çok satılan ve okunan kitabı oldu. Böylece dünya genelinde 120 milyon Hesse kitabı satılmış oldu.

Stockholm'deki İsviçre Akademisinin gerekçesi olarak gösterilen “Daha cesur ve etkili bir biçimde gelişen ve klasik hümanizmin ideallerini biçimin yüksek bir sanatı gibi aynı şekilde ortaya serip derine dalarak oluşturulan eseri “Boncuk Oyunu” için 1946 yılında Hesse’ya edebiyat dalında Nobel Ödülü verilmiştir.

İkinci dünya savaşından sonra 1946-1962 yılları arasında Hesse roman yazmayı bırakmış ve artık sadece anlatılar ve şiirler yazmaya başlamıştır. Bunun yanında Hesse Alman halkından 35.000 civarında mektup almıştır. Bu mektupların çoğunu Hesse bizzat cevaplamış ve böylece geniş kitlelere ulaşmayı başarmıştır. Bu mektupların bazıları hala Offenbach'taki Hesse Basım Arşivlerinde yer almaktadır. Farklı olaylara dair gözlemlerini de genelgeler yayımlayarak okurlarıyla paylaşmıştır.

Uzun zamandır kan kanseri olduğunu bilmeyen Hesse, 9 Ağustos 1962 yılında uykusunda vefat etti. Cenazesi ailesi ve arkadaşları eşliğinde Montagnola'daki Sant'Abbondio mezarlığında toprağa verildi.

Onun vefatından 15 yıl sonra faaliyete geçen uluslararası Hermann Hesse Kolokyumu 1977'den beri düzensiz olarak Calw şehrinde toplanır ve değişik konular konuşulup, tartışılır.

Hesse anısına iki edebiyat ödülü onun ölümünden sonra ismiyle anılır. Bunlar; “Calw Hermann Hesse Ödülü” ve “Karlsruhe Hermann Hesse Edebiyat Ödülü”dür.

Eserleri

- Romantische Lieder (Romantik Şarkılar) 1899.
- Eine Stunde hinter Mitternacht (Gece yarısından bir saat sonra) 1899.
- Hinterlassene Schriften und Gedichte von Hermann Lauscher (Hermann Lauscher'in geride bıraktığı hikaye ve yazılar) 1900.
- Boccaccio 1904.
- Franz von Assisi (Assisi'li Franz) Biyografik Makale 1904.
- Peter Camenzind Roman 1904.
- Unterm Rad (Çarklar Arasında) Roman 1906.
- Diesseits.(Bu Dünya) Öykü 1907
- Nachbarn.(Komşular) Öykü 1908
- Gertrud. Roman 1910.
- Umwege (Dolambaçlı Yollar) Öykü 1912

- Aus Indien (Hindistan'dan) Hindistan'a yaptığı yolculuktan aldığı Notlar 1913.
- Roßhalde. Roman. 1914.
- Knulp Öykü. 1915.
- Musik des Einsamen. (Yalnızlığın Müziği) Şiir 1915.
- Schön ist die Jugend.(Gençlik Güzel Şey) Öykü 1916.
- Demian. Roman 1919.
- Märchen (Masal) 1919.
- Klingsors letzter Sommer (Klingsors'un Son Yazı) Öykü
- Wanderung (Geziler) Notlar 1920.
- Siddhartha Hikaye1922.
- Kurgast 1925.
- Bilderbuch (Resim Kitabı) Betimleme 1926.
- Der Steppenwolf. (Bozkırkurdu) Roman. 1927.
- Die Nürnberger Reise. (Nürnberg Gezisi)1927.
- Betrachtungen. (Görüşler)1928.
- Trost der Nacht. (Gecenin Tesellisi)1929.
- Narziß und Goldmund. (Narziss ve Goldmund) Öykü 1930.
- Die Morgenlandfahrt.(Sabah Gezintisi) Öykü 1932.
- Fabulierbuch (Masal Kitabı) Öykü 1935.
- Stunden im Garten (Bahçedeki Saatler) Betimleme 1936.
- Gedenkblätter (Hatıra Kağıtları)1937.
- Neue Gedichte (Yeni Şiirler)1937.
- Die Gedichte (Şiirler) 1942.
- Das Glasperlenspiel (Boncuk Oyunu) Roman 1943
- Berthold (Romandan bir Bölüm) 1945.
- Traumfährte (Hayal Yolculuğu) Öykü ve Masal 1945.
- Krieg und Frieden (Savaş ve Barış) 1914 yılından beri yaşanan savaş ve politik durumlara bir bakış 1946.
- Späte Prosa (Geç kalmış bir yazı) 1951.
- Briefe (Mektuplar) 1951
- Beschwörungen 1955.
- Die späten Gedichte (Geç kalmış şiirler) 1963

- Prosa aus dem Nachlass 1965
- Der Vierte Lebenslauf Josef Knechts (Josef Knecht'in dördüncü özgeçmişi) 1966
- Die Kunst des Müßiggangs (Tembellik Sanatı) 1973

Bu eserlerinin dışında Hesse 1898 yılında şiirlerini bir araya getirerek “Romantische Lieder” (Romantik Şarkılar) adlı eseri ile 1899 yılında düz yazılarını bir araya getirdiği “Eine Stunde hinter Mitternacht” (Gece yarısından bir saat sonra) adlı eserini yayımlamıştır. Fakat her ikisi de ilgi görmemiştir.

3.2. Weihnacht (Noel) Adlı Eserinin Almanca Dil Dersinde Kullanılması Örneği

Yabancı dil dersinde uygulanabilecek en iyi yöntemlerden biri şüphesiz, edebi metinlerin dil dersine dahil edilmesidir. Bu yöntem sayesinde edebi metinleri günlük hayat ile bağdaştırabilir ve onların edebi yönlerinden faydalanabiliriz. Bizim dersimizde kullandığımız edebi metnimiz “Weihnacht” ile, öğrencilere hedef dilde bir mektubun nasıl yazılabileceği, o mektubun nasıl yollanabileceği, bir Noel hediyesinin nasıl hazırlanabileceğini, Noel kutlamalarının nasıl yapılabileceğini vs. öğretebileceğimiz gibi, bu metnin yazınsal niteliklerinden faydalanıp, öğrencilerin bakış açılarını da geliştirme imkanı kazanmış olabiliriz.

Şimdi ise, dil dersinde kullandığımız edebi metnimizi tanıtalım:

Weihnacht (Noel) adlı eseri (Ek-1) Hermann Hesse 1917 yılında kaleme almıştır. (Eserin Türkçe tercümesi ise Ek-2'dedir.) Bu metinde Hesse, 1. Dünya Savaşından sonra savaş tutsaklarının ve savaştan etkilenenlerin neler hissedebileceğini, savaşın insanları nasıl etkilediğini ve artık ne yetişkinlerin ne de çocukların Noel'den bir beklentilerinin olmadığını vurgulamıştır. Çocukların Noel'in anlamını algılayamadıklarını, bunun nedeninin yetişkinlerin artık yapmaları gerekenleri yapmayıp sadece Noel günleri güzel duyguları hatırladıklarını belirtmiştir. En sonunda ise Noel'in güzel duygularını yok eden, onları tahrip eden bütün bu kötü duyguların sorumlusunun insanlar olduğunu ve bu durumu düzeltmenin de yine insanların elinde olduğuna dikkat çekmiştir.

Hesse, bu eserinde de çoğu eserinde olduğu gibi hayata olumsuz bakmış ve karamsar bir bakış açısıyla metni yazmaya başlamıştır. Fakat metin okundukça aslında kötülüğün de iyiliğin de insanın elinde olduğunu okura aktarmaya çalışmış ve kısa öyküsünün sonunu okurda olumlu bir his uyandırarak getirmiştir. Yazar bu eserinde de yine dinini ve inancını ön plana almış ve insanların inançları doğrultusunda yaşamaları gerektiğini, dinlerini, inançlarını, örf ve adetlerini bir kenara atmamaları gerektiğini vurgulamıştır.

Her ne kadar gençliğinde savaş yanlısı olsa da, daha sonraları savaş karşıtı olan Hesse, hayatının büyük bir kısmını savaşlar ile mücadele ederek geçirmiştir. Her ne kadar rahatsızlıklarından dolayı askerliğini yapamamış ve savaşa katılamamışsa da, savaşta yaralananlara ve savaş tutsaklarına yaptığı yardımlar onun hayatında büyük izler oluşturmuştur. Hesse, bu eserinde kendini savaş tutsaklarıyla özdeşleştirmiş, hatta kendi duygu ve düşüncelerini (Örneğin: Savaş tutsaklarına gönderilen hediyeleri ayaklarının altına almaları durumunda onları haklı bulması) onların duygu ve düşünceleriymiş gibi okura yansıtmış olabilir.

Kısa öyküde dikkat çeken bir başka kelime ise “Sensibilität” (hassalık, duyarlılık) kelimesidir. Bu kelime okurda olumsuz duygu ve düşüncelere neden oluyor. Zaten metinde de birçok yerde geçen bu kelime içinde bulunduğu cümleye olumsuz bir duygu yüklüyor: Fakat bu durum da hassalıktan başka bir şey değil, bu duygu hassaslığın bütün özelliklerini taşımaktadır. Çünkü hassaslık, başka zamanlarda hiç ciddiye alınmayan, uğruna bir şeyler feda edilmeyen ve onun için bir şeyler yapılmayan duyguların kişide canlanmasıdır... gibi.

Duyarlılık, hassaslık kelimesi ile savaş zamanında yaşayan çocukların bu konuda çok hassas oldukları ve hayatlarının büyük bir kısmında yaşadıkları savaş travmalarından dolayı başkalarına veya kendilerine çok hassas davrandıkları anlamı da çıkarmak mümkün olabilir. Nitekim savaşı yaşayan veya bizzat savaşın içinde olanlarla olmayanlar arasında her yönden büyük farklılıklar olması çok normaldir ve bu duygu (hassasiyet), savaşta hırpalanan insanlarda daha yoğun görülebilir.

Bu metnin yabancı dil dersinde uygulanmasındaki amaç, öğrencilere hem Alman Edebiyatının seçkin yazarlarından olan Hermann Hesse’yi tanıtmak hem de yine Almanlar için önemli olan bir günü (Noel’i) öğrencilere Hermann Hesse’nin gözüyle tanıtmaktır.

Bu metnin seçilmesindeki bir başka amaç ise genelde Neol denilince akla gelen güzel duyguların dışında, Noel'in olumsuz duyguları da yansıtabileceğini göstermek ve öğrenciye aslında her kötü durumun içinde iyi bir neden ve iyi bir duygu- düşünce, ya da tam tersi bir durumun, yani her iyi durumun içinde de kötü bir neden ve kötü bir duygu- düşünce olabileceğini göstermektir.

Ele aldığımız bu metin Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Almanca Öğretmenliği 1. sınıf öğrencileriyle dil dersinde uygulanmıştır. İşlenen dersin yapılandırmacılık kuramı ışığında hazırlanan ders planı Ek-3'de, kullanılan ders materyalleri ise Ek-4, Ek- 5, Ek-6, Ek-7, Ek-8, Ek-9 ve Ek-10 'da sunulmuştur.

Dersimize Hermann Hesse'nın hayatını özetleyen kısa kelimelerin içine yerleştirildiği bir bulmacayı çözmeye başladık. Öğrenciler bu bulmacayı çok zevkli ve motive edici buldular. Bütün kelimeler bulunduktan sonra kalan harflerden ortaya çıkan kelime "Hermann Hesse" tahtaya yazıldı ve Hermann Hesse'nın bir fotoğrafı (Ek-5) ismin altına asıldı. Daha sonra bulmacada bulunan kelimelerin Hermann Hesse ile ilgisi açıklandı ve böylece eğlenceli bir şekilde yazarımızın hayatı kısaca özetlenmiş oldu.

Hermann Hesse'nın fotoğrafı tahtaya yapıştırıldıktan sonra resmin yanına bir + işareti çizildi ve yanına Ek-6'teki tablo (Markierung einer Wende) yapıştırıldı. Öğrencilerden bu tabloyu yorumlamaları istendi. Öğrenciler ilk önce tabloyu incelediler ve "Krieg" kelimesi ise "Mai" kelimesinin nasıl bir ilişki içinde bulunabileceğini tartıştılar. Daha sonra öğretmenin de yönlendirmesiyle 2. Dünya Savaşının bir bölümünü özetleyen bir "kısa öykü" olduğunu, savaşın 1944 yılının tamamında, 1945 yılının ise sadece Mayıs ayına kadar olan kısmında savaşın devam ettiğini söylediler. Bu tablodan yola çıkarak oluşturulan 1. Dünya Savaşını özetleyen tablo (Ek- 7) da tahtaya yapıştırıldı. Öğrenciler bu tabloyu diğerine nazaran daha rahat çözümledi ve üzerinde daha çok konuşabildiler. Tabloların yorumlanması bittikten sonra tahtaya son defa + işareti çizildi ve Noel ile ilgili ekteki resimler (Ek- 8, Ek-9, Ek-10) tahtaya yapıştırıldı. Bu resimler de öğretmenin yönlendirmeleri ışığında öğrenciler tarafından yorumlandıktan sonra öğrencilere kısa öykümüzün konusunun ne olabileceği soruldu. Öğrenciler kendi aralarında bu sorunun cevabını bulmak için biraz tartıştıktan sonra şu tahminlerde bulundular:

Hermann Hesse Weihnacht (Noel) adlı eserinde;

- Kara, Noel'e, Noel'de süslenen eve, ağaca, aileye ve mutluluğa duyulan özlemiden,

- Küçük yaşlardan beri savaşın olumsuzluklarını yaşadığı için çocuk olmaya ve çocukluğunu yaşamaya duyduğu özlemiden,

- Dinine bağlı biri olduğundan dolayı Noel'i gerektiği gibi yaşamak isteyişinden fakat yaşayamadığı için kendini umutsuzluk hissettiğinden,

- Birinci ve ikinci dünya savaşını gördüğü için evini ve çocuklarını özlediğinden ve onlarla Noel'i kutlamak istediğinden,

- Noel'i ailesiyle, huzurlu ve sağlıklı bir şekilde geçirmek istediğinden,

- Savaşlar nedeniyle yılbaşını kutlayamadığından ve bunun için üzüldüğünden,

- Yılbaşının çok güzel ve anlamlı olduğundan,

- Çocukluğunda ona yılbaşında verilen hediyelerden,

- Savaş zamanında çocukların Noel'de normal bir psikolojiye sahip olamamalarından,

- Savaş zamanında yaşadığı sıkıntılardan dolayı ailesine, yılbaşına, hayata duyduğu özlemiden bahsetmiş olabilir.

Görüldüğü üzere, genelde yazarın yılbaşına ve onun güzelliğine duyduğu özlemiden ve savaşın onun üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiden bahsettiği düşünülmektedir. Nitekim metni okuduklarında yanılmadıklarını gören öğrenciler savlarının doğru çıkmasına sevindiler.

Bu tahminlerden sonra öğrencilere metnin bir kısmı dağıtıldı ve farklı öğrenciler tarafından sesli bir şekilde sınıfta okutuldu, bilinmeyen ve metnin içeriğinden çıkarılamayan kelimeler açıklandı.

Verilen metnin son cümlesi olan “Und wenn unsere Kinder uns am Lichterbaum unsere ganze Ergriffenheit und Erlöstheit durch das Christkind nicht recht glauben können und uns für ein wenig falsch oder doch für ziemlich komisch ansehen, so haben sie ebenfalls völlig Recht.“ den sonra öğrencilerden gruplar halinde metni devam ettirmeleri istendi. Daha sonra yazılan metinler grup içinde seçilen bir sözcü tarafından okundu ve yorumlar yapıldı.

Dersin devamında metnin geri kalan kısmı dağıtıldı ve öğrencilerden yazarın metninde hangi kelimelere dikkat çektiğinin ve nelere özlem çektiğinin altını çizmeleri istendi. Metin sessiz bir şekilde okunduktan sonra bilinmeyen kelimelere değinildi ve

metnin tamamı hakkında yorumlar yapıldı, öğrenciler tarafından altı çizilen kelime ve cümleler irdelendi. Öğrencilerin metin ile ilgili düşünceleri ve yorumları genelde olumluydu. Öğrenciler, metni çok beğendiklerini ve özellikle metnin sonunun çok güzel bittiğine değindiler.

Bazı öğrenciler yazarın Noel'in ilahi bir güç olduğunu anlatmaya çalıştığını söylediler. Bazıları ise Hermann Hesse'nın kendinin Noel'i istediği ve gerektiği gibi yaşayamadığından ve Yaradan'a karşı görevlerini tam olarak yapmadığından dolayı kendini kötü hissettiğine değindiler. Yazarın kendini savaş tutsaklarıyla özdeşleştirip kendi duygularını onların duygularıymış gibi aktardığını söyleyenler de oldu. Fakat öğrencilerin büyük çoğunlu, yazarın Noel'in artık gerektiği gibi anlamlı bir şekilde kutlanmadığını, ona verilen değerin azaldığını ve yazarın bundan dolayı rahatsızlık duyduğunu hatta belki de çevresindekilere Noel'in anlamını yeterince anlatamadığı için suçluluk duyduğunu belirttiler.

Yazarın, insanların sürekli dünya işleriyle uğraşıp, başka şeylere zaman ayırmamalarından dolayı onlara kızdığını söyleyenler de oldu. Yazar da savaşın zorluklarını ve olumsuzluklarını yaşadığından dolayı bu konuda hassas olduğunu söyleyenler, aynı hassasiyeti dinine bağlı biri olarak Noel'e de gösterdiği için böyle bir metni yazmış olabileceğini de söylediler.

Çocuklarıyla ve ailesiyle yeterince zaman geçiremeyen ve ailesiyle çoğu zaman çatışma halinde olan Hermann Hesse'nın bundan dolayı pişmanlık duyduğunu, bu yüzden de eserinde çoğunlukla çocuklara ve onlara güzel şeylerin öğretilmesi gerektiğine vurgu yaptığı belirtildi. Ayrıca, Hesse'nın yine kendini savaş esirleriyle özdeşleştirdiğini ve onların da kendisi gibi ailelerinden uzak olduklarını düşünerek yazısını kaleme alırken özlem duygusunun etkisi altında kaldığı belirtildi.

Savaş tutsaklarının önce tutsak edilip sonra onlara hediye gönderildiğini okuyan öğrenciler bu durumun bir ironi oluşturduğunu, yani yapılan işlerin birbiriyle çeliştiğini ve Hesse'nın dediği gibi, savaş tutsaklarının onlara gönderilen hediyeleri kabul etmemekte haklı olabileceklerini savundular.

Çocukluğunda istediği gibi bir Noel yaşayamamanın verdiği üzüntüden dolayı Hesse'nın böyle bir metni kaleme aldığını ve başkalarına çocukları için güzel bir Noel ağacı hazırlamalarını ve onlara güzel bir Noel yaşatmaları gerektiğini tavsiye etmesi onun geçmişte yaşadığı, saklı kalmış arzularından dolayı ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Bunlar öğrencilerin “Weihnacht” adlı eser hakkındaki yorumları ve düşünceleriydi. Şimdi de öğrencilerin işlenen ders ve kullanılan materyaller hakkındaki yorumlarına ve düşüncelerinde değinmek istiyorum. Böylece edebi metin kullanılarak işlenen dil dersinde amaca ulaşıp ulaşılmadığını direkt olarak **öğrencilerin bakış açılarıyla** görmüş olabiliriz diye düşünüyorum:

Öğrenciler genel olarak dersi ve dersin işleniş tarzını eğlenceli buldular. Özellikle dersin başında kullanılan bulmacanın ve resimlerin onların derse karşı olan ilgilerini artırdığını ve bulmacayı çözerken büyük oranda bilgi edinildiğine vurgu yapıldı. Dersin başlangıçta sıkıcı geçeceğini düşünen öğrenciler ise dersin süreç içinde anlam kazandığını ve dersin sonunda, ele alınan konudan çok zevk aldıklarını, derste hiç sıkılmadıklarını, eğlenceli ve bilgilendirici bir ders dinlediklerini ifade ettiler.

Dersin başında konuşmaya çekinen öğrenciler bulmacayı çözdükten sonra yorumlar yapmaya ve derse aktif bir şekilde katılmaya başladılar. Derste kendilerine de söz verilmesini ve yanlış veya doğru yorumlar yapabildiklerini gören öğrenciler çok daha rahat bir şekilde düşüncelerini ifade ettiklerini ve kendilerini değerli hissettiklerini belirttiler. Her ne kadar Almanca konuşma konusunda çok iyi olmadıklarını belirtse de, fırsat verildiğinde onların da kendilerini yeterince ifade edebildikleri görüldü.

Birkaç kişi hariç, daha önce hiç Almanca bulmaca çözmediklerini söyleyen öğrenciler dersin başında verilen bulmacayı çok severek çözdüklerini ve kendilerinin de böyle bulmaca hazırlayıp kullanabileceklerini ifade ettiler. Bütün kelimeleri bulduktan sonra geri kalan harflerden oluşan kelime öğrencileri hayrete düşürdü ve aslında bütün kelimelerin Hermann Hesse’nın özelliklerini anlattığını bulmalarını sağladı. Öğrenciler, bu yöntemin kendilerinin merak duygularını aktif hale getirdiğini ve dersi keyifle takip ettiklerini belirttiler.

Ders anlatırken, materyaller ile metinleri öğrenciye sunarken öğretmenin jest ve mimiklerinin öğrencilerin dikkatini çektiği gözlemlendi. Öyle ki dersin sonunda öğrencilerden bazı kelimelerin öğretmenin jest ve mimiklerinden çıkarıldığı/anlaşıldığı itirafı geldi. Böylece, her iletişimde olduğu gibi, ders sürecinde de sadece konuşmanın değil, öğretmenin (ve öğrencilerin) jestlerinin, mimiklerinin ve beden dilinin de çok önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşıldı.

Kullanılan resimlerin konuyla iç içe olduğunu ve dersi zenginleştirdiğini belirten öğrenciler görsel öğelerin derste kullanılmasıyla konunun ve metnin daha çok

akıllarında kaldığını ve onları konuşmaya, anlatmaya yönlendirdiğini belirttiler. 1. ve 2. Dünya Savaşlarını gösteren tabloların da aynı şekilde kendilerini motive ettiğini ve onları düşünmeye sevk ettiğini söyleyen öğrenciler, bu tablolar sayesinde tarihlerin de akılda kalıcı olduğunu belirttiler. Tarihleri ezberlemek yerine böyle bir yöntem kullanılarak öğrenmenin daha zevkli ve öğretici olduğu da belirtildi.

Derste aktivitelerin yapılması için gruplara ayrılan öğrenciler grup çalışmalarını ve derste birbirleri ile iletişim kurabilmelerini olumlu buldular. Böylece sınıf içinde dile getiremediklerini grup içinde rahatlıkla söyleyebildiklerini ve birbirlerinin fikirlerini böylelikle daha çok anlayıp benimseyebildiklerini ifade ettiler. Bireysel çalışmadan ziyade ikili çalışmanın veya grup çalışmasının onları derse ve ders ile ilgili konuşmaya teşvik ettiği gözlemlendi.

Derste ne kadar çok materyal ve etkinlik kullanılırsa, derse olan ilginin o kadar çok olacağını belirten öğrenciler, Weihnacht adlı kısa öykünün derste materyallerin ve etkinliklerin yerinde ve olması gerektiği gibi kullanılmasının, kendileri üzerinde olumlu bir etki bıraktığını ifade ettiler.

Derste uygulanan materyallerin ve metnin internette olmayışı öğrencileri çok etkiledi. Özellikle metnin Türkçeye tercüme edilmesi ve almanca metin işlendikten sonra onlara sunulmasının hem karşılaştırma yapma açısından hem de metni tüm yönüyle ele alabilmeleri açısından çok öğretici olduğu savunuldu.

Öğrenciler, öğretmen tarafından kendilerine yönlendirilen “Siz savaş zamanında yaşamış olsaydınız kendinizi nasıl hissederdiniz? Ne yapardınız?, Savaş tutsaklarının yerinde siz olsanız nasıl gönderilen hediyelere nasıl bir tepki verirdiniz?, Sizce yazar metninde neden depresif bir dil kullanmış? Burada yazarın okura anlatmak istediği sizce ne olabilir? gibi soruların onlara kendilerini derse dahil olduklarını hissettirdiğini söylediler. Bu yönlendirmelerle kendilerinin daha rahat konuşma şansını elde ettiklerini ve rahatlıkla düşüncelerini dile getirebildiklerini düşünen öğrenciler bu uygulamadan memnun kaldılar. Derste öğrencilerin fikirlerinin de alınması onlara kendilerini önemli hissettirmiş ve onların kendilerine olan güvenlerinin artmasına sebep olmuştur.

Metni ilk defa okuyan öğrenciler metnin dilini biraz zor buldular. Fakat okumaya devam ettikçe metnin tamamını az çok anlayabildiklerini ve bilmedikleri kelimeleri metnin içeriğinden çıkarabildiklerini söylediler. Zaten metin okunduktan sonra yapılan tartışmalarda kelimelerin anlamları da öğrenciler arasında ve öğretmenle

tartışıldığı için anlam bakımından bir sıkıntı çıkmadı. Dersin sonunda metnin Türkçesini okuduklarında ise metnin Almancasından anladıklarıyla Türkçe'si arasında bağlantılar kurup anladıklarını pekiştirme imkanı buldular.

Noel denilince öğrencilerin akıllarına genelde güzel duygular geldiği için metindeki olumsuz duygu ve düşüncelerin öğrencilerde merak duygusunu uyandırdığı ve metnin sonunun ne olacağı hakkında onları düşündürdüğü görüldü. Bundan dolayı metnin devamını okumak için sabırsızlandıkları gözlemlendi.

Metinde savaş tutsaklarına yapılan haksızlıklara değinen Hermann Hesse ile öğrencilerin bu konudaki düşünceleri örtüştü. Öğrenciler de her şeyin insanın elinde olduğunu, savaşın insanların üzerinde kötü etki yaptığını ve insanların hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini söyleyerek yazara hak verdiler. Olumsuzluklardan dolayı insanların yapmaları gerekenleri erteledikleri konusunda da yazara hak veren öğrenciler metnin çoğu kısmında kendilerini yazarla özdeşleşmiş hissettiklerini belirttiler.

Dersin başında öğrencilere sunulan bulmaca Hermann Hesse'nın hayatından kısa notları içerdiğinden, öğrenciler metni okumadan önce yazarı hakkında bilgi sahibi oldular. Bu bilgiler ışığında metni yorumladıklarında metnin daha anlamlı olduğunu belirttiler ve yazar ile yazarın yaşadığı dönem özelliklerini bilmelerinin onların bakış açılarını zenginleştirdiğini, metne daha farklı açılardan bakabildiklerini belirttiler.

Derste öğrencilere göre olumsuz olan tek şey, metnin biraz uzun olması ve kendilerinin kelime dağarcığının yeterli olmayışından dolayı metnin tamamının anlaşılabilmesiydi. Fakat bu sorun metnin Türkçesinin dağıtılması ile ortadan kalktı. Öğrenci bu sayede Almanca metin ile Türkçe metni karşılaştırma, derste konuşulmasına ve metnin içeriğinden anlamı çıkarılamayan kelimelerin çözümlenmesine karşın, öğrencilerin kafalarında hala boşluklar kalan kısımları bu şekilde doldurmalarına imkan sağlamış oldu. Dersin sonunda ise öğrenciler artık kafalarında hiçbir sorun kalmadığını belirttiler.

3.2.1. Eserin Kültür Aktarım Boyutu

Dil öğretiminde hedef dili bütün yönleriyle öğrenmenin önemli olduğu kadar, o dilin konuşulduğu ülkenin/ülkelerin kültürlerini de öğrenmenin öğrenci açısından büyük önem taşıdığını daha önce belirtmiştik. Bu bölümde ise, Hermann Hesse'nın Weihnacht

(Noel) adlı eserindeki kültürel öğelere değinmek ve onların okura sağladığı bilgileri ele almak istiyorum.

Hermann Hesse'nın Weihnacht (Noel) adlı eserinde birçok kültürel öğeye rastlamak mümkündür. Zaten metnin konusu başlı başına bir kültür aktarımı sayılabilir. Nitekim Hristiyanların en kutsal günlerinden biri olan Noel anlatılmakta, Noel'in ne anlama geldiği (ne anlama gelmesi gerektiği) vurgulanmaktadır. Metindeki diğer kültürel ve dini kelimeler de yine okura yazarın yaşadığı kültürün etkilerini yansıtmakta, yazarın dünyaya bakış açısını sezdirmektedir.

Metinde geçen bazı kelimeler Noel ile ilgili okura ipuçları sunmaktadır. Bu kelimeleri şu şekilde sıralayabiliriz: Noel ağacı, Noel hediyesi, ışıklı ağaçlar, Hz. İsa'nın buyrukları, papazlar ve rahipler, Matthäuspasion (Bach'ın bir eseri), Noel şarkıları, Veden (Hinduların kutsal metinleri). Bütün bu kelimeler okuma sürecinde okura metnin yazarı ve yaşadığı kültür hakkında, o kültürün özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Bu metin ile çalışıldığında öğrenciler Noel ile ilgili bir fikir edinebilir ve en azından Noel'de insanların birbirlerine hediyeler verdiklerini, ağaçları süslediklerini ve ilahiler ve Noel şarkıları söylediklerini öğrenme şansı yakalayabilir. Bunun dışında Hristiyanlık ile ilgili birkaç bilgi de edinebilir. Bunlar, Hristiyanların Hz. İsa'nın buyruklarına göre davranmaları gerektiğini, Hristiyanlığın din adamlarının papazlar ve rahipler olduğunu öğrenebilirler. Sadece Hristiyanlığın değil, Hinduların kutsal metinlerine de değinen yazar, okura bu konuda da bilgi vermektedir.

Aynı metin için başka bir uygulama ise şu şekilde yapılabilir: 2. Dünya savaşı Almanya için ne kadar önemliyse Çanakkale savaşı da Türkiye için o kadar önemlidir. Öğrenciler için 1. ve 2. Dünya Savaşının gösterildiği tablolar gibi bir tablo da Çanakkale Savaşı için yapılabilir. Daha sonra öğrencilerden yine Hermann Hesse'nın kısa öyküsünde olduğu gibi, savaşa katılanlara veya savaşta tutsak alınanlara duygu ve düşüncelerini belirten bir mektup yazmaları istenebilir. Bu sayede hem karşılaştırmalı bir kültür eğitimi yapılmış olunur hem de öğrencilere kendi kültürlerini araştırma fırsatı verilmiş olunabilir.

3.2.2. Eserin Dilbilgisi Öğretimi Boyutu

Edebi metnimizi dilbilgisi kuralları açısından incelememiz bize metni dil dersine uygularken hangi noktalara değinebileceğimiz ve hangi konulara ağırlık vermemiz gerektiği hakkında bilgi verecektir. Bundan dolayı metnimizin içerdiği dilbilgisini ele almamızın çalışmamızın anlaşılması açısından faydalı olacağını düşünüyorum.

Metnimiz genel itibariyle şimdiki zamanda yazılmıştır ve cümlelerin oluşumunda çoğunlukla yan cümlelerden faydalanılmıştır. Metnimizdeki yan cümleleri 1. paragrafın 3. satırından itibaren “welche zwar hübsch aber nicht ganz echt ist” görmemiz mümkündür.

Metnimizde genel olarak bugün ile geçmiş zaman arasında karşılaştırma yapılarak şuan yaşanan zamanın yanlışlıkları dile getirilmeye çalışılmıştır. Genel olarak şimdiki zamanın kullanıldığı metnimizde yan cümleler sıkça görülmektedir. Örneğin: jetzt, da die vierte Kriegsnacht kommt....., weil ich Kinder habe... . Metnimizin çeşitli yerlerinde bağlaçlı yan cümlelere (Relativsatz) ve sebep/neden cümlelerine (Kausalsatz) de rastlamak mümkündür. Örneğin; die ich nicht um eine Freude bringen will (Relativsatz), ebenso, wie ich in meiner Kriegstätigkeit in Gefangenenweihnacht begehe- als einen hergebrachten (Kausalsatz).

Şart cümlelerine (Konditionalsatz) yer verilen metnimizde şart cümleleri “wenn” veya “als” ile başlamıştır: Wenn der Kriegsgefangene mir das hübsche Weihnachtspaket, das ich ihm... Bazı paragraflar birbirini destekler niteliktedir. Bunlardan biri beşinci ve altıncı paragraflardır. Altıncı paragraf beşinci paragrafı “Das kommt daher...” şeklinde desteklemiştir. Yazar metnin genelinde kendi duygularından söz etmiş ve “Je, ..., desto” cümlelerinden de faydalanmıştır.

Özetle metnimizin tamamında şimdiki zamanla anlatımdan yararlanılmıştır ve metnimizde toplam 13 Paragraf bulunmaktadır. Yazar hemen hemen her paragrafta geçmiş de anımsayarak ve geçmişle bugünü karşılaştırarak kendi duygularını ve düşüncelerini okurla paylaşmaya çalışmıştır.

Bu metnin dil dersinde uygulanması halinde, öğrencilere metinde çokça kullanılan yan cümlelerin öğretimi gerçekleştirilebilir. Öğrenci bu metin sayesinde yan cümlelerin çeşitlerini ve onların cümle yapılarını metin içinde bulma şansını yakalayabilir.

Ben anlatıcının hakim olduğu bu eserde Hermann Hesse birinci tekil şahıs ağzıyla kendi duygu ve düşüncelerini okur yansıtmaya çalışmıştır. Ayrıca, bu metinde sadece yazarın duygu ve düşünceleri, onun başkaları hakkında ne düşündüğü ve olayları nasıl yorumladığı anlaşılabilirliği için tanısız anlatıdan yararlanıldığı söylenebilir.

3.2.3. Eser Yoluyla 4 Temel Becerinin Geliştirilmesi

Kısa öykümüzü dil dersine uygularken bütün becerilere hitap etmesini sağlamaya çalıştım. Her beceriye az yada çok yer vermeye çalışsam da daha çok yazma ve konuşma becerileri üzerinde durdum. Nitekim bir kişi yabancı dilde başkalarıyla sözlü veya yazılı iletişime girebildiği oranda, kendi derdini bu iki beceri doğrultusunda en etkin şekilde karşısındakine aktarabildiği oranda dile hakim sayılabileceğini göstermeyi hedefledim. Bu hedefime Weihnacht adlı kısa öykü yardımıyla işlediğim dil dersinde büyük oranda ulaştım. Öğrencilerin metin hakkında konuşmalarına ve tartışmalarına olanak sağladım ve onları sorular sorarak yönlendirmeye çalıştım. Yazma becerilerini geliştirmek için de grup çalışmalarının imkanlarından faydalanarak alıştırmalar sundum.

Weihnacht adlı kısa öykünün derste kullanımıyla öğrencilerin hangi becerilerini ne oranda geliştirmeye çalıştığımı şu şekilde özetleyebiliriz:

Dinleme Becerisi: Dinleme becerisi konuşma becerisi ile iç içedir. Bu becerinin gelişebilmesi için birilerinin konuşması mecburidir. Dinleme becerisini geliştirmek isteyen birinin konuşan birini dinlemesinden ziyade herhangi biriyle iletişime girmesi daha etkili bir yöntemdir.

Bizim işlediğimiz dil dersinde ise bulmacanın çözümünden sonra tahtaya yapıştırılan tablolar, daha sonra yine tahtaya yapıştırılan resimler ve öğrenciye sunulan edebi metin öğrencileri konuşmaya yönlendirmiştir. Konuşulanları dinleyen diğer öğrencilerin ise bu sayede dinleme becerilerinin ve buna bağlı olarak söylenenleri anlamlandırma becerilerinin bir anlamda geliştiği söylenebilir. Bunun dışında, metni okuyan kişilerin ve öğretmenin metin veya diğer materyaller ile ilgili söylediklerinin dinlenmesi de öğrencilerin dinleme becerilerine olumlu katkıda bulunmuştur.

Uygulamamızda öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirebilecekleri en etkili bölüm ise, dağıtılan metin okunduğunda, dinleyenlerin metinde bilmedikleri ve metnin

içeriğinden anlamlarını çıkaramadıkları kelimelerin altını çizmeleri idi. Bu sayede öğrenciler bir amaç doğrultusunda metni dinlemeye sevk edilmiş olundu.

Dinleme becerisini geliştirmek için sadece söylenenlerin dinlenmesinin yeterli olmadığı bilinmektedir. Fakat bu dersimizde dinleme çalışmaları yukarıda belirtilen nedenden dolayı ikinci planda ele alınmıştır. Dersimizde dinleme becerisinin sadece öğrencilerin birbirleri ile konuşmalarından veya öğretmen ile girdikleri iletişim vasıtasıyla geliştirilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Konuşma Becerisi: Dersimizin en önemli hedeflerinden biri olan konuşma becerisini geliştirme sürecinden öğrencinin dersin başlarında aktif olmadıkları halde derse uyum sağladıktan sonra bu becerilerini olumlu anlamda kullandıkları gözlemlenmiştir.

Öğrenciler dersin ilk aşaması olan bulmaca çözme etkinliğinden başlayarak (bulmaca çözerken öğrenciler grup içinde birbirleriyle iletişim halindeydi) dersin son aşaması olan metni yorumlama ve metin hakkındaki görüşleri belirtme etkinliğine kadar konuşma açısından aktif bir tutum sergilemişlerdir.

Dersin tüm aşamalarında konuşmaya yönelik bir alıştırma olduğu söylenebilir. Bu aşamaların belirtilmesinin öğrenciye sağladığı katkılarının anlaşılması açısından önemli olduğu kanısındayım. Konuşma becerisinin geliştirilmeye çalışıldığı ders aşamalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Dersin başında öğrencilere dağıtılan bulmaca ile öğrenciler aralarında konuşarak ve kelimelerin anlamlarını kendi aralarında tartışarak birbirleriyle iletişim kurmuşlardır.
- İkinci aşama olan tablo yorumunda ise genel olarak sınıf ortamında söz alan öğrenciler bireysel konuşma becerilerini sınıf ortamında sergileme şansını yakalamışlardır.
- Üçüncü aşamada ise resim tasviri ve yorumlaması vardı. Burada da yine öğrencilerin sınıf ortamında bireysel konuşma becerisini geliştirme şansını elde ettikleri görülmüştür.
- Bu üç etkinlikten sonra bütün bilgilerin birleştirilerek okunacak metnin ne ile ilgili olduğunun grup içinde veya ikili konuşmalar yapılarak tartışılması öğrencilere kendi aralarında birbirlerinin görüşlerine saygı duyarak konuşmalarının sağlanmış olduğu kanısına varıldı.

- Metnin konusunun ne olabileceği konusundaki fikirlerin sınıf ortamında da tartışılmasından sonra asıl metnin bir bölümü okunarak metin hakkında yorumlar yapıldı ve bilinmeyen kelimeler çözümlenmeye çalışıldı. Burada da yine öğrencilerin hedef dilde konuşma ve kelimeleri telaffuz becerileri geliştirilmiş oldu.
- Metnin yarısında kesilip öğrenciler tarafından devam ettirilmesi istenmesinden sonra da yine öğrencilerden yazdıklarını okumaları ve yazdıkları hakkında yorum yapmaları istendi. (Bu aşamada konuşma, yazma, dinleme ve okuma becerileri birlikte geliştirilmiş olundu.)
- Metnin geri kalanının okunması ve yorumlanmasından sonra ise metnin belli bölümleri hakkında öğrencilerden yorumlar alındı. (Örneğin; Sensibilität kelimesinin metindeki işlevinin ne olabileceği).
- Dersimizin sonunda ise öğrenciler öğretmenin kendilerine yönlendirdiği soruları yanıtlamak suretiyle yine konuşmaya yönlendirildiği görülmektedir.

Görüldüğü üzere, dersimizin önemli hedeflerinden biri olan konuşma becerisini geliştirme eylemi bu aşamalarla büyük oranda gerçekleştirilmiş oldu.

Yazma Becerisi: Uygulamamızın diğer önemli hedefi öğrencilerin hedef dildeki yazma becerilerini geliştirmektir. Konuşma becerisine verilen önem kadar yazma becerisinin geliştirilmesine de ders sürecimizde büyük önem verilmiştir.

Bulmacada bulunan kelimeler ile yazarının bu kelimelerle bağlantıları anlatıldığı esnada öğrencilerden de çalışma kağıtlarında bulunan kelimelerinin yanına not almaları istenmiştir. Böylece öğrenciler öğretmeni dinleyerek ve kendilerince önemli olan konuları not alarak yazma eylemine başlamışlardır. Daha sonra ise dağıtılan metni okuyup, metni kendi cümleleriyle geliştirmelerini ve devam ettirmelerini sağlamak, onlara serbest bir şekilde yazma fırsatını sağlamıştır.

Konu sınırlaması olmadan veya belli bir konu hakkında yazmaları istenmeden öğrencilerin daha yaratıcı oldukları ve özgün metinler ortaya koydukları gözlenmiştir. Böylece yazma becerisinin yanı sıra öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini de geliştirmelerinde onlara yardımcı ve destek olunmuştur.

Okuma Becerisi: Okuma becerisini geliştirmek için öğrencilere okudukları metin ile ilgili bazı yönlendirmelerin yapılması gerekmektedir. Biz bu dersimizde öğrencilerden eserde dikkatlerini çeken ve yazarın çokça bahsettiği kelimeleri bulup altını çizmelerini

istedik. Böylece öğrencilerin kendilerini yazar ile özdeşleştirmelerini ve onun gibi düşünmelerini sağlamaya çalıştık.

Bu etkinliğin yanı sıra, öğrencilerin diğer bir görevi de metinde yazarın özlemini duyduğu durumları anlatan cümlelerin altını çizmesiydi. Böylece sınıfta bir tartışma ortamı oluşturulabildi ve öğrenciler sadece metinden bilgi almak için değil veya sadece kendilerine verilen metni okumaları gerektiği için değil, belli bir amaç doğrultusunda okuma etkinliğini sürdürmüş oldular.

4. BÖLÜM

4. Sonuçlar ve Öneriler

Bu eserde ele aldığımız çalışmalarımızı belli bir amaç doğrultusunda hazırlamaya çalıştık. Çalışmamızın bu kısmında bu amaçlarımız doğrultusunda oluşan önerilerimize ve onların sonuçlarına değinmek istiyoruz:

- Edebi metinler yoluyla yabancı dil olarak Almanca öğretimi adlı bu çalışmamızda, Bülbül'ün (2011) de dediği gibi; “Okuru önceleyen, onu düşünce üretimine aktif olarak katan, öz eleştiri ve öz denetim ruhu kazanmasına ortam hazırlayan” (s.50) bir ders sunduk.
- Edebi metin kullanarak yaptığımız bu çalışmamızı, öğrencilerin temel becerilerini geliştirmelerinde hedef dilin dil bilgisi ve kültürünü onlara ne oranda aktarabilirim? sorusunu baz alarak şekillendirdik.
- Çalışmamızda edebi metinlerin öğrenciye ve okura dil öğrenimi açısından kattığı yararları değinerek, okuru/ öğrenciyi bu metinlerle hedef dili öğrenmeye teşvik ettik.
- Sadece edebi metinlerin değil, diğer metin türlerinin özelliklerini de çalışmamıza ekleyerek, okurun/öğrencinin her metin türü hakkında bilgi sahibi olmasına ve kullanacağı metinleri bu bilgiler ışığında, bilinçli bir şekilde kullanmasına yardımcı olduk
- Edebi metinleri okumanın belli başlı bir bilgi birikimi gerektirdiği malumdur. Bundan dolayı, öğrencinin edebi bir metni okurken ve onu yorumlarken ne gibi özelliklere sahip olması gerektiği konusunda önerilerde bulunup, nitelikli bir okurun özelliklerini paylaştık.
- Edebi metin formatında olup da edebi olmayan metinlerin olduğunu göz ardı etmemek için, çalışmamızda, metinlerin edebi sayılabilmesi için sahip olması gereken özellikleri irdeleyerek bu maddeleri açıklamaya ve böylece okuru/öğrenciyi bu konuda bilgilendirdik.
- Derste kullanılmak istenilen metinlerin ne gibi özellikleri taşıması gerektiğini ve öğretmenlerin bir metni dil dersinde kullanmadan önce hangi konularda dikkatli olması gerektiğine değinerek dil derslerinin etkin olmasında izlenecek yollara katkı sağladık.

- Edebi metin ile hedef dilin kültürünün hangi oranda ve ne şekilde öğretilbileceğine değinerek öğretmenlerin edebi metinlerin kültür aktarımı boyutunu göz ardı etmemelerini sağladık.
- Yabancı bir dili öğrenirken/öğretirken en önemli olan şeyin, öğrencilerin bu dilde dört temel becerilerini etkin bir şekilde kullanmaları gerektiğinin önemine vurgu yapmak ve öğretmenleri/eğiticileri bu konuda bilgilendirmek için beceri gelişimini çalışmamıza dahil ettik.
- Öğrencileri sıkıcı dil bilgisi kurallarının ve ezber yolunun dışına çıkarmak için edebi metinlerle dil bilgisinin “gizlice” öğretilbileceğine vurgu yaparak bu konudaki düşüncelerimizi ve dilbilgisinin bir metin yardımıyla öğrencilere nasıl aktarılabileceğini gösterdik.
- Edebi metinlerin yazıldıkları dönem özelliklerinden ve yazarının özelliklerinden etkilendiği bilgisine dayanarak çalışmamızda kısa öykümüzün yazarına, onun hayatına ve eserlerine de yer vererek bu sayede çalışmamızı destekledik.
- Karşılaştırmalı edebiyatı öğrenci açısından önemli bulduğumuz için kullandığımız metinde karşılaştırmalı bir edebiyat çalışmasının nasıl yapılabileceği hakkında fikirler ortaya koyduk.
- Kullandığımız edebi metnimizin Türkçe tercümesini de öğrencilerimizle paylaşarak onlara etkin ve eleştirel düşünmenin kapılarını araladık.

Sonuç olarak, bütün bu amaçlar dahilinde ifade etmeye çalıştığımız önerilerimiz doğrultusunda işlenen bir dil dersinin öğrencilere büyük oranda katkı sağlayacağını söylememiz mümkündür.

Çalışmamızın ilgililere yardımcı ve yol gösterici olması dileklerimizle...

KAYNAKÇA

- Abraham, U.,Kepser, M.(2005). *Literaturdidaktik deutsch*. (3. Basım) Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Balcı, U. (2007). Die Anwendung der Konkreten Texte im DaF-Unterricht. Ali Osman Öztürk (Ed.). *Yabancı dil eğitimi bölümlerinde edebiyat öğretimi*. içinde (s.257-278) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bernstein, W.Z. (1990). *Leseverständnis als unterrichtsziel*. Heidelberg: Julius Groos Verlag.
- Bischof, M., Kessling, V., Krechel, R. (2003): *Landeskunde und literaturdidaktik*. (7. Baskı) Berlin: Langenscheidt.
- Bülbül, M. (2004). Karşılaştırmalı Yazın ve Kültürel Çeşitlilik. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 9, 159-168.
- Bülbül, M. (2005). *İmgesel İletişim*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Bülbül, M. (2007). Yazınsal Metinlerde Anlam Oluşturucu Bileşenler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 34, 94-101.
- Bülbül, M. (2008). *Seçme kısa öyküler ve karşılaştırmalı öykü çözümlemeleri*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Bülbül, M. (2011). *Yazın eğitimi ile dil eğitimi*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Bülbül, M. (2013). Metin Türleri Ve Metinsel İletişim. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 26.
- Çetişli, İ. (2006). Edebiyat Eğitiminde Edebi Metnin Yeri ve Anlamı. *Milli Eğitim Dergisi* 169, 75-83.

Çetişli, İ. (2006). *Metin tahlillerine giriş/1*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çetişli, İ. (2009). *Metin tahlillerine giriş/2*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Demirci, A. (25 şubat 2013) Yetenek Sizsiniz Yarı Final

<http://www.acunn.com/video/yetenek-sizsiniz/atalay-demircinin-yari-final-performansi/3557> dakika: 20:30-20:45 (03.06.2012)

Ehlers, S. (1992). *Literarische texte lesen lernen*. (5. Basım) München: Klett Edition Verlag.

Helmling, B., Wackwitz, G. (1986): *Literatur im deutschunterricht am beispiel von narrativen texten*. München: Goethe-Institut.

Hesse, H. (1997): *Weihnacht. Hermann Hesse Gesammelte Werke Band:10* içinde, (10. Basım). (s. 43-47) Frankfurt am Main: Zuhkamp Taschenbuch Verlag.

Huneke, H.W., Steinig, W. (1997): *Deutsch als fremdsprache*. (5. Basım) Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Huneke, H.W., Steinig, W. (2001): *Sprachdidaktik deutsch*. (4. Basım) Berlin: Erich Schmidt Verlag.

İlhan, A. (2007): *Elde var hüzün*. (13. Basım) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

İpşiroğlu, Z. (1993). Okuma Edimi ve Yazınsal Metin Türleri, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi* 8, 129-138.

Kast, B. (1988). *Jugendliteratur im kommunikativen deutschunterricht*. (6. Basım) Berlin: Langenscheidt.

Kısakürek, N.F. (2011). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Köksal, H. (2008). Almanca Yazınsal Kitap Okuma Etkinliklerine Yönelik Öğrenci Tutumları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 10, 59-77.

Kudat, C. (1994), Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yazınsal Metin Kullanımı, Doktora Tezi (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Kudat, C. (2007). Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metin Kullanımı. Ali Osman Öztürk (Ed.). *Yabancı dil eğitimi bölümlerinde edebiyat öğretimi*. içinde (s. 52-66) Ankara: Anı Yayıncılık.

Kuruyazıcı, N. (2007). Vorschläge zu einem Lernerorientierten Literaturunterricht. Ali Osman Öztürk (Ed.). *Yabancı dil eğitimi bölümlerinde edebiyat öğretimi*. İçinde (s. 17-22) Ankara: Anı Yayıncılık.

Ögeyik, M. C. (2008). *Metinlerarasılık ve yazın eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Özbay, M. (2011). *Türkçe özel öğretim yöntemleri-1*. (4. Basım) Ankara: Öncü Yayınevi.

Özbay, M. (2011). *Türkçe özel öğretim yöntemleri-2*. (4. Basım) Ankara: Öncü Yayınevi.

Özdemir, E. (2007). *Yazınsal türler*. (6. Basım) Ankara: Bilgi Yayınevi.

Öztürk, A. O., Kuru Atadere, Y. (2007). Değişik Türler Örneğinde Yazın Öğretimi Çalışmalarına Genel Bakış. Ali Osman Öztürk. (Ed.). *Yabancı dil eğitimi bölümlerinde edebiyat öğretimi*. içinde (s. 103-121) Ankara: Anı Yayıncılık.

Öztürk, A. O., Çınar, S. (2007). Yazın Öğretiminde Kuramsal Yaklaşımlar. Ali Osman Öztürk. (Ed.). *Yabancı dil eğitimi bölümlerinde edebiyat öğretimi*. İçinde (s. 1-10) Ankara: Anı Yayıncılık.

Polat, T. (1990). Almanca Öğretiminde Amaç. *Dilbilim Dergisi* 9, 185-191.

Polat, T. (1993). Yazınsal Metinler ve Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi* 8, 181-190.

Polat, T. (2006). Okur Odaklı Yaklaşımla Yazın Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi* 169, 18-23.

Sağır, M. (2002). *Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Sayın, Ş. (1989). Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yazın Eğitiminin Yeri. *İstanbul Üniversitesi Dilbilim Dergisi* 8, 13-21.

Schwilk, H. (2012). *Hermann Hesse Das Leben des Glasperlenspielers*. München: Piper Verlag.

TDK.http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51af2066f0a904.43657529 (05.06.2013)

Temizkan, M. (2012). Metin Temelli Dil Bilgisi Öğretimi ve Uygulamaları. Murat Özbay. (Ed.). *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi*. içinde (s. 129-153). Ankara: Pegem Akademi.

Tepebaşılı, F. (2007). Üretim ve Davranış Odaklı Edebiyat Eğitimi: Edebiyat Öğretiminde Waldmann Modeli. A. O. Öztürk içinde, *Yabancı dil eğitimi bölümlerinde edebiyat öğretimi*. (s. 89- 102) Ankara: Anı Yayıncılık.

Türkyılmaz, M., Can, R., Karadeniz, A. (2010). Alımlama Estetiği ve Okur Merkezli

Yaklaşımın Eski Edebiyat Eğitimine Uygulanması. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* 29, 153-172

Ünal, D. Ç. (2005). Yabancı Dil Öğretiminde Edebi Metinler: Yenilikçi Yaklaşımlara Geçiş Süreci ve Gerekçeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29, 203-212.

EKLER

Ek.1. Hermann Hesse'nin Weihnacht adlı kısa öyküsü

Weihnacht

(Dezember 1917)

Auch früher schon, ehe die große Mahnung an uns ergangen war, bekam ich an Weihnachten je und je leise Widerstände, bekam einen etwas unangenehmen Geschmack auf der Zunge zu fühlen, wie bei einer Sache, welche zwar hübsch, aber nicht ganz echt ist, welche zwar allgemein Vertrauen und Achtung genießt, welcher man aber ganz heimlich doch ein wenig misstraut.

Jetzt, da die vierte Kriegsweihnacht kommt, ist der Geschmack auf der Zunge unüberwindlich geworden. Gewiss, ich feiere Weihnacht, weil ich Kinder habe, die ich nicht um eine Freude bringen will. Aber ich begehe diese Kinderweihnacht ebenso, wie ich in meiner Kriegstätigkeit in Gefangenenweihnacht begehe- als einen hergebrachten, festlich-offiziellen Akt verjährten Herkommens, verstaubter Sentimentalität. Den armen Kriegsgefangenen, die wir seit drei Jahren wie Schwerverbrecher schmachten lassen, schicken wir hübsche Kisten und Päckchen mit Tannenzweigen darin- es ist rührend, und ich fühle das Rührende daran selber zuzeiten stark, denke mir die Gefühle eines Gefangenen, der sein kleines Geschenkchen erhält, male mir aus, welcher ein Strom von Erinnerungen ihn unter Umständen beim Duft eines Tannenzweiges überfallen kann. Aber auch das ist ja schließlich nichts als eine Sentimentalität.

Und ebenso wie wir die Gefangenen jahrelang einsperren, obwohl sie nichts getan haben, als sich von einem Sturmangriff oder einer gewaltsamen Erkundung überraschen zu lassen, und wie wir diese armen Hunderttausende und Millionen dann an Weihnachten mit einer gefühlvollen Gabe heimsuchen und sie an das Fest der Liebe erinnern – ebenso machen wir es mit unseren Kindern. Einmal im Jahr lassen wir sie sich an der Legende von der göttlichen Liebe freuen, sind einen Abend lang beim Christbaum mit ihnen rührend nett und erziehen sie im Übrigen zum selben Schicksal, das wir heute alle verfluchen.

Wenn der Kriegsgefangene mir das hübsche Weihnachtspaket, das ich ihm schick, ins Gesicht schmeiße und den sentimental Tannenzweig mit Füßen tritt, so

hat er ganz Recht. Und wenn unsere Kinder uns am Lichterbaum unsere ganze Ergriffenheit und Erlöstheit durch das Christkind nicht recht glauben können und uns für ein wenig falsch oder doch für ziemlich komisch ansehen, so haben sie ebenfalls völlig Recht.

Unsere Weihnachten ist, von dem paar wirklich Frommen abgesehen, ja schon sehr lange eine Sentimentalität. Zum Teil ist sie noch Schlimmeres geworden, Reklameobjekt, Basis für Schwindelunternehmungen, beliebtester Boden für Kitschfabrikation.

Das kommt daher: die Weihnacht und das Fest der Liebe und Kindlichkeit ist für uns alle schon längst nicht mehr Ausdruck eines Gefühls. Es ist das Gegenteil, ist längst nur noch Ersatz und Talmi-Nachahmung eines Gefühls. Wir tun einmal im Jahre so, als legten wir großen Wert auf schöne Gefühle, als ließen wir es uns herzlich gern etwas kosten, ein Fest unserer Seele zu feiern. Dabei kann die vorübergehende Ergriffenheit von der wirklichen Schönheit solcher Gefühle sehr echt sein; je echter und gefühlvoller sie ist, desto mehr ist sie Sentimentalität.

Sentimentalität ist unser typisches Verhalten der Weihnacht und den wenigen anderen äußeren Anlässen gegenüber, bei denen noch heute Reste der christlichen Lebensordnung in unser Tagesleben eingreifen. Unser Gefühl dabei ist diese: << Wie schön ist doch dieser Liebesgedanke wie wahr ist es, dass nur Liebe erlösen kann! Und wie schade und bedauerlich, dass unsere Verhältnisse uns nur einen einzigen Abend im Jahr den Luxus dieses schönen Gefühls gestatten, dass wir sonst jahraus jahrein durch Geschäfte und andere wichtige Sorgen davon abgehalten sind! >> Dies Gefühl trägt alle Merkmale der Sentimentalität. Denn Sentimentalität ist das Sich-Erlaben an Gefühlen, die man in Wirklichkeit nicht ernst genug nimmt, um ihnen irgendein Opfer zu bringen, um sie irgend je zur Tat zu machen.

Wenn die Pfarrer und Frommen klagen, dass der Glaube und damit das Glück aus der Welt geschwunden seien, so haben sie Recht. Unser Verhalten gegen alle wirklichen Werte des Menschen ist von einer Barbarei und Roheit, wie sie die Welt seit Jahrhunderten nicht mehr gesehen hat. Dies zeigt sich in unserm Verhalten zur Religion, in unserm Verhalten zur Kunst, in unserer Kunst selber. Denn die beliebte Meinung, dass die Kunst des modernen Europa auf einer ungeheuer hohen Stufe stehe,

ist ebenso ein Irrtum der Bildungsphilister wie die Meinung vom Vorhandensein einer hochstehenden und Respekt verdienenden <<Kultur>> unserer Zeit.

Der <<Gebildete>> von heute verhält sich zur Lehre Jesu so, dass er ganze Jahr hindurch an sie nicht denkt und nach ihr nicht lebt, dass er aber am Weihnachtsabend einer vagen wehmütigen Kindererinnerung nachgibt und ein wenig in zahmen, wohlfeilfrommen Gefühlen schwelgt, ebenso wie er noch ein- oder zweimal im Jahre, etwa bei Aufführung der Matthäuspassion, dieser zwar längst verlassenen, dennoch aber noch unheimlichen und im Verborgenen mächtigen Welt seine Reverenz macht.

Ja, das alles gibt man zu, jedermann weiß es, und jeder weiß auch, dass es traurig ist. Schuld daran sind politische und ökonomische Entwicklungen, sagt man, schuld ist der Staat, schuld ist der Militarismus, und so weiter. Denn irgendetwas muss ja doch schuld sein. Kein Volk hat <<den Krieg gewollt>>, ebenso wie kein Volk den Vierzehnstundentag, die Wohnungsnot und die Kindersterblichkeit <<gewollt>> hat.

Ehe wir wieder Weihnacht feiern und das Ewige und einzig Wichtige in uns mit einem verlogenen Ersatzartikel von Gefühl abpeisen, sollten wir uns lieber dieses ganzen Elendes recht bewusst werden, auch wenn es zur Verzweiflung führt. Schuld an unserem Elend, schuld an der Nichtigkeit und rohen Verödung unseres Lebens, schuld am Krieg, schuld am Hunger, schuld an allem Bösen und Traurigen ist keine Idee und kein Prinzip, schuld daran sind wir, wir selber. Und auch nur durch uns, durch unsere Erkenntnis, durch unsern Willen kann es anders werden.

Ob wir dann die Lehre Jesu wieder aufnehmen und uns neu zu Eigen machen oder ob wir andere Formen suchen, das ist einerlei. Die Lehre Jesu und die Lehre Lao Tses, die Lehre der Veden und die Lehre Goethes ist in dem, worin sie das ewig Menschliche trifft, dieselbe. Es gibt nur eine Lehre. Es gibt nur eine Religion. Es gibt nur ein Glück. Tausend Formen, tausend Verkünder, aber nur einen Ruf, nur eine Stimme. Die Stimme Gottes kommt nicht von Sinai und nicht aus der Bibel, das Wesen der Liebe der Schönheit, der Heiligkeit liegt nicht im Christentum, nicht in der Antike, nicht bei Goethe, nicht bei Tolstoi- es liegt in dir, in dir und in mir, in jedem von uns. Dies ist die alte, einzige, immer in sich gleiche Lehre, unsere einzige ewig gültige Wahrheit. Es ist die Lehre vom <<Himmelreich>>, welches wir <<inwendig in uns>> tragen.

Zündet euren Kindern die Weihnachtsbäume an! Lasset sie Weihnachtslieder singen! Aber betrüget euch selber nicht, seid nicht immer und immer zufrieden mit diesem ärmlichen, sentimentalen, schäbigen Gefühl, mit dem ihr eure Feste alle feiert! Verlangt mehr von euch! Denn auch die Liebe und Freude, das geheimnisvolle Ding, das wir <<Glück>> nennen, ist nicht da und nicht dort, sondern nur <<inwendig in uns>>.

Ek-2: Hermann Hesse'nin Weihnacht adlı kısa öyküsünün Türkçe tercümesi

NOEL (Aralık 1917)

Bize büyük ihtar gelmeden önce de Noel zamanı isyan etmek isterdim. Dilimde güzel ama gerçek olmayan veya güvenilir ve saygıya değer olan fakat gizliden gizliye yine de içinde güvensizlik barındıran bir nesnede olduğu gibi nahoş bir tat olurdu.

Şimdi ise, savaştan sonraki 4. Noel yaklaşırken dilimdeki bu tat başa çıkılmaz oldu. Şüphesiz, ben Noel'i çocuklarım olduğu için ve onları böyle bir sevinçten mahrum bırakmamak için kutluyorum. Fakat ben, bu çocuk Noel'ini, savaş zamanındaki geleneksel, eğlenceli, resmi bir işlem olan, yıllanmış geleneklerle sürdürülen, tozlanmış bir hassaslık olan esir noeli olarak görüyorum. 3 yıldır ağır suçluymuş gibi muamele ettiğimiz zavallı savaş esirlerine içinde çam yaprakları olan sevimli kutucuklar ve paketler yolluyoruz. Bu çok acınası (acıklı) bir durum. Ben ise bu durumu bu aralar daha acıklı buluyorum ve tutukluların küçük hediyelerini aldıkları anda ne hissettiklerini düşünüyorum. Onların çam yapraklarının kokusunu aldıklarında akıllarında cereyan eden hatıralarını resmetmeye çalışıyorum. Fakat bu durum da duygusallıktan başka bir şey değil.

Tutsakları, sadece kendilerini şiddetli bir saldırıdan veya zorla alınan bilgilerden korumaktan başka bir şey yapmadıkları halde, yıllarca tutsak edip daha sonra bu yüz binlerce- milyonlarca zavallı adama Noel'de sevecen bir armağanla sevginin gücünü anlattığımız gibi, çocuklarımıza da aynı şeyi yapıyoruz.

Yılda bir defa onlara Yaradan'ın mucizesine sevinme şansı veriyoruz, bir akşam boyunca onlarla Noel ağacının yanında onlara acıyarak sevgi gösterip, yılın geri kalanında ise onları bugün hepimizin lanetlediği kadere mahkûm ediyoruz.

Savaş tutsağı, benim ona yolladığım sevimli Noel hediyesini yüzüme fırlatsa ve o duygu yüklü çam yapraklarını ayaklarının altına alsa da haklıdır (yerden göğe kadar haklıdır). Kendi çocuklarımız da ışıklı ağaçların yanında, Hz. İsa karşısında duygulandığımız ve kendimizi kurtarılmış hissettiğimiz anda, bize haklı olmadığımızı göstererek ve bize yanlış veya çok komik gözüktüğümüzü vurgulayan bakışlarla bakarlarsa, onlar da çok haksız sayılmazlar.

Bizim Noel'imiz, işlediğimiz birkaç sevap hariç, zaten çoktandır bir duygusallık halidir. Hatta kısmen, daha kötüye de gitmektedir. Zira Noel, bir reklam objesi, dolandırıcılık işlemleri için bir temel ve değersiz ürünlerin en sevilen tabanı olarak kullanılmaktadır.

Bunun nedeni; Noel'in, sevginin ve çocukluğun hepimiz için artık bir duyguyu yansıtmamasıdır (bir duygu anlamına gelmemesidir.) Tam tersine, Noel artık sadece sahte bir duygunun telafisi olmuştur. Biz, yılda bir kere sanki güzel duygulara değer veriyormuşuz, güzel şeylerin tadına varıyormuşuz, ruhumuzun bayramını kutluyormuşuz gibi yapıyoruz. Bu esnada bu tür duyguların güzelliğinin geçici etkisi çok gerçekçi olabiliyor. Bu duygular ne kadar gerçek ve duyumsal olurlarsa, o kadar çok hassaslaşırlar.

Duygusallık bizim Noel'de ve günlük yaşamımızda yer edinmiş diğer dini olaylara karşı takındığımız karakteristik bir tavidir. Bizim bu esnadaki duygularımız şöyledir: <<Bu sevgi düşüncesi ne güzeldir, sevginin her şeyi çözebildiği ne kadar gerçektir! Ve ne yazıktır, ne acınasıdır ki, bizim durumumuz sadece yılda bir kere bize işler ve diğer önemli telaşlar yüzünden yıllar yılı hep alıkonduğumuz bu duyguyu tatma lüksünü mümkün kılıyor.

Bu duygu, hassaslığın bütün özelliklerini taşımaktadır. Çünkü hassaslık, başka zamanlarda hiç ciddiye alınmayan, uğruna bir şeyler feda edilmeyen ve onun için bir şeyler yapılmayan duyguların kişide canlanmasıdır.

Papazlar ve rahipler, inancın ve bununla birlikte şansın da dünyadan yok olduğuna yakınmaya başlarsa, bu konuda haklıdırlar. Bizim gerçek değerlere karşı tavrımız dünyanın yıllardır görmediği barbarlık ve kabalıktan ibarettir. Bu ise bizim dine, sanata ve kendi sanatımıza karşı olan tavrımızı gösterir. Nitekim herkesçe geçerli sayılan düşünce olan modern Avrupa sanatının yüksek basamaklarda bulunması, eğitim-

öğretim alanında dar görüşe sahip olan kişilerin yanılgısı olduğu kadar yüksek saygı ve var oluş düşüncesini hak eden günümüz <<kültür>>ünün de yanılgısıdır.

Günümüzün <<bilgili>> insanı tüm yıl boyunca İsa'nın buyruklarına uygun bir şekilde yaşamadığı ve onu düşünmediği halde, Noel akşamı çocukluk hatıralarının hüznüne dayanamaz ve ucuz ve dizginlenmiş dindarlık hissini doya doya yaşamaya başlar. Aynı zamanda bu duygu onu, yılda 2-3 kere ziyaret ettiği Matthäuspassion (Bach'ın bir eseri) çalışmalarına –ki bu çalışmalarla uğraşmak çoktan terk edilmiştir– götürecektir. Fakat yine de bu çalışmalar onu oldukça saklı bir güç olan saygı dünyasına yönlendirecektir.

Evet, bütün bunlar itiraf ediliyor, herkes bunu biliyor ve yine herkes bunun çok üzücü bir şey olduğunu da biliyor. Bu durumun suçlusunun politik ve ekonomik gelişmeler olduğu söyleniyor. Suçlu devlet, suçlu militarizm vs. Nitekim herhangi bir suçlunun olması gerekiyor. Hiçbir millet 14 saat boyunca evden çıkış yasağını ve çocukların ölmesini <<istemediği>> gibi, <<savaşı da istemedi>>.

Bir daha Noel'i kutlamadan önce, içimizdeki sonsuz ve tek gerçek olan yalancı duygulardan arınmalıyız. Bunu acınası bir duruma gelsek de, çaresiz kalsak da devam ettirmeliyiz. Bütün bu yoksullukların, değersizliklerin, hayatımızda ortaya çıkan tüm kaba körelmelerin, savaşın, açlığın, bütün kötü ve üzücü şeylerin suçlusu ne bir fikir ne de bir ilkedir. Bütün bunların sorumlusu biziz. Biz, kendimiz. Ve sadece bizim sayemizde, bizim anlayışımız ve bizim isteklerimiz doğrultusunda bu durum değiştirilebilir.

İsa'nın buyruğuna tekrar kulak verip aslımıza döner miyiz yoksa başka çözüm yolları mı aramaya başlarız bilinmez. İsa'nın öğretisi de, Lao Tses'in (bir bilim adamı) öğretisi de, Veden'de (Hinduların kutsal metinleri) geçen öğütler ve Goethe'nin öğretileri de, ezelden beri insanlığı ilgilendiren öğretiler de aynı. Tek bir öğreti var. Tek bir din var. Tek bir şans var. Binlerce şekil, binlerce haberci, ama bir çağrı, tek bir ses. Yaradan'ın sesi Sinai'den (mısırdaki bir kent) veya incilden gelmiyor. Sevginin, güzelliğin ve kutsallığın özü Hristiyanlıktan, eski çağdan, Goethe'den veya Tolstoy'dan gelmiyor. Bütün bunlar senin içinde, senin ve benim, hepimizin içinde. Bu, eski, tek fakat aslında hep aynı öğreti, bizim tek ve sonsuza kadar geçerli olan gerçeğimiz. Bu, <<Cennet>>ten gelen ve <<içimizde>> taşıdığımız bir öğreti.

Çocuklarınızın noel ağaçlarını ışıklandırın! Onlara noel şarkıları söyleyin! Fakat kendi kendinizi kandırmayın, bütün bayramlarınızı kutlarken hissettiğiniz o zavallılık, duygusallık ve bayağı hislerinizi kabullenmeyin. Kendinizden daha fazlasını bekleyin. Çünkü sevgi ve mutluluk ve bizim <<şans>> olarak nitelendirdiğimiz gizem, orada veya burada değil, o sadece <<içimizde>>.

Ek-3: Ders Planı

DERS PLANI

Dersin amacı: Dersimizin amacı öğrencilerin 4 temel becerisi olan okuma, konuşma, dinleme ve yazma becerilerini Hermann Hesse ve onun “Weihnacht” (Noel) adlı edebi metni yardımıyla aktifleştirebilmek ve hedef dilin kültürünün bir parçası olan “Noel”i öğrenciye farklı bakış açılarıyla sunmaktır.

Ders süresi: 50 + 50 dakika

Metnin uygulanacağı öğrenci grubu: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümü Öğrencileri

1.) Motivasyon Evresi (Motivationsphase):

- Öğretmen Etkinliği: Öğretmen, Hermann Hesse’nın hayatı ile ilgili kısa notların bulmaca içinde gizlendiği çalışma kâğıdını gruplara ayırdığı öğrencilerine dağıtır ve alıştırma yönergesini öğrenciye iletir. Yönerge, öğrencilerin bulmacada gizli olan kelimeleri bulmaları ve geriye kalan harflerden anahtar kelimeyi ortaya çıkarmaları yönünde bulmacanın bulunduğu kâğıtta belirtilmiştir. Öğrenciler bulmacayı çözerken öğretmen de bulmacada geçen kelimeleri tahtaya yazar.
- Öğrenci Etkinliği: Öğrenciler öğretmenin dağıttığı bulmacayı gruplar halinde çözümler ve anahtar kelime olan “Hermann Hesse” yı bulmaya çalışırlar.
- Süre: 10-15 dakika

- Materyaller: Bulmacanın bulunduğu çalışma kâğıdı
- Araç-Gereç: Tahta, tahta kalemi, çalışma kağıdı, kalem
- Çalışma Grubu: Öğrencilerin ve sınıfın durumuna göre 4 veya 5 kişilik gruplar oluşturulabilir.

2.) Motivasyon + Sunum Evresi (Präsentationsphase):

- Öğretmen Etkinliği: Öğretmen, öğrencilerin bulmacadan çıkardıkları anahtar kelime olan Hermann Hesse'nin fotoğrafını tahtaya yapıştırır ve bulmacada bulmaları gereken kelimeler yardımıyla öğrencilere kısaca onun hayatı ile ilgili bilgiler verir. (Kelimeler daha önceden tahtaya yazılmıştır. Öğretmen o kelimelerin yanına kısa notlar yazarak açıklamalarda bulunur.) Ardından tahtaya bir artı (+) işareti çizer. Daha sonra 2. Dünya Savaşını tablo şeklinde anlatan edebi metni tahtaya yapıştırır ve öğrencilerin tablo hakkında yorum yapmalarını ister. Bu yorumlardan sonra öğretmen tahtaya bir artı (+) daha çizer ve 1. Dünya Savaşı ile ilgili olan tabloyu tahtaya yapıştırır ve yine öğrencilerden tablo hakkında yorum yapmalarını ister. En sonunda ise Noel resimlerini tahtaya yapıştırır. Bütün materyaller tahtada olduğu halde, öğretmen öğrencilerden biraz sonra dağıtacağı edebi metnin/kısa öykünün ne hakkında olduğunu bulmalarını bekler. Bu arada yönlendirmeler yaparak ve öğrenciye ipuçları vererek onlara yardımcı olur.
- Öğrenci Etkinliği: Öğrenciler, öğretmenin tahtaya yazdığı notları çalışma kâğıtlarına yazarlar ve yine öğretmenin tahtaya yapıştırdığı tablolar ve fotoğraflar hakkında yorum yapar, konunun ne olduğu hakkında fikir yürütürler.
- Materyaller: Hermann Hesse'nin bir fotoğrafı, Noel ile ilgili 3 resim (Noel baba, Noel ağacı ve süslerle donatılmış bir ev), Savaş yıllarını anlatan iki adet edebi metin/tablo.
- Araç-Gereç: Tahta, fotoğrafları ve tabloyu tahtaya yapıştırmak için yapıştırıcı, tahta kalemi
- Çalışma Grubu: Tüm sınıf
- Süre: 25-35 dakika

İlk ders saati burada biter.

3.) Sunum + Alıştırma Evresi (Übungs-/Festigungsphase):

- Öğretmen Etkinliği: Öğretmen “Weihnacht” (Noel) adlı eserin bir bölümünü öğrencilere dağıtır. Metin okunduktan sonra bilinmeyen kelimeler öğretmen kontrolünde sınıf içinde tartışılır, anlamları bulunmaya çalışılır. Metnin ilk bölümü okunduktan sonra öğretmen son cümleyi tahtaya yazar ve öğrencileri tekrar gruplara ayırır. Öğrenciler grup içinde sırayla ellerindeki metne bir cümle ekleyerek metni devam ettirir ve kendilerine yine öğretmenin yardımlarıyla yeni bir metin oluşturmuş olurlar. (Bu metnin bilimsel bir metin olmasına gerek yoktur. Önemli olan, öğrencilerin kelime dağarcığındaki kelimeleri etkin bir şekilde kullanması ve onlarla bir metin oluşturmaya çalışmasıdır.) Oluşturulan metinler sınıfta yüksek sesle okunduktan sonra asıl metnin devamı öğrenciye dağıtılır ve öğrencilerden tüm metinde yazarın hangi kelimelere dikkat çekmek istediğini ve nelere özlem duyduğunun altını çizmeleri istenir. Metnin devamını herkes sessizce okuduktan sonra tamamı yine öğrenciler tarafından sesli bir şekilde okunur. Bilinmeyen kelimeler açıklanır ve gerekirse metnin Türkçesi öğrencilere dağıtılır.
- Öğrenci Etkinliği: Öğrenci, dağıtılan metni sessiz bir şekilde okur. Okuma sürecinde bilmediği ve metnin içeriğinden anlamlarını bulamadıkları kelimelerin altını çizer. Okuduğu metindeki bilmediği kelimeleri sınıf içinde arkadaşlarıyla tartışarak anlamlarını bulmaya çalışır. Daha sonra öğretmenin tahtaya yazdığı cümleyi gruptaki arkadaşlarıyla birlikte devam ettirir ve ondan bir metin oluşturmaya çalışır. Metin tamamlandıktan sonra onu sınıfla paylaşır ve diğer öğrencilerin paylaşımlarını dinler. Bu alıştırmalardan sonra öğretmenin dağıttığı metnin diğer yarısını da okur ve bilmediği kelimeler ile yazarın çokça değindiği, dikkat çeken kelimeler ile yazarın özlemini duyduğunu düşündüğü yerlerin altını çizer ve bunları bilmediği kelimelerle birlikte yine sınıf ortamında tartışır. Diğer öğrencilerin yüksek sesle okuduğu metinleri takip eder ve onları dinler.
- Materyaller: Hermann Hesse’nın “Weihnacht” adlı kısa öyküsü, kalem, kâğıt, kısa öykünün Türkçesi (gerekirse)
- Araç-Gereç: Tahta, tahta kalemi
- Çalışma Grubu: Bireysel çalışma, grup çalışması, tüm sınıf

- Süre: 30 dakika

4.) Geri Dönüt-/Uygulama Evresi (Anwendungsphase):

- Öğretmen Etkinliği: Öğretmen öğrencilerin metin hakkında düşüncelerini sorar ve onlardan metni kendilerine göre yorumlamalarını ister. Yorumlama yapılırken öğretmen öğrencileri; metnin yazıldığı dönemde yaşamış olsaydınız siz ne yapardınız, kendinizi nasıl hissederdiniz, savaş tutsaklarının yerinde siz olsaydınız ne yapardınız, sizce yazar burada neden böyle olumsuz ve depresif bir dil kullanmış, sizce yazar okura ne anlatmak istemiş... gibi sorularla konuşmaya teşvik eder.
- Öğrenci Etkinliği: Öğrenciler metin hakkında yorum yaparak öğretmenin sorduğu sorulara cevap vermeye çalışırlar.
- Materyaller: Edebi metnin yazılı olduğu çalışma kâğıdı
- Araç-Gereç: Çalışma kâğıdı
- Çalışma Grubu: Tüm sınıf
- Süre: 20 dakika

Ek-4: Derste kullanılan Bulmaca

G	S	P	R	E	L	L	E	T	S	T	F	I	R	H	C	S
L	İ	E	R	O	M	A	N	T	I	K	L	K	R	E	B	S
A	E	T	H	R	E	T	H	C	I	D	O	Z	R	E	A	M
S	R	E	G	E	M	R	S	A	W	M	W	C	A	W	L	M
P	P	R	N	V	Y	A	I	L	E	U	N	S	N	R	G	S
E	S	C	U	I	T	E	D	O	L	I	E	T	R	E	O	I
R	N	A	R	S	H	I	D	N	T	G	P	R	E	L	E	E
L	E	M	E	S	O	L	H	G	K	E	P	E	D	D	T	R
E	D	E	O	E	L	I	A	A	R	L	E	S	N	N	H	P
N	E	N	T	R	O	M	R	T	I	L	T	S	I	A	E	L
S	I	Z	S	P	G	A	T	N	E	O	S	N	K	H	P	E
P	R	İ	H	E	I	F	H	O	G	K	H	E	I	H	R	B
I	F	N	E	D	E	S	A	M	K	A	R	L	E	C	E	O
E	S	D	S	S	E	O	I	G	I	L	E	R	R	U	I	N
L	K	R	I	E	G	S	G	E	G	N	E	R	D	B	S	E
M	A	L	E	R	R	I	A	L	C	N	I	S	L	I	M	E
E	H	R	E	N	D	O	K	T	O	R	W	U	E	R	D	E

CAWL

DREI KINDER

MÄRZ

KARL

FAMILIE

SEHSTÖRUNG

ROMANTIKANTIK

STRESS

GOETHEPREIS

SCHRIFTSTELLER

WELTKRIEG

NOBELPREIS

DICHTER

MYTHOLOGIE

FRIEDENSPREIS

MALER

KRIEGSGEGNER

EHRENDOKTORWÜRDE

EMIN SINCLAIR

PETER CAMENZIND

KREBS

BUCHHANDLER

SIDDHARTHA

MONTAGNOLA

RELIGIÖS

STEPPENWOLF

KOLLEGIUM

DEPRESSIV

GLASPERLENSPIEL

ACHTUNG!: Ö = OE

Ä = AE

Ü = UE

Ek-5: Hermann Hesse'nin bir fotoğrafı

Hermann Hesse (1877-1962)

Ek-7: Birinci Dünya Savaşını anlatan bir kısa öykü

1914	1915
krieg	krieg
krieg	krieg
krieg	krieg
krieg	krieg
krieg	krieg
krieg	krieg
krieg	krieg
krieg	kreig
krieg	krieg
krieg	krieg
krieg	november
krieg	

Ek-8: Noel'i anlatan bir resim

Ek-9: Noel'i anlatan bir resim

Ek-10: Noel'i anlatan bir resim

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Fehime Şeyma TAŞ

Doğum Yeri ve Tarihi : Erzincan/Refahiye 09.11.1988

Eğitim Durumu

Lisans : İstanbul Üniversitesi-2010

Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Almanca Öğretmenliği

Dil : Almanca

İş Deneyimi

2010- 2011 : Erzincan Nevzat Ayaz Fen Lisesi ve Milliyet Anadolu Öğretmen Lisesi –
Almanca Öğretmeni

2011- : Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü
Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı – Araştırma Görevlisi

İletişim

Adres : Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Alman
Dili Eğitimi Anabilim Dalı Merkez/ERZİNCAN

Elektronik Posta : fstas@erzincan.edu.tr

Tarih : 03.06.2013